

13 Școala Năstră

Editorial

Răstimpuri de jertfă,
răstimpuri de Înviere

Arta pe hartă

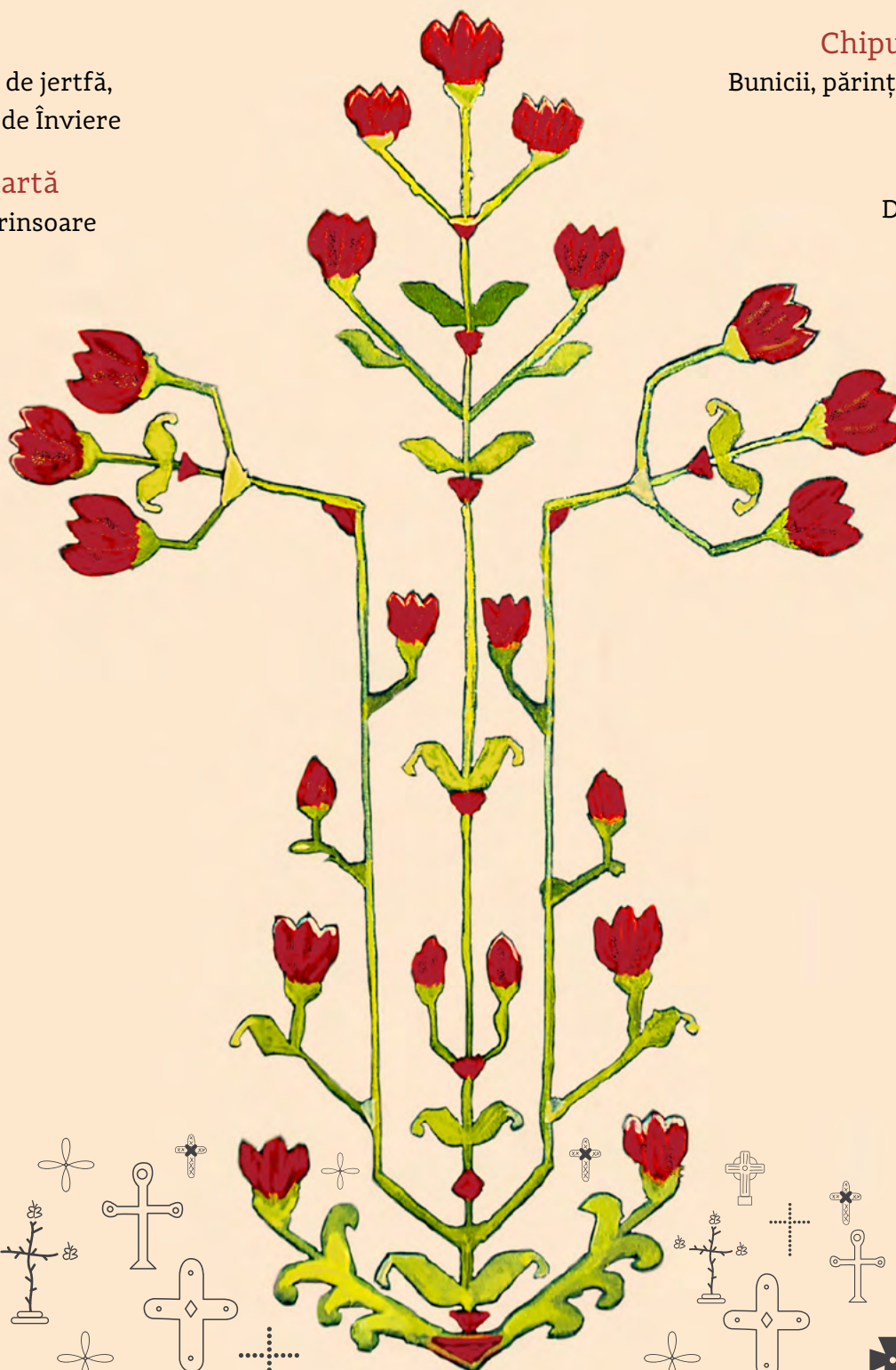
Poezia în prinsoare

Chipuri ale memoriei

Bunicii, părinții, lumina și timpul

ZoomZet

Dincolo de Fortul 13

Cuprins

13

2024

Editorial

- 2 | Răstimpuri de jertfă, răstimpuri de înviere

Arta pe hartă

- 7 | Poezia în prinsoare
- 10 | Amin
- 11 | Cât a mai rămas din noapte?
- 14 | Povestea ideologiei
- 16 | Oameni care au fost

Chipuri ale memoriei

- 18 | Formula Rezistenței
- 21 | Bunicii și părinții, timpul și lumina
- 24 | Răstimp frământat

Munca și sensul vieții

- 25 | Interviu cu istoricul Marius Oprea

Gând din comunitate

- 30 | Amintiri din socialism, tranziție și capitalism
- 32 | În zi de hram

ZoomZet

- 35 | Cercuri de lumină
- 37 | Dincolo de Fortul 13
- 43 | Un surâs în uniformă
- 46 | La Vălenii de Munte
- 48 | Portret de *deținut politic*
- 56 | În preajma unui *hidalgo*
- 58 | O seamă de oameni

- 60 | Știri LTSTI
- 62 | La Fête de la Francophonie 2024
- 63 | Galeria de artă LTSTI

Răstimpuri de jertfă, răstimpuri de Înviere

„Întru El este viață și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o.” (Ioan 1, 4-5)

EDITORIAL

Preot prof. dr. Vasile Gavrilă

Istoria Europei a fost cutremurată de mai multe evenimente nefaste, cum ar fi intrarea islamului în inima ei, prin căderea Constantinopolului (1453), câteva revoluții – unele cu consecințe tragice resimțite și în zilele noastre, două războaie mondiale, toate urmate de masacre, instaurări de dictaturi, schimbări de granițe și alte consecințe care au schimbat soarta a milioane de oameni. Așa a fost și revoluția bolșevică din octombrie 1917, care a desființat ultimul imperiu creștin – Imperiul Țarist, instaurând astfel regimul bolșevic la Moscova și conducând la formarea URSS-ului, la cucerirea unei mari părți din Europa de către puterea sovietică și la instaurarea în țările ocupate a unor guverne conduse de comuniști.

Guvernele comuniste s-au instalat la putere cu forța, prin teroare, folosind ura, minciuna și lupta de clasă; trebuie să spunem că ideologia comunistă era și este materialistă, atee și împotriva tuturor valorilor spirituale promovate de orânduirile sociale vechi și de Biserică.

În România, „stâlpii” pe care se fundamenta societatea cu valorile ei spiritual-

culturale erau: Biserica, Școala, Instituțiile culturale și științifice și Armata; iar ca structuri sociale de bază aveam țăranul ancorat în sat și aristocrația din orașe. Acestea au dat cei mai valoroși oameni de cultură, de știință și oameni de stat.

Noul regim nu doar că i-a îndepărtat din locurile pe care le ocupau, ba chiar a înfundat pușcăriile cu ei, creând o nouă categorie de deținuți, și anume deținuții politici. În temnițe s-au întâlnit țărani, profesori, oameni de știință, doctori, artiști, oameni de stat, elita politică, preoți, călugări; toți aveau un singur nume: deținut politic; iar pentru regimul comunist: „bandit” sau „dușman de clasă”.

Au intrat în închisoare cu toată zestrea lor culturală, spirituală, științifică sau artistică; nu au lăsat-o la poarta închisorii și nici nu au lăsat-o să moară; acolo, fiecare a oferit celorlalți ceea ce avea și ceea ce știa și așa au transfigurat și penitenciarul,

și suferința, și umilința și chiar au biruit moartea.

Cum a fost posibil ca în bezna temniței, în care domnea frigul, foamea, teroarea, mizeria, să țâșnească o rază de lumină din inima deținutului, pentru a se uni cu Lumina Necreată a Cerului, cu Harul lui Dumnezeu, într-un ocean de fericire? Ca apoi, după ce a lăsat în urmă, ieșind pe poarta iadului, umezeala sufletului cu miasmele morții și a luat „bucuriile suferinței” ca pe niște mărgăritare de mare preț, să aștearnă, în tăcerea nopții și a inimii, pagini de jurnal pe care să le boteze cu nume din Predica Mântuitorului: *Jurnalul Fericirii?*

Oare trebuia să treacă prin focul temniței, o altă figură emblematică a celor pe care-i pomenim la fiecare Liturghie ca eroi și martiri ai neamului nostru românesc, pentru a teologhisi precum Sfântul Atanasie cel Mare, sau Sfântul Vasile cel Mare, sau alți mari Sfinți Părinți, spunând: „E atât de greu să fii om, încât a trebuit ca Dumnezeu Însuși să se facă om, ca să ne arate ce înseamnă a fi om”?

Răspunsul este categoric: Nu! Chiar unul dintre ei, Paul Sterian, întrebat fiind dacă evenimentele nefericite care s-au succedat în țară l-au împiedicat să-și afirme talentele, a răspuns afirmativ și a continuat: „...din păcate, cum scria un cronicar român din secolul XVII, bietul om fiind sub vreme nu a putut să își valorifice darurile primite de la Dumnezeu, așa cum ar fi dorit și ar fi putut.”

Așa s-a întâmplat cu toți cei ce au trecut prin lagărul comunist. Sigur că cei care au ieșit au fost mari; mă gândesc la Părinții

Sofian Boghiu, Benedict Ghiuș, Dumitru Stăniloae, Bartolomeu Anania, Arsenie Papacioc, Iustin Pârvu, Roman Braga, Vasile Vasilachi sau Mircea Vulcănescu, Valeriu Gafencu, Alexandru Mironescu, Nicolae Steinhardt, Nichifor Crainic, Constantin Noica, Gheorghe Calciu-Dumitreasa, ca să amintim câteva personalități unanim cunoscute. Mă întreb însă care ar fi fost parcursul lor dacă nu li s-ar fi frânt aripile?

Sau, și mai important, care ar fi fost soarta Bisericii Ortodoxe Române dacă toate aceste personalități ale teologiei și ale spiritualității românești ar fi fost lăsate să se manifeste în plenitudinea lor creatoare?

Cu toate acestea, începând cu arestările din '48, '59 și chiar din anii '80, executate de Securitate, instrumentul statului opresiv comunist, instaurat la cărmă României în 1947, în mințile și sufletele celor care au fost smulși din familii și instituții, care se identificau cu propria lor personalitate, a început să dospească și să crească o nouă frământătură, precum prescura liturgică ce urma să se coacă în cuptorul suferinței pentru a fi gata

de liturghisire, în Euharistia unei Biserici Răstignite.

Fiecare deținut – teolog, filosof, om de știință, artist, antropolog, sociolog sau țăran – în esență era strâns legat de Dumnezeu prin tot ceea ce făcea; pentru că toți căutau în esență adevărul, tindeau spre dimensiunile infinite; însă omul nu-i făcut cu dimensiuni atotcuprinzătoare, infinite. Doar în Hristos, întrupându-L în inima lui, le poate cuprinde, odată cu El, pe toate. Și ei au înțeles aceasta și s-au avântat în

căutarea Adevărului și în cuprinderea Lui prin mijlocul cel mai la îndemână: rugăciunea. Au descoperit rugăciunea prin Rugăciunea Inimii și L-au adus pe Hristos în inimile lor – Care le-a încălzit, le-a smerit, le-a sfințit inimile și le-a transfigurat existența. Spovedania, împărtășirea deținuților, în condiții evident cumplit de grele, deveneau momente pascale și fulgurații eshatologice.

După cum evreii, necredincioși în propriul destin mesianic, Îl puneau în mormânt tocmai pe Cel pe Care-L așteptaseră mii de ani, de la strămoșul lor Avraam, și-I pecetluiau mormântul, crezând că au biruit împotriva Biruitorului morții, și comuniștii atei își închideau frații în temnițe, cu lacăte și zăvoare ca din infern aduse, pentru a-i reduce la tăcere, pentru a le închide libertatea, pentru a-i „îngropa” tocmai pe ei, cei născuți să le dea și lor, torționarilor, viață și libertate.

Nici unii, nici alții – toți instrumente ale aceluiași antihrist – nu au înțeles că viața nu poate fi îngădită, nu poate fi închisă, nu poate fi ucisă; că ultimul cuvânt îl are viața, și nu moartea. De aceea, unii s-au trezit, în a treia zi, cu mormântul gol, neavând cinstea să-L vadă pe Cel Înviat, pentru că oricum n-ar fi avut ochi pentru El, iar alții au umplut calendarul cu Sfinți, gropile cu moaște și cultura românească cu opere patericale, filocalice, cu opere de cea mai înaltă calitate, deși nici aceștia nu le văd, pentru că au ales să-și continue viața lor bicisnică, numărându-și arginții trădării și fratricidului.

Și ei și noi ne minunăm cum din temnițele comuniste au putut rodi atâtea roade duhovnicești; cum din niște ființe firave, ieșite din pușcării ca niște schelete umblătoare, încât s-au speriat și familiile

când le-au deschis ușa la întoarcere, au putut înflori ca niște stâlپări duhovnicești, cu o forță și o demnitate cărora nimeni și nimic nu le poate sta împotriva.

Unii dintre noi înțelegem fenomenul: este greu să lovești cu călcâiul în țepușă! Ei nu au murit sau, dacă unii au murit în temnițe, s-au născut în cer și în memoria vie a neamului care i-a plămădit. Nu atât forța lor intelectuală și caracterul omului integru, cât mai ales forța lor spirituală prin comuniunea înaltă trăită cu Cel Nebiruit le-a dat puterea de a înflori precum toiagul lui Aaron sau toiagul lui Iosif pus în templu pentru a ști cui va fi încredințată Fecioara Maria sau toiagul pustnicului care a mers la un ava, în Pustia Egiptului, să ia cuvânt și binecuvântare.

Cei ce nu au înțeles minunea nu vor înțelege nici parcursul acestor mărturisitori ai Harului în lumea suferinței și a singurătății.

Ca și în istoria creștinismului primar, erau cetăți care se pustiau, temple păgânești care se prăbușeau și palate împărătești care dispăreau și înflorea Pustia; mii de călugări își ridicau biserici și mănăstiri în pustie, țășneau izvoare la rugăciunea lor și înflorea finicul unde se înălța rugăciunea și se săvârșea Jertfa Euharistică.

Acestea au dat viață „scheletelor” și miilor de muribunzi din Jilava, Aiud, Gherla, Sighet, Târgu Ocna, ca să amintim doar câteva temnițe ce ar trebui transformate în bastioane ale spiritualității și ale suferinței mucenicești, și au făcut din celule chilio de rugăciune, din tortură scară martirică, din tăcere isihie și din temnițe universități ale spiritului. Acolo unii s-au convertit, iar alții au deprins Rugăciunea inimii, au învățat să se spovedească, au deprins postul; nici cele mai înalte preocupări

intelectuale nu au fost abandonate; dimpotrivă, au fost chiar intensificate.

CHIP AL MEMORIEI

Eu am avut șansa să mă nasc și să trăiesc într-o casă de țărani liberi, în dealurile subcarpatice vrâncene; satele noastre au scăpat de jugul colectivizării. De aceea în satul meu domneau încă mentalitățile țăranului a cărui viață gravita în jurul Bisericii, al familiei și al gospodăriei în care era stăpân și liber. Țăranii toți aveau o atitudine anticomunistă; fiecare lupta în felul lui să-și păstreze valorile în fața tăvălugului ateu comunist manifestat prin lichelele statului sau prin câțiva profesori sau învățători care cedau în fața programului de educație de partid ori prin funcționarii statului, de la milițian la activistul de partid, care erau priviți ca cei mai mari dușmani ai satului.

Sărbătorile erau sărbători, mersul la Biserică nu se negocia, postul era valabil pentru tot satul, distracțiile erau încă oprite în posturi, iar predica preotului bătea orice discurs ideologic al politrucilor de prin școli sau căminele de cultură.

Așa am crescut, așa am plecat la liceu, așa am plecat în viață; părinții mei, deși la noi nu fuma nimeni, țineau pe masă, cu mare respect, o scrumieră sculptată de un deținut politic și oferită tatălui meu când era soldat în termen și făcea de pază la penitenciar, în semn de prețuire pentru felul în care se purta cu deținuții. Tatăl ne-a povestit, cu mult timp înainte de decembrie '89, despre lagărul comunist pe care l-a cunoscut ca militar în termen, despre minciuna propagată de comuniști, despre răul pe care l-au adus în

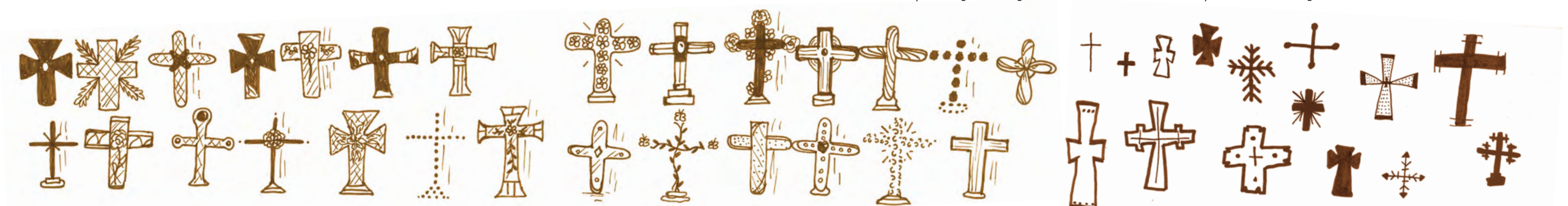
țară și ne-a educat în spiritul cel mai autentic creștin, păstrat în casele țăranilor liberi și înstăriți.

Nu am așteptat în zadar; ca student am avut doi profesori foști deținuți politici: unul a fost primul meu duhovnic în București, iar celuilalt i-am devenit duhovnic după ce am terminat studiile universitare și i-am rămas foarte apropiat până la prohodire.

Cine nu a auzit de părintele Galeriu? El este unul din cei doi, care mi-a fost și profesor și duhovnic. Nu ne-a vorbit niciodată despre faptul că făcuse detenție în perioada comunistă – comuniștii încă erau la putere – ba am aflat în primăvara sau în toamna lui '89 că într-o seară a fost atacat în casă, în timp ce lucra, și bătut în cap; nu s-au aflat făptașii, pentru că nu s-a vrut. După decembrie '89, când am aflat că Părintele fusese deținut politic, mi-am explicat „incidentul”: Securitatea trebuia să mai demonstreze din când în când care sunt limitele libertății și cine le stabilește.

Pe domnul profesor Mihai Rădulescu l-am remarcat de la prima întâlnire, la Institut: avea un aer de om liber; era modest, demn și elegant. Preda limbi străine: engleză și franceză. Cursul domniei sale ieșea din tipare; în plus, într-o zi ne-a învățat cum putem exersa singuri o limbă străină: ne imaginăm un interlocutor și purtăm un dialog imaginar cu el. Abia după ce am aflat că și el fusese deținut politic – unul dintre cei mai tineri studenți care frecventaseră întâlnirile grupului Rugul Aprins de la mănăstirea Antim – mi-am dat seama că tehnica o practicase și în anii de detenție.

M-a apreciat și m-a stimat cu discreție, așa cum face un profesor cu studentul

lui: înainte de '89 m-a propus în Consiliul Profesorat pentru o bursă de studii la Paris, despre care am aflat abia la terminarea studiilor, unde evident nu am mers pentru că nu era permis. Însă, așa cum i-am mărturisit, cinstea pe care mi-a făcut-o propunându-mă, a avut o însemnătate tot atât de mare cât însăși bursa respectivă.

Spun cu foarte mare durere și cu mare responsabilitate: acesta a fost poate cel mai mare, ca să nu zic singurul, privilegiu de a fi fost student între anii 1986–1990; venisem cu mari speranțe în București: visasem la viața de student, cu acces la bibliotecă, la o viață culturală activă și intensă, crezând că, fiind totuși capitala, nu va mai fi aceeași atmosferă de provincie în care cam toate se stingeau odată cu întreruperea curentului electric și cu domnia altor privațiuni.

Eram însă student la Teologie și nu aveam drepturi: nu aveam reduceri studentești, nu aveam acces la bibliotecile statului etc. În plus, reprezentanții Securității, prin Departamentul de Stat pentru Culte, erau mereu prezenți în Institutul Teologic de Grad Universitar, cum era intitulată facultatea noastră, exclusă din Universitatea din București, pentru a ne aminti cine reprezintă conducerea țării și „cât bine face conducerea de partid Bisericii”! Despre suferințele duse de deținuții politici, despre reeducarea de la Pitești, despre cea de-a doua arestare a Părintelui Calciu, despre caterisirea altor preoți și de suferințele acestora prin arestul

Securității (exemplu Preotul Ștefan Gavrilă), aflam prin intermediul postului de radio „Europa Liberă” pe care îl urmăream cu mult interes; acolo am ascultat fragmente din cartea lui Paul Goma, *Patimile după Pitești*, în care erau divulgate ororile regimului comunist.

După schimbarea de regim din decembrie 1989 au fost tipărite jurnale, volume de poezii, teancuri de corespondență cu valoare de document, mărturii, analize și dovezi ale unei cruciale existențe a ființei neamului nostru, când ne-am dovedit a fi unii îngeri sau eroi, alții călăi. Pentru un scurt interval, istoria le-a oferit timp călăilor să stea în fața victimelor lor, să plece fruntea să-și ceară iertare și să aștepte să li se întindă mâna prietenească din partea celor care păreau învinși, dar care s-au dovedit a fi învingători. N-au făcut-o; au ratat momentul și au pierdut clipa istorică, aidoma unui călător care pierde ultimul tren al vieții. Se vor întâlni chiar dacă ei, călăii, nu își doresc aceasta. Atunci, la Parusie, prezența nu o vor mai face călăii sau gardienii, ci Judecătorul, și pentru unii, și pentru alții, deci și pentru cei care făceau apelul în închisori.

Memoria vie a istoriei neamului nostru nu trebuie neglijată, nu trebuie uitată, nu trebuie ratată! Acesta este sensul demersului acestui număr al revistei noastre: de a conștientiza, deopotrivă elevi, profesori, părinți, prieteni ai școlii asupra bogăției care a rodit din mințile și inimile celor care au ales să dea proba credinței lor în Dumnezeu cu prețul libertății și chiar al vieții, după cum a mărturisit Alexandru Mironescu lui Paul Sterian la arestare: „Paule, sunt fericit că ești alături de mine, de părintele Daniel și de noi toți. Până acum am vorbit de credință, a venit vremea să o dovedim. Este aici încercarea pe care ne-a oferit-o Dumnezeu.”

Poezia în prinsoare

Cornelia Miron,
profesor de limba
și literatura română

*O, glasuri de clopot și ropot de toacă,
Odraslă de inger rămasă-napoi,
Cascadă de munte căzută-n băltoacă
Zăpadă de suflet topită-n noroi!
Nichifor Crainic, Noaptea Învierii*

Ce este poezia? O definim adesea ca esență a simțirii, a trăirilor, frântură din sufletul doinind, mugur al gândurilor nerostite, putere a iubirii, lacrimă a inimii apăsate de suferințe și frământări. Mai presus de alte trăsături pe care i le putem atribui, poezia are capacitatea de a hrăni și înviora sufletul. Când omul se afundă peste măsură în existența aceasta concretă, materială, sufletul tânjește să respire și să vibreze, să pâlpaie și să se reaprindă; după zilele grele, mohorâte sau apăsătoare, trebuie să oferim hrană spiritului.

În mod firesc, atunci când cititorul deschide un volum de poezie, el are deja un orizont de așteptare. „Privim” cu recunoștință multele tablouri de Vasile Alecsandri și ne bucurăm de pasteluri cu imagini vii și palpabile, răsoim George Coșbuc și ne armonizăm cu ritmul hotărât al versurilor lui, citim Mihai Eminescu și ne oprim asupra unor cuvinte ce par născute împreună pentru a exprima simțiri subiective, personale. Parcurgem, poate, volumele lui Tudor Arghezi, ne frământăm cu poezia lui în suflet și ne revoltăm îndrăznind să facem promisiuni, sau versurile lui Lucian Blaga și pășim într-o lume cu adâncimi și cu mistere; după răsfoirea poeziilor lui Nichita Stănescu închidem ochii ca să vedem ce formă capătă trăirile noastre și să înțelegem geometria iubirii. Vor fi și texte

pentru care nu suntem pregătiți. Suntem triști sau jucăuși, curioși sau îndârjiți, melancolici sau temători. Alegem sau ocolim în funcție de stare, căutăm – din dorința de a ne lăsa, astfel, atinși de o anumită idee – paginile de Ion Barbu, căutăm poate umbră în culorile lui George Bacovia, ocolim uneori versurile semnate de Ion Vinea sau Mircea Cărtărescu. Îi avem așezați ordonat în bibliotecile noastre, dar pe cei mai mulți îi avem și clasificați, cu intuiția cititorului implicat, în categorii ce ne justifică alegerea acelui volum anume dintre multe altele disponibile. Conștientizăm faptul că avem în față un poet romantic sau simbolist, tradiționalist sau modernist, distingem, mai mult sau mai puțin voluntar, specificul fiecărui creator.

Totuși, categoria care constituie subiectul acestei discuții este dificil de etichetat: melancolică la gândul naturii, conectată la profunzimi sufletești, patriotică și cu scrâșnire de dinți, sensibilă și aparent păstrând o formulă tradițională, vizionară, deși împluternicită de o tinerețe amputată, scrisă pentru și din sine, dar totuși pentru alții. Poezia din temnițele comuniste, căci despre ea este vorba, nu este gândită având în vedere un rețetar teoretizat, nu este concepută ca reacție la un curent anterior și nu își propune să promoveze un program literar stabilit. Din acest motiv nu criteriile valorice, culturale vor

constitui „lentila” cititorului atunci când va opta pentru acest tip de scriere.

Poezia închisorilor nu poate fi comentată sau clasificată, ierarhizată sau judecată. De ce îi putem evalua pe autorii numiți mai devreme, iar pe aceștia nu? Pentru că acest tip de creație nu este o poezie-operă literară, nu este (doar) o încercare de a transmite un sentiment; poezia de după gratii este o poezie-rugăciune. Ea este, într-adevăr, esență a sufletului, dar este ruptă din rărunchii suferințelor greu de imaginat, din rădăcinile torturilor mângâiate cu lacrimi.

*...tot sângele nostru din rană, fierbinte,
tot aurul strâns de pe scumpe-oseminte,
s-așternem în stihuri răstriștile toate,
neamul să le cunoască și să le-nvețe pe de rost.
Cu toți laolaltă vom izbuti, poate,
s-arătăm a mia parte din ce-a fost.*
(Aurel Dragodan, Aiud, 1956)

Smulși din lume la vârste la care abia se întrezăresc mințile sclipitoare și personalitățile promițătoare, tineri frumoși sufletește, dornici să construiască o lume mai luminoasă, poeții închisorilor au realizat un adevăr care i-a păstrat vii: dacă trupul poate fi rănit și umilit, spiritual pot rămâne liberi cu ajutorul POEZIEI.

Nou-sosiții în celule erau întâmpinați cu această întrebare: „Ce poezii știi?” Mihai Eminescu și George Coșbuc erau printre cei

mai apreciați. Versurile lor erau transmise prin pereți cu ajutorul alfabetului Morse, repetate zilnic cu conștiinciozitate, spuse cu buze arse de foame și dor, până când deveneau stihuri sfinte, psalmi, poezii-rugăciune ce reușeau să păstreze sufletul tremurător, viu. În *Jurnalul fericii*, Părintele Nicolae Steinhardt consemna: „Din prima zi constat în toată celula o sete grozavă de poezie. Învățarea pe dinafară a poeziilor este cea mai plăcută și mai neostoită distracție a vieții de închisoare. **Fericiți cei ce știu poezii**. Cine știe pe dinafară multe poezii e un om făcut în detenție, ale lui sunt orele care trec pe nesimțite și-n demnitate.”

Deși fără acces la hârtie sau la instrumente de scris (pentru o foiță de dimensiunea unei palme erau condamnați la moarte, sentințele comutându-se în muncă silnică, ani la Canal sau torturi la Gherla, Aiud sau Pitești), poezia s-a recitat, memorat, scris în minte, incantat.

*Fără creion, fără hârtie
Doar cu speranță și credință,
În cea mai neagră suferință,
Așa făcut-am poezie. (...)*

*Înmormântat de viu sub lut,
Neliniștit de ce-o să fie,
Așa făcut-am poezie,
În dorul cerului pierdut.*
(Costin Dacus Florescu, Aiud)

Zeci de volume invizibile au fost semnate de liceeni frânți prea devreme, de studenți vinovați de propria vârstă sau de adulți acuzați că gândesc: Radu Gyr, Nichifor Crainic, Bucur Stănescu, Ion Mărcineanu, Andrei Ciurunga, Simion Giurgeca, Fronea Bădulescu, Gabriel Țepelea, Eugen Măgirescu, Demostene Andronescu, Ion Paragină, Sergiu Aurel Mandinescu, Despa Olariu și alții mult prea mulți. Pe prici, la zarcă, la Aiud sau la Jilava, suferința țipă în șoaptă, iar șoaptele se preschimbă în poezie cu aripi de ectenie:

*Ni-i ruga, Doamne, pură ca zambila
Și chinul înflorește-n bucurie.
Revarsă-Ți harul roditor și mila
Pe fruntea stinsă de mucenicie!*

*În bunătatea Ta dumnezeiască,
Tămăduiește-ne cu sfinte leacuri
Și fă ca jertfa noastră să rodească,
Rotundă și bogată, peste veacuri!*
(Ionel Zeană, Zarca Aiudului)

Unii dintre ei au ieșit cu nădejdea că trăirile lor puse în rime vor putea fi tipărite, vor ajunge cuminecătură și pentru alte trupuri chinuite. Dar cei ce au sfidat regimul au fost din nou închiși, din nou zdrobiți; unii au pierdut lupta cu viața, alții au supraviețuit, dar și-au pierdut mântuirea. Peste toate, credința a așternut nădejdea Învierii, convingerea jertfei

primite și dorința ca ecoul gemetelor din celule să atingă sufletele urmașilor:

*Într-o zi se va vorbi de noi
la fel de simplu ca despre izvoare
și oamenii, cu pumnii amândoi,
vor bea, din apa care-a fost, răcoare.*
(Andrei Ciurunga)

Urmașii lor suntem noi! Și suntem chemați să înțelegem valoarea acestor mărturii, să cântăm jertfa lor și să le citim copiilor noștri aceste frânturi de adevăr dureros, să ne asumăm rădăcinile, firave, dar curajoase...

*Strămoșii mei, pământul ce-a rămas din voi
L-am prefăcut, bazaltul vieții mele.
Veniți, prin duhul meu, pășim pe drumuri noi,
Vă am izvor, v-am pus temelii grele.*
(Aurelian Guță, Pitești, 1949)

Este zadarnic să emitem judecăți de valoare despre aceste texte, nu e necesar să le încadrăm în curențe culturale sau să le confirmăm prin analiza trăsăturilor apartenența la literatura postbelică. Trebuie să simțim această poezie-rugăciune și să nu uităm să vorbim despre ei, despre poeții temnițelor comuniste, despre dorul lor de libertate, de țară, de Dumnezeu... de iubire.

Amin

Sergiu Mandinescu, Pitești

De-aș avea o pană de înger
Și cerneală de bezne,
Poate că abia atunci mi-ar fi lesne
Să mă adun din toate risipirile,
Să-mi scriu amintirile
Și să spun tuturor de ce sânger.

Era o noapte jefuită de stele...
La fereastra nădejzii – zăbrele,
La ușa salvării – lăcate,
Iar frunțile noastre palide înnoptaseră toate.

Când, deodată, din mijlocul nostru
Izbucni, ca o flacără neagră, ura.
Focul ei a topit într-o clipă
Gând, suflet, aripă –
Toate din tot – și n-a mai rămas decât zgura.

Baroase cumplite zdrobiră tăcerea
În cioburi de răcnete mari cât durerea.
Țândări din sufletele noastre au ajuns până la cer.
Martirii ardeau pe ruguri de ger...

Atât de cumplite au fost suferințele,
Atât de năprasnică urgia,
Încât în noaptea aceea unii și-au pierdut mințile,
Alții și-au pierdut veșnicia.

Într-un târziu toate sufletele zăceau sfărâmate.
Ah, amintirea asta ca pe o roată mă frânge!
Pe jos erau risipiți creșterii de sânge,
Plata atâtor păcate.

Dintre cei care au trecut pe acolo, numai morții trăiesc.
Iată, de pildă, eu – umblu, vorbesc,
Asemenea lui, așijderea ție,
Dar viața mea nu-i, nu-i, prietene, decât o moarte vie.

Ah, Doamne, iată-mă aici, la ceasul comorilor,
Îmbrățișându-mi lespede de patimi și chin.
Aștept îngerul zorilor,
Aștept Învierea,
În numele Tatălui și-al Fiului, și-al Sfântului Duh.

Nicolae Grigorescu – Bărganul

Cât a mai rămas din noapte?

Lucia Crăciun,
profesor de istorie

Este banal, dacă nu chiar desuet, să scrii, în câteva pagini, fără a fi superficial și banal, fie expeditiv, despre ce a însemnat comunismul, această uriașă „noapte” care s-a pogorât asupra lumii cu mult înainte de „intrarea” sa oficială pe scena ideologiilor totalitare. Redus la esență, comunismul nu reprezintă altceva decât o înfricoșătoare demonstrație a omenirii dezumanizate, o anomie sau o maladie care a secerat aproximativ 100 de milioane de vieți, căci, spunea Stalin, „moartea unui om este o tragedie, dar moartea unui milion de oameni este o cifră statistică”. Acest sinistru sofism rezuma „filosofia” puterii comuniste privind „grija” față de ființa umană.

Despre comunism știm că, încă din vremea lui Karl Marx, principala sa atracție ca ideologie nu a fost programul său în sine, ci mai degrabă criticile în privința distribuirii nedrepte a venitului național și a degradantei dependențe a muncitorilor de capital. Pe baza acestor considerente, dar și a experienței practice, extrasă din istoria colectivă a națiunilor, mai ales acelea aflate la periferia sistemului internațional, putem afirma că diagnoza comunistă a maladiiei a fost, cel puțin în linii mari, corectă, dar că soluțiile oferite au fost nu doar false, ci ele însele s-au constituit în „germeni” ai „bolii”. Așa-zisa „soluție” a statului socialist a fost, în cele din urmă, să facă pe toată lumea la fel de săracă și la fel de dependentă.

Cert este că victoria Națiunilor Unite în al Doilea Război Mondial a creat premisele creșterii puterii Uniunii Sovietice în jumătatea central-estică a Europei. Țările din acest spațiu au fost ocupate de Armata Roșie „eliberatoare”, forța pe care Stalin a folosit-o în impunerea propriului sistem, anume comunismul totalitar.

România a devenit parte a acestei noi realități internaționale începând cu august 1944, când Partidul Comunist din România (P.C.R.) a fost aruncat în lupta pentru preluarea aparatului instituțional. Anii următori au reprezentat, în această luptă, poate cea mai teribilă perioadă din istoria postbelică a României. Ce a însemnat mai exact acest lucru? Ocupație militară, foamete, represiune și teroare a statului împotriva propriilor cetățeni, toate în numele ideologiei comuniste ce teoretiza la nivel științific o societate egalitaristă, salvatoare pentru omenire.

Într-o foarte scurtă sinteză, rece, dar grăitoare deopotrivă, se poate nota că, în România, comunismul a însemnat:

- 40.000 de oameni condamnați la muncă silnică la Canalul Dunăre-Marea Neagră;
- între 2 și 3 milioane de deținuți politici;
- 44 de penitenciare și 72 de lagăre de muncă, împânzind toate colțurile țării;
- 180.000 de soldați români, luați prizonieri de Armata Roșie între 23 august 1944 și 13 septembrie 1944;
- 500.000 de români basarabeni și

bucovineni deportați în lagăre, doar în perioada 1945–1954;

- 80.000 de țărani arestați, mulți dintre ei murind prin închisori, pentru că s-au opus colectivizării;
- 44.000 de persoane care locuiau pe o rază de 25 de km de la granița cu Iugoslavia, deportate în Bărăgan, într-una din cele mai secrete, rapide și represive acțiuni organizate de autoritățile comuniste, în 1951.

În spatele oricăroră dintre puținele date sau numere prezentate mai sus se află ascuns un univers de suferință, se află un om, o biografie, care trece prin pragurile infernului, dar își păstrează gândurile, sentimentele și memoria proprie.

Afirma cineva că, luând fiecare caz în parte, te cutremuri mai mult decât în fața statisticii efectuate pe mii sau milioane de cazuri. Fixând un singur chip, înțelegi mai mult decât dintr-un convoi de sclavi: bătrânul colonel care a străbătut toate fronturile și a murit de septicemie după ce lipitorile i-au supt venele în orezăria unde fusese dus la muncă forțată; cei trei copii bănațeni – doi gemeni de un an și fratele lor mai mare – morți de frig în decurs de o săptămână în bordeiul deportării lor în Bărăgan; torturile „reeducării”, aplicate discreționar; țăranul

cu un iugăr de pământ, mort în închisoarea unde a ajuns pentru că pusese la poștă o scrisoare „cu conținut denigrator”; fiii și fiicele respinși de la școală ca „dușmani ai poporului”; savantul care și-a sacrificat viața pentru a salva de pneumonie un tânăr; preoți care nu L-au vândut pe Hristos, pentru a-și salva viețile; marii ctitori ai României coborâți de pe culmile Unirii din 1918 în temnițele mucegăite de la Galați, Sighet, Aiud și Râmnicu Sărat...

Sunt doar câteva frânturi de vieți, din sutele de mii, milioane chiar, cărora le datorăm neuitarea noastră, pentru că pe jerfta lor, s-au ivit zorii după lunga noapte a comunismului și a plâsmuirilor acestuia.

Una dintre aceste plâsmuiri, element-cheie în făurirea lumii concentraționare, este *homo sovieticus* sau *omul nou*. Uneori, atunci când încerc să „descriu” ce înseamnă, în fapt, acest om nou, apelez la o legendă kârgheză.

Demult, zice aceasta, în ținutul stepelor galbene, Sarî-Ozeki, întindere nesfârșită de pământ neîmblânzit, ar fi trăit juanjuanii, un popor de cotropitori cum nu s-a mai pomenit. Povestea lor este relatată de Cinghiz Aitmatov într-un roman nepereche: „Juanjuanii ucideau memoria robilor; mai

cu seamă a celor tineri, printr-o caznă înfricoșătoare: îmbrăcarea capului în șiri din piele de cămilă. Capul victimelor era, mai întâi, ras la piele, iar firele de păr smulse, cu migală, din rădăcini. Cel supus unui asemenea tratament fie că murea neputând îndura chinurile, fie își pierdea, pentru totdeauna, memoria, transformându-se într-un *mankurt* – rob ce nu-și mai amintește propriul trecut. Prizonierii erau duși apoi departe, în stepă, pentru ca urletele lor zadarnice și sfâșietoare să nu se audă, și abandonați acolo, cu mâinile și picioarele legate, în bătaia soarelui, fără apă și hrană. Cazna dura câteva zile. Patrula întărite păzeau, ici-colo drumurile, ca nu cumva cei din neamul osândiților să încerce a-i salva atâtea vreme cât mai erau în viață. Asemenea încercări erau însă extrem de rare, căci în stepa netedă ca-n palmă se putea observa, la orice oră, cea mai mică mișcare. Mai târziu, când se afla că juanjuanii au transformat vreun rob în mankurt, nici neamurile cele mai apropiate nu încercau să-l salveze; ar fi însemnat să aducă acasă doar o umbră. (...) Cei mai mulți dintre prizonierii aruncați în câmp sfârșeau în chinuri groaznice, sub soarele stepei. Rămâneau în viață doar un mankurt sau doi din cei cinci-șase osândiți. Abia în cea de-a cincea zi, juanjuanii veneau să vadă dacă a supraviețuit vreun prizonier. Dacă fie și un singur martirizat rămânea în viață, se chema că scopul fusese atins. Mankurtul nu mai știa cine e, din ce neam se trage, nu-și cunoștea numele, nu-și amintea copilărie, tată, mamă – într-un cuvânt, n-avea conștiința de sine a unei ființe omenești. Lipsit de personalitate, mankurtul prezenta numeroase avantaje economice. Era totuna cu o făptură necuvântătoare și de aceea întru totul obedient și inofensiv. Nu se gândea niciodată la fugă. Pentru orice stăpân de sclavi, lucrul cel mai de temut era revolta lor. Orice rob e un virtual răzvrătit. Mankurtul era, de felul lui, singura excepție. Lumii lui lăuntrice îi era străin imboldul la răscoală, la nesupunere. Cu el n-aveai a te teme de așa ceva. Nu

schimba o vorbă cu nimeni. Toate gândurile lui se îndreptau spre îndestularea pântecelui. Altă grijă n-avea. De aceea împlinea poruncile orbește, cu zel și fără preget.”

Așijderea legendei kârghize, și comunismul a încercat să-l creeze pe el, „manukurtul”, *omul nou*, creația ultimă a ideologiei totalitare, cel fără memorie istorică, fără năzuințe, fără familie, fără identitate. Reușește comunismul în acest plan al mankurtizării generale?

Răspunsul nu poate fi tratat cu ușurință, dar miile, zecile de mii de oameni care au continuat să fie oameni, în ciuda torturii, bățăilor, propagandei, deprivării de drepturi și libertăți, ne arată că nu, comunismul a eșuat în tentativa sa de a da naștere unui om-mankurt.

Grăitor este în acest sens exemplul Elisabetei Rizea, o simplă țărană dintr-un sat din Argeș: „Și atunci au venit, maică, nenorociții ăștia de comuniști la putere și ne-au luat tot: păru’ din cap, pământu’, căruța. Un singur lucru nu ne-au putut lua: sufletu’!” Această frază, foarte cunoscută deja, din interviul realizat în emisiunea *Memorialul durerii*, nu descrie doar o biografie ci, mai ales, un mod de a fi, un mod de viață care transcende limitele suferinței și chiar ale înțelegerii lumești.

Omul trecutului a fost un om al suferinței și al jertfei. Dar noi, noi ce fel de oameni mai suntem? Și, totuși, cât a mai rămas din noapte?

Povestea ideologiei

A fost odinioară, la începuturile lumilor, când se clădeau temeliile pământului, se despărțea tăria de ape, iar verdele pădurilor erupea cu putere din tina caldă a genezei, aburul facerii răcorea negura și o cheltuia pe lumină, lumină de Soare neajuns și nevăzut, lumină din Care s-a făcut lumina aceasta care luminează întunericul universului; acolo, atunci, în parfumul acela al prospețimii era *Adev*, copilul dintâi, jucându-se în grădina răsărită anume pentru el.

El este copilul gătit ca pentru zugrăvirea unui tablou: cuminte și smerit față de toate din afara lui, precum și dinlăuntru, ascultător Tatălui și slujitorilor de strajă dimprejurul lui, jucăuș și gingaș ca toate florile care-l mângăiau în răsăritul nesfârșit al grădinii. *Fericirea* este zâmbetul copilului pe care îl lasă cu dărnicie fiecărei petale spre care se îndreaptă, sunetul muzicii este cântarea de biruință a vieții asupra nimicului, un suflet și un trup, noutatea cosmosului, partitura unică a veșniciei voite de Creator, când timpul *este* prieten și tovarăș doar cu *acum*.

În această grădină nu este sad fără noimă și fără viață, nimic prieten cu întâmplarea, nimic sub legea aparenței, ci toate sunt adunate ca într-un dans nesfârșit și cadențat de creșterea lui Adev. Grădina aceasta, adevărata *încântare*, precum îi spune numele vechi (Eden), a fost făcută pentru Adev și nicidecum invers. Aici toate îi sunt îngăduite, din toate se poate înfrupta, după voie, toate sunt menite să-i slujească, dar după voia lui Adev, nu după nevoia pe care n-a cunoscut-o devreme. Adev este așa de minunat, în grădina lui, pentru că legea din el este legea Iubirii, față de care nutrește o alipire de nezdruccinat. Legea iubirii este legea

Teodor-Mihail Gavrilă,
profesor-învățător

ascultării, legea care îi făgăduiește creșterea desăvârșită lui Adev.

Osebit, pe o parte a grădinii, unde răsăritul are roșul amurgului, *a uitat* Grădinarul o magnolie de un purpuriu efemer, cu accente de coroană de spini, cu fructe aparente, acoperite de un puf care se *răzbună* doar la învoirea inimii cu uitarea iubirii. Pe aici, Adev pășește cu naivitatea pruncului abia născut... nu i-a vestit nimeni că florile magnoliei ascund vârtoarea ideilor care vor înrobi lumina și vor tulbura cosmosul.

Într-o dimineață, Adev s-a lăsat ademenit de savoarea apusului din preajma magnoliei și a rămas ținut o vreme, îndeajuns cât să uite de eternul prezentului, și a cunoscut *trecutul* și *viitorul*, a devenit *proroc al celor trecute* și *al celor viitoare*, pierzând vederea clipei, a prezentului.

Dintre toate făpturile și plantele Edenului, niciuna nu a îndrăznit să privească spre Adev fără smerenie și contemplație, afară de magnolia aceasta, care l-a *sedus*. Cum înțelepciunea nu-și zidise încă temelia pe creasta stâncoasă a virtuții, ci se unduia naiv pe nisipul fin al nepriceperii, aceasta nu a știut să-l povățuiască pe Adev să rămână atât

amar de vreme în parfumul magnoliei. Așa *a vrut* copilul... și răsăritul a trecut, soarele s-a ridicat pe cer, după dreptate, și a apus sfădind pe copil cu timpul.

Ce a dobândit copilul? A crescut foarte repede și a ajuns pe negândite adolescent. A aflat *cunoașterea* după care se tânguiesc tinerii astăzi: cunoașterea binelui și a răului. A dobândit-o prin călcarea poruncii ascultării, pe o scurtătură nefastă, fără puterea iubirii. *Atunci*, mintea lui Adev a ieșit din inimă și s-a cocoțat cu îndrăzneală în creștetul lui. Fără

vederea inimii, Adev nu a mai distins grădina lui de alte *grădini*.

A pierdut *gândul cel dintâi*, al minții din inimă și a început a fabrica gând după gând, idee după idee...

Nostalgic după paradisul lui, Adev a încercat amar de vreme să refacă Edenul, dar, oricât ar fi semănat, totuși nimic nu l-a dus la Eden.

Raiurile omenеști, aceste locuri din mintea și din sufletul omului, sunt udate de ape care la o vreme seacă, sunt raiuri perisabile, nu au caracterul originarului, de eternitate, ci sunt poleite în efemeritate. Și de unde să fie altfel

dacă ceea ce le produce este închipuire, plăsmuire a unei minți îmbibate de fatalitatea morții?

Ideile pe care le dobândim, prin felurile moduri, ideile pe care le intuim sau le gândim, le producem sunt forme ale cunoașterii, sunt rezultatul unei judecăți, opinii și păreri. Desigur, ideile necesită un subiect, iar

lumea cunoașterii pornește de la interior spre exterior, de la cele văzute spre cele nevăzute. În măsura legăturii, a intimității și a accesibilității la aceste zone de cunoaștere, ideile se relevă fidele sau străine realității și adevărului.

Spunem că toată lumea caută starea de fericire, de împlinire, raiul inimii și al minții. Rațiunea plăsmuiește cu sânguină variante de grădini ale raiului; mintea se pune în slujba genezei opiniilor despre fericire și încropește oaze ale desfătării. Raiul omului este iconic, *fură* chipul nevoii, ideile devin *statui* de închinare, fapt ce justifică perisabilitatea acestor oaze închipuite.

Nu toată lumea are puterea și resursele plăsmuirii acestor raiuri, ci cei mai mulți preiau ideile seducătoare ale celor mai înzestrați și se scaldă în lumina și căldura efemeră a acestora. Astfel de idei, preluate și puse pe soclul inimii, primesc un nou statut: *crez*.

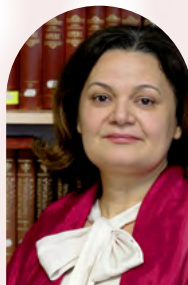
Acest crez poartă numele de ideologie. Ideologia este *magnolia* cu rădăcină înfiptă adânc în conștiința unui colectiv, care adună sevă din solul fertil al setei după Dumnezeu, sete comună tuturor oamenilor; trunchiul este fidelitatea iubirii cu care omul se dedică raiului său; coroana este totalitatea ideilor și concepțiilor care zugrăvesc icoana acestui eden plăsmuit și investit. Precum ramificațiile au diferite forme și sensuri, asemenea ideile sunt după felul lor: filosofice, religioase, morale, politice etc. Adev a însetat mereu după Dumnezeu, după sinele său care era intim cu Creatorul. Nostalgia paradisului nu l-a părăsit decât în clipe de deznădejde... Orice gând pe care îl nutrește copilul mic sau mare, fără mintea în inimă, în afara legii Iubirii, este o minciună; o minciună prietenă cu moartea sufletului și un dușman al Adevărului.

Copile drag, la vederea căruia Hristos zâmbește și întinde mâinile de pe Cruce ca să te îmbrățișeze, împacă mintea ta cu inima, îmbată-te de parfumul gândului cel dintâi și nu lăsa vraja raiurilor pământești să-ți rățăcească cărarea dinspre grădina anume gătită ție!

Oameni care au fost

Cristinela Cârtoag,
profesor de
științe sociale

Există subiecte vaste, pentru care oamenii fac adevărate pasiuni, care incită mereu la dialog, provocând debateri interminabile, și un astfel de subiect este, în mod evident, cel al libertății. Seducător, dar extrem de greu de abordat fără a avea sentimentul inexpugnabil că ceva îți scapă în mod esențial. Aș începe de la întrebarea: Este libertatea un dar sau o povară? Sau poate ambele, depinde cum o resimțim fiecare dintre noi în diferite ipostaze și în momente diferite ale vieții. Am trăit pe parcursul a două epoci, cea comunistă și cea postcomunistă, aflată într-o continuă tranziție către democrație, perioade care au valorizat total diferit libertatea, atât sub aspectul conținutului acestui termen, cât și ca manifestare exterioară în societăți cu regimuri politice diferite. Voi încerca pe cât posibil un răspuns care pune în valoare cu precădere libertatea de expresie, cea mai importantă formă a libertății asumate în plan social, și care, finalmente, nu este decât rodul unei atente priviri în interior, acolo unde se duc, de regulă, cele mai aprigi lupte ale noastre cu noi.

Îmi amintesc (chiar cu drag) de acele vremuri în care oamenii aveau o considerație deosebită față de idei în general, de idealuri în mod particular. Să fii liber în țara ta era, până în decembrie 1989, un lucru imposibil de atins. Să poți spune ceea ce crezi devenise extrem de riscant și de periculos. Dar oamenii continuau să spere, fiecare în felul său, să manifeste acea opoziție tacită, care constituia, în fond, o rezistență autoconsimțită. Acum, când în sfârșit poți spune ce vrei, când nimănui nu i se poate interzice formal libertatea opiniei, constatăm, cu tristețe chiar, că oamenii nu mai au voce. Nu mai au ce

spune, le lipsesc idealurile, crezul acela adânc în ceva care să le redea orizontul, încrederea. Elitele par să fi apus, deși o „dictatură” a elitelor în societatea noastră (atât de decăzută din multe puncte de vedere) ar fi cel puțin la fel de necesară cum este dictatura legilor într-o democrație. Dar, pentru a institui o astfel de dictatură este, de bună seamă, nevoie de modele. Ne întrebăm adesea: unde ne sunt *vocile* acelea care pot schimba destinul unei țări, deopotrivă politic și cultural? Aș alege un singur exemplu din istoria modernă, edificator, din orice perspectivă l-am privi: savantul, istoricul, eseistul, poetul, dramaturgul, publicistul, jurnalistul Nicolae Iorga, această uriașă personalitate a culturii române. Greu (sau imposibil) de egalat un astfel de model și dotat cu capacități intelectuale ieșite din comun, un geniu despre care s-a spus că a scris mai mult decât ar putea citi un om obișnuit într-o viață (peste 1.000 de cărți și 20.000 de articole, studii, recenzii)! El a trăit și a murit conform crezului, de la care nu a abdicat, că forța motrice a dezvoltării societății o constituie, în ultimă instanță, conștiința socială, întemeiată în principal pe educație și instruire, pe ridicarea nivelului cultural. „Simțul datoriei e cea mai luminoasă dovadă de sănătate a unui suflet”, afima el. Acum o sută de ani, suprapunerea dintre elita intelectuală și cea politică era evidentă. Ne lipsesc de multă vreme și elitele politice capabile să guverneze corect în interesul public. Educația, cea mai importantă problemă a societății noastre (nerezolvată încă de politicienii noștri), era, în opinia lui Iorga, un imperativ pe care trebuie să-l împlinim negreșit în afirmarea noastră ca națiune. În afara ei, asistăm la „nașterea unei umanități

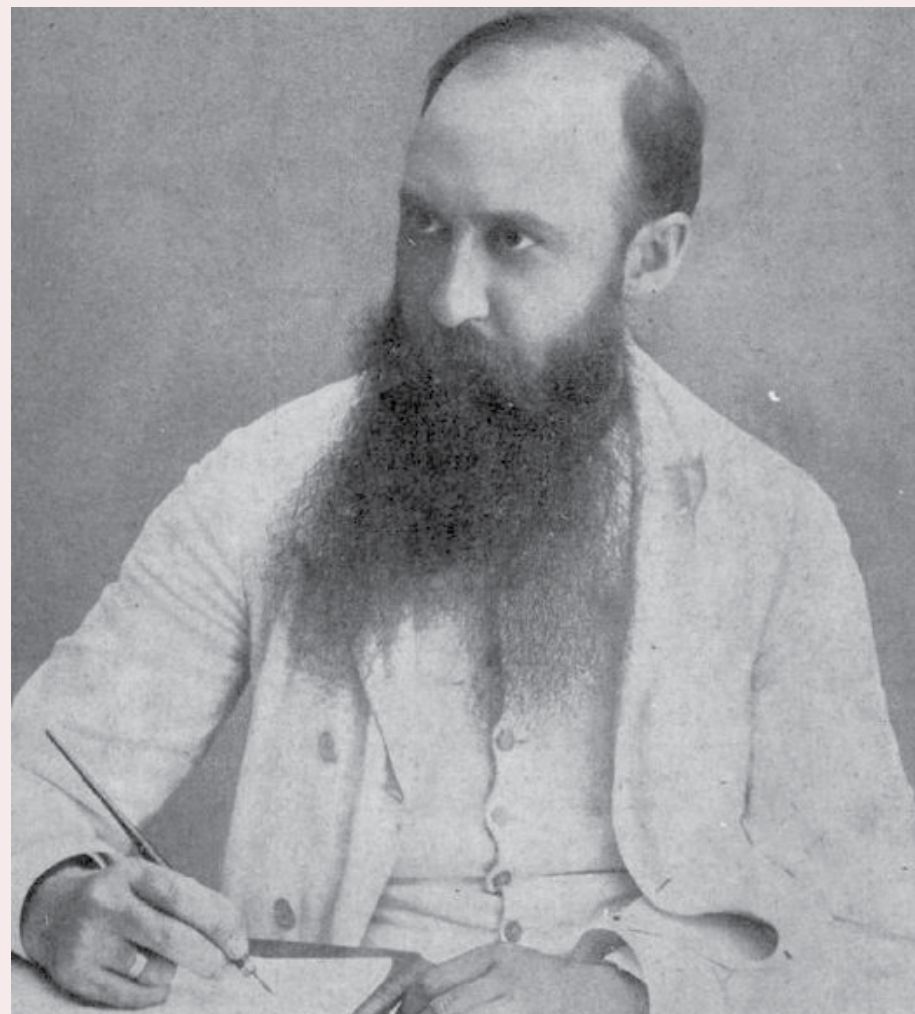
scăzute, lipsită de energie și entuziasm, lipsită mai nou de putința de a acționa și de a reacționa, o umanitate împuținată și strâmbată”.

Școala, cu precădere gimnaziul și liceul, trebuie să formeze omul dinăuntru, omul armonios, „omul cu iubire pentru lucruri vrednice și folositoare, omul capabil de a da de la dânsul, fără a cere prea mult, ceea ce este necesar pentru dezvoltarea unei societăți”, omul pe care el îl numea *românul întreg de care avem nevoie*. Cât de actuale sunt aceste afirmații astăzi. „Se creează acum, pentru o lume neorganică, un tip de om universal, omul care e de nicăieri și peste tot, omul în afara de tradiție, înstrăinat de mediul în care a trăit. Iar de societatea asta nenorocită, intrată în tipicul școlii, oricine poate abuza, orice aventurier sau orice bandă politică se poate face stăpânul ei.” Perioada interbelică a fost considerată, cu adevărat, vârsta de aur a României, în ciuda tuturor derapajelor care au marcat și atunci societatea românească (de exemplu, tendința unei părți a elitei intelectuale de a aluneca spre extrema dreaptă). Însă, după 1989, în postcomunism, *patologiile politice* devin tot mai evidente. Sociologii contemporani remarcă faptul că asistăm în prezent la constituirea unui nou tip de elite sociale *conjuncturale*, elite *mutante*, generate, pe de o parte, de amploarea internetului și a rețelilor de socializare, și pe de altă parte, de adoptarea rapidă a unor ideologii care încearcă să se impună la scară populară și de masă.

Se pune întrebarea firească: cum se legitimează astfel de elite? Cum reușesc să se impună rapid, cu o virulență aproape de neînțeles pentru cei mai mulți dintre noi? Răspunsul nu este ușor de dat, însă, important este să remarcăm acest aspect, pentru a putea să construim

ulterior diverse soluții de redresare. În oricare variantă, avem la îndemână un aliat de care nu ar trebui să ne despărțim nicicând: cultura. Ea ne face să devenim oameni cu adevărat, să ne facem simțită contribuția în societate, inclusiv prin *vocile* care trag în sus societatea, ea ne ajută să construim elita, acea minoritate de care avem atâta nevoie.

Fiecare societate se confruntă cu propriile ei maladii, iar, astăzi, pericolul mare care se întrevede este să nu ne mai pese decât de fiecare dintre noi, să cădem într-un individualism exacerbat. Avem nevoie de voci pentru democrație, tot așa cum odinioară am avut nevoie de voci pentru afirmarea idealurilor de libertate. *Nu poate fi o nenorocire mai mare pentru oamenii liberi decât pierderea libertății cuvântului*, afirma Demostene. Pentru acest ideal au trăit și au murit în istorie atâția oameni. Fie că vom putea sau nu să îi imităm, să nu uităm nicicând de aceia pe care îi numim mult prea simplu: eroi.

Formula Rezistenței

Eleonora Iordache,
profesor de istorie

Copiii mei de la clasă aș vrea să le spun că, așa cum în fizică, rezistența se măsoară în ohmi și limitează intensitatea curentului, în istorie, rezistența împotriva comunismului s-a măsurat în oameni, în destinele lor curmate pentru că încercau să limiteze forța curentului comunist. În termenii cei mai plastici, comunismul își propunea să facă din prostul, leneșul și hoțul satului primar, prefect și milițian.

Copiii mei de la clasă aș vrea să le spun că bunicii și străbunicii noștri nu se înrudeau cu comuniștii. Chiar dacă erau țărani simpli, aveau un simț al nobleței aparte, al cărui filon îl putem regăsi în fiecare fir de aur împletit în alțița

cămășilor bătrânești; aveau un simț al libertății sfințit prin sângele curs în pământul strămoșesc și, nu în cele din urmă, aveau o dragoste de țară cum doar în basme Feți-Frumoși își mai prețuiau armăsarul, straietele și sabia împăratului.

Copiii mei de la clasă aș vrea să le spun că am avut bunici care își luau bisericile cu ei, când se simțeau copleșiți de dușmani; erau capabili să le strămute și să le reclădească și nu înțelegeau să trăiască sau să cuvânte în afara Cuvântului lui Dumnezeu; că bunicii noștri aveau curaj să stea în fața celor mai mari împărați, dacă era vorba despre satul lor; că bunicii noștri erau cumpătați și, mai presus decât toate, și-au dat viața, s-au jertfit fără preget pentru credință, dragoste și speranța că nu vor fi nicicând uitați...

Zece ani în urmă, o săptămână gravă de februarie. O vreme cu dangăt de clopot permis, dar cu aer apăsător care părea că încapsulează lumea într-un amar și aprig du-te-vino. După atâta „follow” și „like”, suflutele încărunțite ale unor vrăbii cu penaj neted stau pe rețele întrebându-se slobod „pentru cine bat clopotele...mămică?” Puii lor fac lecții despre cum să se lipească mai bine de pământ. La radio nu se mai dau cotele Dunării. Și crainicii

fac lecții. De „public speaking”. O să pronunțe ascuțit cifrele bolilor aduse de apele sâmbetei. De la apus mijește rânjit curcubeul.

Numai un om – cu haină nici verde, nici mov – mătură cu pasul agale drumul de duminică. Din carâmbul cizmei toacă mărunț o rază de soare. La buzunarul pieptului cheamă la Liturghie părintele Porumb. Era undeva departe, în Țara Crișurilor, pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Pe foaia argintată, în tonuri de lumină și umbre, zidită

din țărână, dar după chipul și asemănarea Domnului, se naște Rezistența. Torsurile aproape antice au în ele postura aleșilor de la Termopile – spartanii își pieptănuu părul în fața ordiilor mapamondului, a fi nu este despre a avea câștig de cauză, ci despre datorie! Poate că oamenii vechi, cu mioarele vechi, făcuseră transhumanță și cu poveștile de la Pont. Părintele Porumb era urmaș voievodal, îl cunoscuse de bună seamă în rugăciunile sale pe Gelu, stăpânul pământurilor de peste păduri, o mie de ani mai în urmă. Cronicarii străini, povestind despre faptele unguirilor în secolul al XII-lea, le vestesc ca fiind brăzdate de „cele mai bune râuri, ale căror nume și folos le-am amintit pe rând, din nisipul cărora se culege aur, cel mai bun aur...”. Din țara de acolo „se scot sare și materii sărate”. Pâine și sare primise și părintele Porumb, opt sute de ani după cronică, și-avea să dea mai departe pâine, sare și aur, căci în ograda satului său zidi nu doar biserică, ci și o școală. Lemn nu era mult în șesurile Bihorului, dar alți români, de mai la deal, văzuseră nevoia omului, și parcă auzi și-acum mersul apăsător al boilor scriind în brazdele adânci ale locului pisania latină a ctitoriei închinată celui mai mare apărător al ortodoxiei – Sfântul Nicolae. Așa se petrecea rezistența în Transilvania, din toate timpurile. Românii de peste deal știau de românii mai din vale. O țară de dealuri și văi eram toți. Pe trunchiul brazilor din deal se ciopleau numele românilor din vale și se zidea Biserica, să fie spre pomenire înaintea Domnului, iar când potopul se abătea asupra satului valea și dealul se făceau una. Până și oamenii vechi înviau, plecau în stinghiile

Bisericii și se zideau la deal și de acolo înapoi la vale, mereu cu Domnul înaintea, și în felul acesta rezistau. Transhumanța era despre suflute, cer și pământ, un fel de perpetuum mobile în care căutarea își găsește rostul în

taina (re)găsirii, căci „nu M-ai căuta, dacă nu M-ai fi găsit!”

După zidirea Bisericii s-au scris povești, nunta din Cer s-a pogorât învăpăind vatra satului. Între brazii veniți din deal, pe crupa unui lipițan săltăreț, un firicel de fată siminic se (pre)face în regina Tulcii. Nu știa părintele din deal

că avea să-și dea fata după feciorul părintelui din vale.

Dar, precum Verde împărat, din cerdacul casei sale a dăruit binecuvântarea călătoriei, Nestor și Iustina pornind drumul lor în viață, împreună. În satele transilvănene, românii dintotdeauna cei mai mulți erau. Spânii acelor timpuri inscripționaseră în condicele lor „principiul că românii din Ardeal sunt simpli tolerați, că ei se suferă provizoriu în țară (pro tempore) cât le va plăcea principilor și pământurilor țării (usque

ad beneplacitum Principum et Regnicolarum)”. Națiunile dominante

se întrec în a-și ascunde micimea recensămintelor. Într-o măsurătoare din 1860, cei 26% maghiari propuseseră deja o lege prin care limba națională în Transilvania să fie limba maghiară. Românii rezistă și probabil așa a apărut și școala părintelui Porumb. Literele legate de pământ ale șerbilor români nu vor conțeni să împungă din talpa satului mantia fercheșă a Dietelor nobiliare. Din când în când, din copertile bucoavnelor ardelenesti țâșnea Rezistența.

În Transilvania, Rezistența a avut prefață. Horea fuge în munți după o răzmeriță în urma căreia românii iobagi sparg butoaiele cu alcool în semn de protest față de arendașii vremurilor (1782). Vasile Nicola era numele sub care îl căuta potera, dar oamenii îi spuneau și Ursu Nicola, deci potera să-și pună pofta-n cui, căci nu avea cum să-l găsească! Fluierarul munților, Horea, ajunge de patru ori, pe jos, la curtea împăratului, la Viena. O dată este primit chiar în audiență. Cât leac al rătăcirilor noastre se ascunde în curajul lui! Din opincile ca rădăcinile de stejar, strigătul revoltei românilor obidiți sparge cerul. Stejarul intră adânc în pământ, dar împărăția reformează învățământul; limbilor vernaculare le este slobozit cuvântul. Pentru

români apar biblioteci, societăți culturale, preoții sunt instruiți în școli noi. În timpul lui Gheorghe Șincai, inspector pentru învățământ, la sfârșitul veacului al XVIII-lea, apar 300 de școli noi. 30 de tipografii le vor urma. În 1795, Biblia lui Samuil Micu apare la Blaj – „un monument de limbă și cultură românească”.

Postfața a fost scrisă la Aiud, *Râpa robilor* întoarce brazda Golgotei. O capelă cu un intrând îngust coboară astăzi către măruntaiele pământului zidite cu osemintele celor care au rezistat în pușcăria comunistă. La capăt se află altarul. De-o parte și de alta, pe lespezi de marmură, se liturghisesc în taină numele tuturor celor care au pătimit pentru credință, cu nădejde și dragoste în Hristos. Între 1949–1951, zilnic piereau 6 sau 7 suflete torturate de comuniști. Pe pereții reci ai capelei ce se afundă spre Lumină, vibrează mut Rezistența – Ion, Ioan, Ionel, Iustin, Dimitrie, Nicolae, Nichifor, Radu, Constantin au sărutat cu oasele lor pământul. Acolo nu găsești palmă de țărână fără ca preotul, țăranul, învățătorul, soldatul să nu le fi sfințit cu trupurile lor, doar pentru că erau buni și blânzi și demni. Acolo, Chipul și Asemănarea Domnului, dezbrățișate de humă, s-au prefăcut în Duh și s-au ridicat:

*Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri,
pentru cântecul tău ținut în piroane,
pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*
Radu Gyr

Cercul părintelui Porumb nu se închide, el se transformă într-o coloană fără de sfârșit din care răzbate până astăzi, dincolo de morminte, modelul celor care au rezistat prin Cuvânt!

Bunicii, părinții, timpul și lumina

„...ce facem, că nu e nimic de mâncare?
– Îți trimitem puțin la țară!”

Preot Adrian Sima,
profesor de fizică

Am avut toată copilăria impresia că una din marile griji ale părinților mei, ale multora din vecinii mei care lucrau în *combinat* și a oamenilor din orașul meu era aceea de a ține cuptoarele și topitoria în foc continuu. Cele trei schimburi erau menite să facă acest lucru. Și, pentru că am crescut într-un cartier muncitoresc, în care mai toți lucrau în același loc, (din nou) *combinat*, am rămas cu impresia că oamenii orașului intrau pe poarta fabricii de două ori pe zi. Focul din pântecele uzinei care topea fierul nu trebuia să se stingă niciodată și celelalte utilaje care îl transformau în diferite forme geometrice nu aveau voie să se oprească. Din turnul medieval de pază, al vechii cetăți, sub care dormeau voievozii cu casele lor în ruine, ca niște cazemate de zăpadă topite de timp, se vedea mereu fumul roșu dens și greu de la marginea orașului. Ruinele, acoperite de nisipul timpului și de pulberile uzinei, se completau în imaginația mea cu pereți ce închideau povești, straie și umbre, cu ferestre ce încadrau chipuri de domni cu priviri curajoase și domnițe blânde. Zidurile sfărâmate, biserica cu ghiuleaua unei vechi bătălii rămasă în zid și turnul pe care-l

urcam mereu împreună cu străjerii de atunci care anunțau la chindii închiderea porților cetății erau ca niște cuvinte într-o poveste spusă de niște oameni mai mult vechi decât morți. Povestea se continua cu urcușul în turn și cu privirea flămândă de copil aruncată asupra orașului în care, ca într-o ilustrată, încercam să găsesc școala, blocul nostru, casele care îmi plăceau, turlele bisericilor... Dar, din cea mai frumoasă priveliște a copilăriei mele, de la cei douăzeci și șapte de metri ai turnului ridicat de înaintașii mei, din panorama asupra spațiului în care încercam să simt libertatea, nu a lipsit niciodată norul metalic, când cenușiu, când roșu, al *combinatului* negru ce frângea orizontul.

Dar acolo lucrau tata și mama, acolo era castelul lor de metal. Acolo treceau cele opt ore din zi ale lor și ale oamenilor mari care ieșeau la marginea orașului lăsându-și copiii cu cărțile, mingile și jocurile lor, hrăniți cu greu și îmbrăcați cu hainele tricotate din banii câștigați pe seama focului și a fierului turnat și modelat „pentru patrie”. Patria, patria... Un cuvânt folosit prea des în acele vremuri, mai ales alături de substantive gri și reci. Tractoarele, uzinele, ogoarele, muncitorii, drumurile... Toate erau

ale patriei. „Patria” devenise genitivul absolut și gol al unei limbi de lemn legată cu sfori, ca o marionetă dezînsuflețită care se împiedica în pașii haotici și inegali călcând când trist, când nervos pe aerul dintre oameni. Patria devenise un cuvânt comun(*ist*) cu o mare parte a trupului în viitor a cărui gură uriașă cerea mereu *jertfă*. Jertfa pentru viitor, pentru ce o să fie, pentru zări, pentru urmași. Prezentul nu-i plăcea niciodată, îl scuipa înapoi cu oasele frânte, strâmb și ghemuit ca pe o ciornă râncedă. Cu toții *vom clădi, vom întreprinde, vom cucerii...* Acestea erau verbele noastre cele de toate zilele care nu puteau potoli o foame prea prezentă și prea albă. Albul este culoarea foamei (*...sau lipsa de culoare*). Albul ca un fundal gol, rece și cu miros de freon care închidea între zăbrelele lui goale de galantar așteptarea.

Drumul greu croit prin acele zile de beton schimba sensul cuvintelor. Astfel, ea, jertfa, își pierduse adâncimile, penele și aripile și se transformase în alt animal, hâd, rece, greu și necomestibil. Devenise *supraviețuire*. Lipseau multe. „*Nu se găsește nimic*” sau „*s-a băgat ceva?!*” au devenit sintagme cu care se pot umple capitole întregi de istorii ale copiilor, ale părinților... Și de multe ori așteptarea prizonieră în gratiile galantarelor era eliberată de noi, copiii. Eram mulți. Fără prea multe jucării, dar cu jocuri multe, aveam ierarhiile, grupurile prietenile și dușmăniile noastre nevinovate. Împărțiți pe cartiere și blocuri, umpleam aerul de zgomot și de cuvinte sincere. Uneori mingile care zburau lovite de brațele și picioarele noastre se așezau cuminți pe asfalt, strigătele încetau și mai toți începeam să alergăm cu alți pași în momentul în care vedeam câte un camion parcând în spatele blocurilor lungi cu aprozare, gostaturi sau alimentare la parter. Urcam fiecare la etajele noastre, după plasele

de pânză sau rafie puse la vedere pentru a fi folosite rapid în cazul în care „se băga ceva”. Cozile se formau rapid. Cei mai mulți eram la început noi, copiii, și încet-încet ni se adăugau și adulții. Camioanele ca niște cutii albe și murdare cu roți își deschideau ușile din spate și oamenii în halate gri sau albe descărcau lăzi colorate pe plastic cu ceva. Nu conta ce. Acel „ceva” nu avea nume încă. Îl vom fi aflat după ce „începea să se dea”. „Tacâmuri” de pui (mai târziu, am înțeles că „tacâmurile” sunt acele ustensile de inox de care ne folosim pentru a mânca), ouă, ulei, cartofi, brânză și foarte rar carne porționată în pungi legate cu copci de sârmă.

Albul magazinelor și griul blocurilor și al televizoarelor erau prezente permanent. Dar nu ne uitam prea mult la ele. Ochii noștri de copii erau însetați de culoare. Timbre, cartoane (fețe decupate de cutii de chibrituri), etichete rare de sticle sau borcane, dopuri colorate de tablă, figurine de plastic, toate acestea erau mici colecții de trofee ce închideau în ele nuanțele de roșu, verde, galben, turcoaz ca pe niște licori terapeutice ce ne făceau să zâmbim. Ne transformaserăm în vânători de culori și poate, fără să știm, începuserăm să le oferim la schimb părinților cu tot cu ochii noștri mari pentru schimburile de trudă, dar mai ales pentru a nu uita să ne presare și în viitor culori și lumina.

Pentru că doar prezentul de atunci era în gri și alb. Trecutul nu. Acesta era al bunicilor mei. Ei erau colorați. Casa cu ștergarele moi, curtea cu acareturile vii și cu animale, grădina cu aromele, dealurile cu adierile lor, pădurea când verde, când arămie, toate îmi ridicau privirea și îmi aduceau sângele în obraji. Când mâncarea devenise imposibil de găsit, în vacanțe eram trimiși la țară, iar în timpul școlii, când nu puteam părăsi orașul, bunica aducea țara la noi.

O vedeam de la fereastra de la etajul doi, departe pe strada care o aducea de la autogară. Mergea încet. Mai încet decât oamenii din jur, dar parcă timpul o aștepta mereu pentru că ducea cu ea dorul de noi. Era încărcată cu aromele curții și cu munca ei și a bunicului legată în ștergare, închisă în pungi și înfășurată în ziare. Brânza, laptele, ouăle, fructele, semințele de dovleac uscate pe sobă, nucile, magiunul, puțina carne afumată ne potoleau foamea și dorul. Și mai purta ceva cu ea. O anume aromă de ierburi de grădină și de busuioc.

Am redescoperit același miros în biserica din cartierul meu plină și ea de alte bunici. Era ca o altfel de „țară”, ca un sat mai mic, plin cu nuanțele din care lipsea cu desăvârșire griul. Împrăștiată în aerul ocrotit de sfinții de pe ziduri, lumina sădită în culorile unei tainice împărății se prelingea și prin aerul străzii. Biserica întreagă era pictată și pe afară. Peste ocrul și albastrul din fundal pluteau sfinți, voievozi români binecredincioși și câțiva filozofi greci. Era ca o comoară de culori. Mai frumoasă decât cea de la bunici și decât toate culorile colecțiilor noastre. Preoții erau aurii, ca un răsărit de soare pe care nu îl puteam vedea din pricina blocurilor grele ca niște nori gri căzuți peste viețile noastre. Și oamenii, puțini, aceiași din cartier, încercuți de sfinți, erau adunați, dar altfel, nu sub forma unei cozi care le ascundea chipurile. Nu strigau, ci cântau așezați în jurul unei mari taine, de data aceasta așteptând ceva mai mult nevăzut care întotdeauna venea și le schimba un pic privirea, picurându-le și lor în ochi poate alte culori.

Poate că de aici dintre pereții moi și calzi ca niște brațe nu-și mai vedeau jertfa gri, ci în culori. Poate aici întrezăreau un sens confundându-se cu orizontul zidurilor acoperite cu chipuri de oameni cuminți și drepti, așa cum își doreau și ei să fie.

Mi-am simțit privirea de copil legată de lumina trecutului, prin părinți și bunici. Ei au fost „țara” acoperită de culori, povești și îmbrățișări cu oamenii istoriei în care se regăsea și bunicul prizonier pe frontul de est al celui de-al Doilea mare Război, în care era punctată bunica cu truda, grijile și așteptările ei și părinții care au încercat să pună culoare nu în betonul orașului, ci în privirile noastre. Ei și-au jertfit libertatea de a plânge sub ochii noștri și au fost pironiți în realitatea prezentului, renunțând pentru noi la dulcea lene adusă de „măinele” promis. Noi eram acum și aici, nu patria. Lumina care ajungea la noi trebuia să fie curată, bucuroasă, limpede, iar timpul trebuia să fie o jucărie în nisip.

Dar mai târziu, când totul a trecut, am aflat că sângele unei țări curge mai ales în afara trupurilor care sunt sădite în ea. Și că timpul și lumina sunt darurile Împărăției celei Mari care ajung la noi prin inimile celor de lângă noi deschise spre îmbrățișare.

Acum timpul m-a pus în fața copiilor mei și ai altora și mă văd lucrând la lumina care străbate până la ochii și la sufletele lor. Școala este acum ca un buchet de brațe cu multe amintiri ce înaripează pentru Înălțime inimi crude, cu zâmbete și speranțe, iar bunicii și părinții povestesc din rădăcini timpul și lumina ca pe niște întâmplări ale Cerului.

Răstimp frământat

Andreea Chesaru, profesor-învățător

Am crescut într-un oraș lângă Dunăre ce aducea în fiecare primăvară un vânt aprig, dobrogean. Bunica a fost dintotdeauna cu noi, având mereu chipul blând și ochii senini și limpezi. Îi observam mereu mâinile îndemânaticе atunci când pregătea ceva bun pentru noi, copiii, când întindea aluatul pentru plăcintele cu brânză și presăra mărar deasupra.

Cu spatele aplecat spre blatul uriaș din lemn pe care îl folosea când gătea, începea să depene amintiri. Cum odată, oamenii satului se trudeau în amurg, când soarele nu-și mai arunca razele fierbinți asupra lor, cântând și povestind până când munca câmpului era terminată.

Dintr-o dată, bunica s-a oprit. Și-a amintit de mama ei și de lungile plimbări pe care le făceau prin pădure ca să adune urzici și leurdă pentru a pregăti prânzul. Satul lor era la poalele Munților Hercinici, unde rămășițele lor își revărsau bogăția spre locuitorii din împrejurimi.

Anii au trecut, iar satul a devenit deodată neîncăpător, locul fiindu-i luat de oraș. Acum bunica făcea naveta, își vizita părinții cu singurul autobuz care exista. Devenise croitoreasă, croia haine la comandă pentru persoanele care locuiau în satele din împrejurimi, care ajungeau în oraș cu vaporul.

Bunicul îi cumpărase din câțiva bănuți strânși o mașină de cusut „Ileana”. Continua lucrul și la ea acasă, trebuia să termine comenzile pentru clienți până se întorcea vaporul. Mâinile acestea aspre, care acum făceau plăcinte, aceste mâini, poate nu la fel de aspre atunci, apretau în fiecare seară uniforme de pionier ale fetei ei. Fata a crescut, ascultând la pick-up povești și lucrând temele de la școală la lumina unei lămpi pe gaz, când se însera. Când venea iarna, se ascundea în plapuma groasă, cusută din lâna oilor bunicii ei, adică a mamei ei. Fetița aceea este mama mea, care a crescut cu bunica ei până la vârsta de 5 ani, care a cunoscut împrejurimile satului aceleia tainic. A cunoscut-o pe bunica ei țesând la război iarna, iar vara spălând lâna și curățând-o în râul din apropiere. Un sat în care găștele veneau singure acasă după o zi întreagă de bălăceală. Un sat lăsat în urmă de bunica mea, dar atât de frumos pentru copilul ei. Un sat fără de timp, lăsat pentru un oraș în care clipele se pierd la cozi interminabile pentru câteva alimente.

Un oftat prelung și ochii aceia senini s-au întristat puțin. Dorul de mama ei l-am resimțit și eu când, de pe blatul cernut cu făină, prima brânzoaică a fost pusă în cuptor.

Acel rău și acest bine

Fericirea de a găsi un mort

Interviu cu Marius Oprea, istoric și arheolog al crimelor comunismului

Ce v-a determinat să fiți în mod constant pe baricadele aflării adevărului privind istoria comunismului în România, un capitol deloc ușor de cercetat?

A fost vorba de un „accident” biografic: în vara anului 1988, proaspăt absolvent al Facultății de Istorie-Filozofie de la Universitatea București, am fost arestat de Securitate, pe când mă aflam pe șantierul arheologic de la Ulpia Traiana Sarmisegetuza. Intrasem în vizorul poliției politice, cum am înțeles mai târziu, încă de la finele primului an, când, fiind șef de promoție, am refuzat „onoarea” de a intra în rândurile Partidului Comunist. Acest fapt, socotit foarte grav atunci, alături de alte acțiuni considerate „ostile regimului”, care au culminat cu aceea de a pune manifeste anticeaușiste în diferite facultăți ale Universității – alături de un grup de alți nouă studenți, apropiați mie – au fost arhifisiciente pentru a intra în malaxorul de destine al Direcției de Cercetări Penale a Securității. În acele împrejurări, tatăl meu, locotenent-colonel de artilerie în cadrul armatei, a fost și el supus presiunilor: mai întâi, pensionat forțat, apoi nevoit să asiste la perchezițiile domiciliare ale Securității, pentru a găsi „dovezi” ale acțiunilor mele „ostile regimului”, a făcut un preinfarct, apoi

Marius Oprea (n. 22 mai 1964, la Târgoviște) este istoric, poet și eseist, membru al Uniunii Scriitorilor din România. A studiat istoria la Universitatea din București și este autorul unei teze de doctorat cu tema *Rolul și evoluția Securității (1948-1964)*. În decembrie 2005, a creat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului. Este autorul mai multor volume de istorie: *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente* (2002), premiată drept cea mai bună carte de istorie a anului de către Asociația Editorilor din România, *Moștenitorii Securității* (2004), *Adevărata călătorie a lui Zahei. Vasile Voiculescu și taina Rugului Aprins* (2004), *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)* (2008), dar și al romanelor *Turma Păstorului Mut* (2016) și *Neasemuita istorie a Imperiului Român de Răsărit* (2017).

un infarct care i-a fost fatal – în martie 1990. Când mi-am îngropat tatăl, cam în vremea în care securiștii mă anunțaseră cu puțin înainte de căderea regimului că voi fi supus unui proces (care n-a mai avut loc) și voi fi condamnat între 5 și 8 ani, m-am întrebat cum să mă răzbun pe cei care îmi transformaseră ultimii ani într-un iad și îmi răpuseră

tatăl. Mi-am dat răspunsul aproape imediat: scriindu-le istoria. Am lăsat deoparte alte preocupări, arheologia – pasiunea vieții mele, care mă dusesse către facultatea de istorie, poezia – și m-am apucat să adun dovezi împotriva Securității. Am ajuns din 1991 consilier al lui Constantin Ticu Dumitrescu, primul președinte al Asociației Foștilor Deținuți Politici, eram în același timp jurnalist, corespondent al postului de radio „Europa Liberă” la București, și am participat la instrumentarea multor dosare penale privind activitatea criminală a unor securiști.

Care considerați că a fost momentul de debut al regimului comunist în România?

S-a întâmplat în împrejurările ocupării României de către Armata Roșie a Uniunii Sovietice, după 23 august 1944. Stalin avea să afirme, într-o întâlnire pe care a avut-o cu Tito, conducătorul armatei de partizani comuniști ai Iugoslaviei, în aprilie 1944, că „acolo unde va ajunge armata noastră se va impune și regimul nostru. Altfel nu poate fi!” Așa s-a petrecut comunizarea României, ca și a celorlalte state ajunse sub ocupație sovietică la finele celui de-al Doilea Război Mondial. „Altfel n-a putut fi”, cu toată împotrivirea, câtă a fost, a popoarelor căzute sub cizma expansionismului rus. România n-a făcut excepție, cu tot eroismul celor care s-au împotrivit comunismului.

Cum s-a putut instala un regim atât de opresiv și de dezumanizant precum comunismul? Cum s-a putut ajunge la o „banalitate a răului” într-un timp relativ scurt?

Gândiți-vă la faptul că populația României, ca și a celorlalte state căzute sub opresiunea ocupației, era istovită, atât de regimurile de dictatură, mai întâi a regelui Carol al II-lea, apoi cea a lui Antonescu, pe care le exersase timp de șapte ani, cât mai ales de participarea la războiul antisovietic. Era percepută clar atât starea de ocupație sub

care ne aflam, cât și neputința de a face ceva real, cu forțe proprii, împotriva imensului colos sovietic. Majoritatea românilor s-au amăgit, crezând în faptul că aliații occidentali nu ne vor lăsa pradă sovieticilor și va începe un nou război, pentru eliberarea statelor din sud-estul Europei de sub ocupația URSS, dar nu s-a întâmplat asta – la nivelul „politicii mari”, soarta noastră fusese pecetluită de înțelegerile între Stalin, Churchill și Roosevelt. Am fost „dați la schimb”, pentru o pace iluzorie, ai cărei termeni au fost repede încălcați de Stalin, iar când a început „războiul rece” între aliații occidentali și sovietici noi am căzut iarăși la mijloc. Dar, între timp, în România, ca și în celelalte state din zona noastră cu care împărțăseam aceeași soartă a ocupației sovietice, sub atenta supraveghere a Armatei Roșii, se instalaseră regimuri politice prosovietice și mai apoi deplin comuniste, care au desăvârșit planul lui Stalin. Eu socotesc că regimul politic din România nu poate fi socotit doar unul „comunist”, pentru că regimul comunist a fost străin de esența și voința poporului român. Termenul care definește cel mai bine ceea ce s-a întâmplat în țara noastră în cei 45 de ani de comunism este „ocupația sovieto-comunistă a României”. Căci nici în cele mai aprige manifestări ale național-comunismului, începând din ultimii ani ai lui Dej și continuând cu manifestările de independență ale lui Ceaușescu față de politica Moscovei, nu s-a pus niciodată problema ieșirii României în afara sferei de influență a URSS.

În 2005 ați pus bazele Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului pe care l-ați condus până în 2010. Care v-a fost crezul atunci când ați pornit pe acest drum, care vă sunt gândurile acum?

Am socotit cu oarecare naivitate că în România se poate face dreptate până la capăt și vinovații pentru ororile trecutului comunist pot fi pedepsiți. Că toți colaboraționiștii acestui regim de ocupație sovieto-comunistă

și cei care au fost instrumente instituționale ale lui, adică vârfurile nomenclaturii comuniste și ofițerii poliției politice, Securitatea, pot fi trași la răspundere pentru crimele lor, care au instaurat în țara noastră domnia fricii (pentru că instaurarea fricii a fost premergătoare oricărei măsuri de instaurare și funcționare a regimului comunist). În cea mai mare parte, m-am înșelat. Cu toate eforturile mele și ale colegilor mei, voința politică de după Revoluție a fost alta. Am înțeles astfel că în România, de fapt, comunismul nu a dispărut, ci s-a „privatizat”. Nu era în interesul noii clase politice de după 1989, clădită pe ruinele fostului PCR și ale „moștenitorilor Securității”, care au preluat de fapt puterea în România și ai căror urmași o dețin până azi, să se condamne pe sine sau să-și condamne părinții, cel puțin spirituali.

De ce credeți că aceste capitole ale suferinței fac parte dintr-o istorie care „nu se învață la școală”, deși au trecut 33 de ani de cercetare, de studiu și de analiză a comunismului?

Sunt două motive aici: primul este legat de natura regimului politic care a preluat și deținut timp de șapte ani după 1989 puterea în România. Președintele țării, Ion Iliescu, era fost membru al Comitetului Central al PCR, Securitatea dispăruse oficial, dar securiștii au rămas să lucreze „la stat”, în noile „servicii de informații”, trupele de

Securitate au devenit Jandarmeria Română, Miliția s-a transformat în Poliție – dar esența comunismului a rămas. Iar pervertirea conștiințelor, prin frica instaurată după 1945 în România și apoi prin gestionarea ei aproape științifică, a funcționat și ea: noua putere a fost aleasă democratic, de o mare masă a populației, manipulată în continuare de aceiași comuniști, cu o față de astă dată „umană”, iar vechile instituții comuniste ale statului s-au (re)inventat, sub noi denumiri. Apoi, al doilea motiv este unul mai complex și subtil și ține de abordarea internațională a problemei, de o problemă generală a vinovăției. Statele occidentale au colaborat cu regimurile comuniste. Le-au acceptat, în cele din urmă, cu toate că le cunoșteau crimele. Această complicitate apare în toată complexitatea ei, în situația în care aceste crime sunt scoase la iveală. Una este să vorbești teoretic despre săvârșirea unei crime și alta este să vezi, aievea, osemintele celui ucis, să cunoști împrejurările morții lui și să poți arăta chipul făptașului – chipul morții. Așa, faptele nu mai pot fi trecute cu vederea și noile generații, care n-au trecut prin asemenea orori, își pot lua la întrebări părinții: voi unde ați fost, când s-au întâmplat toate acestea? Or, tacit și instinctiv, atât la noi, cât și în Occident, în această materie de „condamnare a comunismului” s-a rămas la acest nivel declarativ: nimeni nu ar vrea să scoată, la propriu, scheletele din dulapurile istoriei. S-ar naște în mod justificat o problemă nu doar a vinovăției criminalilor, ci și a complicității: ați știut și ați tăcut. Ați știut și n-ați făcut nimic. Așa a fost și cu Holocaustul, a cărui conștientizare s-a petrecut la patruzeci-cincizeci de ani de la finele războiului mondial, când rănilor trecutului și vinovățiile deveniseră pagină de istorie, fără repercusiuni pentru persoanele în viață. Așa se va întâmpla și cu crimele comunismului: va fi arătat chipul lor adevărat, care este cel al morții, abia când ultimul comunist va intra în pământ, alături de victimele sale.

„Istoria comunismului” devine materie obligatorie pentru liceu începând din 2025. Care considerați că ar trebui să fie reperele esențiale ale acestei noi *discipline*?

Să nu se mai edulcoreze caracterul criminal al comunismului. Dacă „s-au făcut realizări”, pe acestea nu le-a făcut comunismul. Le-a făcut poporul. Comunismul nu a comis decât crime, în numele unei ideologii. De altfel, și multe dintre hidrocentralele ori „combinatele” cu care azi se fălesc unii nostalgici ai regimului și sfârșind cu Casa Poporului au fost clădite de armate de robi, între care nu o dată este vorba chiar de deținuții politici, aduși la „muncă forțată” pentru a clădi aceste „realizări ale socialismului”. Comunismul nu a clădit în mod real decât frică, o piramidă de frică, pe care stătea cocoțat primul secretar al partidului, iar deasupra lui se afla, pe post de Dumnezeu, voința Moscovei.

Care a fost cea mai puternică descoperire făcută sau mărturie împărtășită de supraviețuitorii terorii comuniste de-a lungul anilor în care ați studiat această perioadă istorică?

Îmi amintesc cu emoție cum un om trecut de cincizeci de ani ne-a dus cu precizie într-un cătun din Apuseni, în locul numit Dealul Capsei și ne-a arătat un drum pietruit, peste care crescuseră petice de iarbă, spunându-ne: „aici e îngropat tata, după ce l-au împușcat securiștii”. Exact acolo l-am și găsit, pentru că după ce l-au ucis, un milițian i-a dat copilului de cinci ani, omul de cincizeci de ani al zilelor noastre, un pumn de mărunțiș, să păzească până spre seară cadavrul, până ce vor veni niște oameni să-l îngroape. Așa a ținut omul minte cu precizie locul, cum a ținut minte și fericirea cu care număra copilul, lângă cadavrul tatălui ucis, pumnul de mărunțiș – primii lui bani, câștigați în viață, cu care și-a cumpărat un kilogram de biscuiți.

În cele din urmă, din 2006 și până azi, deci de 18 ani încoace, am unit expertiza

mea ca arheolog cu aceea de istoric al comunismului, cu un doctorat în istoria Securității și mă ocup de ceea ce se pare că deranjează cel mai mult – scot la iveală fizic, din pământ, osemintele celor uciși de Securitate. Am săpat locuri în care au fost înmormântați noaptea, pe ascuns, cei morți în lagăre și închisori, la Periprava și Târgu Ocna, am săpat în munți și am găsit partizani uciși și îngropați prin văioage, păduri sau poieni, alături de oameni care au fost și ei uciși doar pentru că le-au dat o bucată de pâine. Am săpat chiar printre blocuri, la Caransebeș, unde am găsit scheletele a peste 20 de țărani uciși în bătaie, în fostul sediu al Securității din apropiere, tot pentru că i-au ajutat pe partizanii din munți. Am trăit clipe memorabile, în acești ani în care am pus cruce la căpătâi la aproape două sute de martiri ai comunismului, în care am trecut printr-un sentiment straniu pentru care îi mulțumesc lui Dumnezeu și despre care cred că nu i-a mai fost dat cuiva, până acum: fericirea de a găsi un mort.

Ce ne puteți spune despre Fortul 13 Jilava, dar și despre celelalte temnițe comuniste, unele dintre ele transformate în memoriale ale suferinței?

Jilava, unul dintre forturile de apărare a Bucureștiului din vremea regelui Carol I, nu și-a îndeplinit niciodată rolul militar. Dar comuniștii, dat fiind catacombele sale în care se depozitase muniția pentru apărarea Capitalei, l-au utilizat drept principal penitenciar politic, cel care, conform menirii sale inițiale, era unul de depozit. Dar, după 1946, în special (a avut acest rol și înainte) a devenit depozit de oameni, ca „închisoare de tranzit”: la Jilava au fost „depozitați” deținuții aduși din diferite colțuri ale țării, spre a fi judecați de Tribunalul Militar din București. La Jilava au fost executați cei condamnați la moarte, îngropați mai apoi în apropiere, în locul numit „Valea Piersicilor” – deși nu se vede acolo niciun piersic. Este un loc

tainic și tragic, în care zidurile mustesc și de suferință, dar și de smerenie. Acolo și-au început drumul spre cer majoritatea martirilor morți în temnițele și lagărele României. Este epicentrul suferinței pricinuite de regimul criminal comunist și simbol al ei. Poate că nu întâmplător nici până azi nu s-a reușit transformarea sa în muzeu al ororilor comunismului – aceasta reflectă de fapt eșecul atât al condamnării reale a acestui regim, cât și al unei reforme morale a societății, care să readucă România în universul valorilor reale și tradiționale ale acestui popor, după anii lungi de derivă morală în care s-a trăit numai cu stomacul în cap și cu „socialismul științific” pe post de Biblie. Dacă vom avea în curând o Catedrală a Mântuirii Neamului gata, grație inițiativei Preafericitului Daniel și a efortului tuturor clericilor și mirenilor din cuprinsul României, transformarea Fortului Jilava într-o Catedrală a Suferinței Neamului rămâne în sarcina politicianilor, pentru că el aparține încă de o instituție a statului, Administrația Națională a Penitenciarelor. Poporul a luat-o însă, de la Revoluție încoace, încă o dată, înaintea cârmuitorilor săi.

Care este perspectiva dumneavoastră asupra evenimentelor din Decembrie 1989?

Pe scurt, esența faptelor, așa cum au fost descâlcite până acum inclusiv de ultimul rechizitoriu întocmit asupra Revoluției, arată

că a fost o revoluție anticomunistă a poporului, ridicat începând cu 16 decembrie la Timișoara împotriva dictaturii, căreia eșaloanele inferioare din partid, Securitatea și Armata i-au aplicat o lovitură de stat în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, după fuga lui Ceaușescu, pentru a putea recupera și salva ce se mai putea din fostele structuri și a se salva astfel inclusiv pe sine, ca persoane. Costurile sociale și politice pentru România au fost însă imense: o tranziție fără sfârșit și un nou decalaj istoric, față de restul Europei.

În ce fel credeți că există riscul să repetăm această pagină neagră din istoria țării?

Nu cred că mai există un asemenea risc. Nu atât datorită generației mele, care a trăit prima jumătate a vieții în dictatura comunistă și a traversat-o ezitant pe a doua, neștiind mai nimic despre esența democrației și ce să facă cu libertatea câștigată, cât mai ales pentru că nu văd vreun tânăr al zilelor noastre în stare de o asemenea doză de supunere, încât să accepte să mai stea la coadă pentru hârtie igienică.

Cum ar fi arătat România astăzi dacă nu ar fi trecut prin dictatura comunistă?

Nu îmi este greu să-mi imaginez. Ar fi fost „o țară ca afară” și, mai mult decât atât, pentru că zestrea noastră istorică este cea a unei națiuni tinere, mult mai deschisă și mai viguroasă moral decât cele occidentale, care și-au atins și depășit deja apogeul istoric, iar acum se află în declin, mult mai înzestrată de Dumnezeu cu bogăție și frumusețe. Ne lipsesc însă deocamdată oameni, cârmuitori cu dragoste de ea și cu credință, care să-i împlinească destinul. Sunt convins însă că ei sunt de acum pe băncile liceelor – inclusiv cel al dumneavoastră. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Amintiri din socialism, tranziție și capitalism

conf. univ. dr. Mihai-Vladimir Topan

Întâi socialismul...

M-am născut, prin mila Domnului, într-un „dispensar” – ar fi mult spus spital – sâtesc din nord-vestul țării, cu vreo zece ani înainte de prăbușirea regimului comunist, cu asistența unei moașe și a unui stomatolog (ca să fie și „cineva cu studii medicale” prin preajmă). Apoi am trăit o vreme în sat, la bloc. Dacă sună ciudat, probabil că așa și este. În comunism se dorea urbanizarea într-o cât mai mare măsură, fapt care s-a soldat cu construcția de cartiere de blocuri (stil „industrial”) în orașe, dar și cu construcția de blocuri la sat (un nume mai fandosit pentru o politică de acest ultim fel era „sistematizare”).

Satul era colectivizat. Aceasta înseamnă că, cu vreo treizeci de ani înainte, țăranilor li se confiscaseră pământurile, acareturile și parte din animale pentru a fi puse în comun la cooperativa agricolă de producție (CAP). Confiscarea a fost necesară (și adesea brutală) deoarece încercarea de a rezolva problema prin exemple punctuale, care să fie apoi urmate de bunăvoie, nu a avut succes. (A nu se confunda colectivizarea socialistă cu cooperația. În prima intrai pierzând calitatea de proprietar și legătura firească între contribuția ta și rezultatele de care beneficiezi; în cea de-a doua intrai în virtutea calității tale de proprietar, iar contribuția ta are legătură clară și sistematică cu rezultatele care îți revin din producția finală sau valorificarea acesteia).

Am apucat să lucrez și eu la „colectiv”, mai mult la bunici în satul vecin, în vacanțe și la sfârșit de săptămână (aceasta însemna pe atunci sâmbăta seara și duminica, deoarece sâmbăta nu era liberă). Țin minte că, într-o campanie de cules cartofi, mai spre toamnă, am descoperit nedumerit că din tarlaua alocată nouă în acel an duceam două căruțe la colectiv și doar una acasă, din fiecare trei. Mi s-a părut ciudat și nedrept. Apoi, pe seară, am descoperit ceva și mai neobișnuit. Spre miezul nopții bunica și o mână de alți țărani din vecini au pornit cu saci spre câmpul cu cartofi să-și fure, practic, parte din munca depusă peste zi, tocmai pentru a avea provizii pentru iarna care urma. Altfel, cei mai buni cartofi n-ar fi ajuns în farfuria oamenilor și a copiilor lor, ci la „export” (regimul era semnificativ mai preocupat de performanțele la export, decât de nivelul de trai al oamenilor).

Pe la jumătatea anilor optzeci ne-am mutat la oraș, pentru educație (școlară) mai bună și ca să „ajungem domni”. Regimul socialist se făcea simțit, firește, și aici (adesea chiar mai pregnant decât la sat). Eu am luat cunoștință cu el în mod nemijlocit la prima plimbare prin oraș – dus de mama cu scopul de a vedea drumul până la școala la care urma să merg – când la o „Alimentară” de pe traseu „s-a băgat carne”. Mama, dovedind dintr-odată neabătute abilități de felină, m-a instruit să stau nemișcat lângă un stâlp de pe trotuar până revine și a dispărut în coada haotică pe trei-patru rânduri care se forma cu repeziciune din interiorul până în afara magazinului cu pricina. După o veșnicie, din

punctul meu de vedere, a ieșit „șifonată” și cu destule vânătăi, dar victorioasă, cu o pungă cu jumătate de kilogram de carne. Mai mult nu se dădea, ca să ajungă la un număr cât mai mare de cumpărători.

Cât despre credință și biserică, nu prea am auzit în perioada aceea decât la sat, mai ales la bunici. M-am catehizat minimal prin colindele de Crăciun, prin slujba de Înviere la care cumva participa totuși multă lume și prin pricesnele din postul Sfintei Mării și Paraclisul Maicii Domnului care se făcea în fiecare seară din post.

Apoi tranziția...

Când trecusem de zece ani – am apucat așadar să fiu și „șoim al patriei” la grădiniță și „pionier” la școală – a căzut regimul socialist. S-au prăbușit elementele sale cele mai evidente, fiindcă structura sa de bază a agonizat cam un deceniu, în perioada care s-a numit „tranziție” (de la socialism la economia de piață). Un fenomen nou pentru generațiile în floarea vârstei, care și-a arătat imediat colții, a fost inflația. Prețurile mai tuturor produselor creșteau de la lună la lună și de la an la an în mod vizibil. Oameni care economisiseră ani de-a rândul și adunaseră bani de o mașină (Dacia) au ajuns în câțiva ani – nu mulți – să cumpere cu acei bani abia o plasă de produse. Prin urmare, alte fenomene legate și-au făcut apariția și ele: proteste sindicale, greve și permanenta atenție la indexarea salariilor ca să țină pasul cu inflația. Aceasta din urmă nu era totuși ca o furtună venită de nicăieri, ci își avea sursa în politicile monetare pentru care autoritățile au optat, căzând în vechea capcană a „scurtăturii” către prosperitate (sau spre ieșirea din criză) prin pârgăhia monetară. Cam ca un atlet care având fractură la un picior vrea să treacă peste problemă cu calmante pentru durere, nu cu ghips.

Pe de altă parte, lumea s-a întors în această perioadă în număr mare spre biserică.

Și eu am pus mâna pentru prima dată, trăgând cu ochiul la fratele mai mare, pe Pateric și pe anumiți Sfinți Părinți. Și am prins a merge la slujbe și în oraș, fie de voie (intuind o fărâma din frumusețea credinței), fie de nevoie (frica de praguri precum examenele de admitere și altele).

În fine, ceva capitalism...

Deși nu e ușor de spus exact, de prin anul 2000 România a intrat într-un fel de capitalism sau economie de piață. Din punct de vedere economic – și în general, aș îndrăzni – a început perioada cea mai bună din întreaga istorie a României. Poate pentru prima dată un tânăr absolvent de facultate (dar nu numai) își putea pune și problema de a începe o afacere pe cont propriu (pe lângă opțiunea de angajare). De asemenea, la angajare se putea trezi în ipostaza plăcută de a avea mai multe opțiuni, la binele „muncitorului” contribuind cel mai mult concurența între angajatori. Gradual, românii care ieșeau în afara țării puteau constata o reducere a diferențelor între opțiunile existente „afară” versus în țară.

Este drept că libertatea vine la pachet cu necesitatea unei responsabilități, iar opțiunile mai multe cer discernământ pentru a nu te rătăci între ele, totul într-un context care apare din ce în ce mai incert, mai dinamic, mai schimbător. De asemenea, o pată pe obrazul societății românești este și faptul că multor români nu li s-a oferit decât șansa plecării la muncă în străinătate (mai ales după integrarea în Uniunea Europeană în 2007). Totuși – și mă rezum din nou la o perspectivă economică în primul rând – numai în direcția aceasta pot lucrurile merge bine. Într-un anume sens și școala noastră – îngăduiți-mi să-i spun așa – este un produs (și) al acestei perioade.

În zi de

hram

Pe 30 ianuarie 2024, Liceul Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi” și-a sărbătorit, pentru a treisprezecea oară, hramul. Cu adâncă smerenie, dar și cu îndrăzneala pe care dragostea Sfinților noștri ocrotitori ne-o însuflă mereu, ne-am apropiat încă o dată, cu încă un pas, de cei trei, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur – acești uriași luminători, Mari Dascăli ai lumii și ai credinței, făclii nemistuite, pe care Dumnezeu le-a aprins în zorii istoriei Bisericii și din strălucirea cărora și noi căutăm, cu fiecare an mai mult, a ne împărtăși.

Dascălii școlii noastre, familiile și ceilalți credincioși veniți la slujbă au avut marea bucurie de a trăi Sfânta Liturghie într-un fel aparte: lăcașul sfânt al Bisericii Studenților din strada Ion Ghica a devenit, parcă, neîncăpător, umplut până la revărsare de copii. Elevii LTSTI au luminat, ca tot atâția îngeri, praznicul nostru mult iubit. Sub îndrumarea domnului profesor de muzică, membrii corului școlii au dat răspunsurile la strană, încununând, apoi, finalul slujbei cu o suită de preafrumoase cântări închinată Sfinților Trei Ierarhi.

În predica sa, părintele profesor Vasile Gavrilă, fondatorul LTSTI, a subliniat câteva aspecte esențiale din viața și lucrarea acestor mari Sfinți și Dascăli, cu o deosebită relevanță pentru momentul și contextul actuale.

Acum mai bine de un deceniu, comunitatea noastră a cutezat să și-i aleagă drept ocrotitori pe acești trei giganti ai spiritului și ai culturii, întemeind, sub luminosul lor acoperământ, o școală. Am îndrăznit să ne îmbrăcăm cu zestrea lor și să creăm un cadru în care copiii noștri să primească educația cea mai înaltă, cea în duh creștin; o școală în care elevii să fie călăuziți pentru a crește, a se dezvolta și a se forma așa cum ei înșiși, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur s-au format și așa cum, la rândul lor, acești mari Sfinți Pedagogi au format, mai apoi, generații de copii și de tineri, fără să considere că demersul lor ar fi un anacronism pentru vremurile respective. Este esențial să nu uităm în ce moment al istoriei au apărut ei și și-au săvârșit lucrarea: societatea păgână din Imperiul Roman al secolului al IV-lea era o societate aflată în colaps total. Creștinismul a fost singura ei salvare, singurul fenomen care a putut da un răspuns lumii, în acea situație de criză generală.

Vasile, Grigorie și Ioan s-au născut din mame creștine, în familii înstărite și nobile, unde au primit cea mai înaltă educație cu putință la vremea respectivă. În școlile în care ei s-au format, apoi, în perioada adolescenței, în orașe precum Alexandria, Capadocia ori Atena, nu se preda, însă, numai știință, ci și practica virtuții; se practicau răbdarea,

smerenia, înfrânarea, integritatea și curajul. Discipolii erau, așadar, permanent adânciți în virtute.

Aceștia sunt luminătorii școlii noastre, patronii noștri, care ne onorează cu ocrotirea și călăuzirea lor neîncetate: Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan, pilde de viață și lucrare din care ne hrănim, seva tuturor eforturilor pe care le depunem și ținta spre care alergăm neobosiți. De la ei înțelegem că vocația noastră este să punem la dispoziția elevilor nu doar izvoarele cunoașterii și ale culturii în cel mai înalt grad, ci, în primul rând, izvoarele virtuții, ale practicării ei. Suntem deplin încredințați că numai în acest duh, Școala mai poate aduce și un alt fel de roade: astăzi, în criza profundă în care ne aflăm ca societate și ca lume, dorim să formăm oameni a căror lucrare să se asemene, ca valoare și impact, cu cea săvârșită de acești mari Sfinți, acum aproape două milenii.

An de an ne reamintim, la hram, că și Sfinții Trei Ierarhi și Mari Dascăli ai lumii au fost cândva copii; au fost elevi, discipoli care au dobândit o uriașă învățătură, punând-o apoi în slujba lui Dumnezeu, a Bisericii și a

lumii întregi. Iată de ce, pentru noi, ei sunt cel mai înalt model, reperul nostru dumnezeiesc, din care s-a încheat însăși deviza noastră, *Discimus ut serviamus*.

Mulțumim lui Dumnezeu și Sfinților noștri Ocrotitori preaiubiți pentru tot darul pe care îl revarsă asupra noastră și îi rugăm să ne însoțească mereu pe calea îndumnezeirii, pe care ne-am înscris prin lucrarea Școlii noastre.

Ioana-Miruna Kamata

Adâncului cuvinte

Petru Cătană-Negreanu, clasa a XII-a

Sub piatra de boltă pătrundem în negrul tunel. Pereți reci de piatră, pătați cu stinghere raze de lumină, ne înconjoară, având scrijelite însemne ce le păstrează amintirea; suferința...

Lungul tunel, întrepătruns de-a stânga și de-a dreapta de nesfârșite uși, se prăbușește claustant peste pașii ce-l străbat, înghițind pe vecie mări de lacrimi ce s-au scurs, netezind pământul sfințit cu sânge.

Aici, aerul stă în loc, iar timpul rămâne al trecutului. Liniștea deplină este trădată doar de bătaia inimii într-o cavernă obscură; cei ce îi calcă pragul cad zdrobiți de infern.

În acest peisaj,

Fără cuvinte...

Suflete tari

Devin oseminte.

Îngenunchem.

Cercuri de lumină

editorial

Teodora Păuna, clasa a IX-a

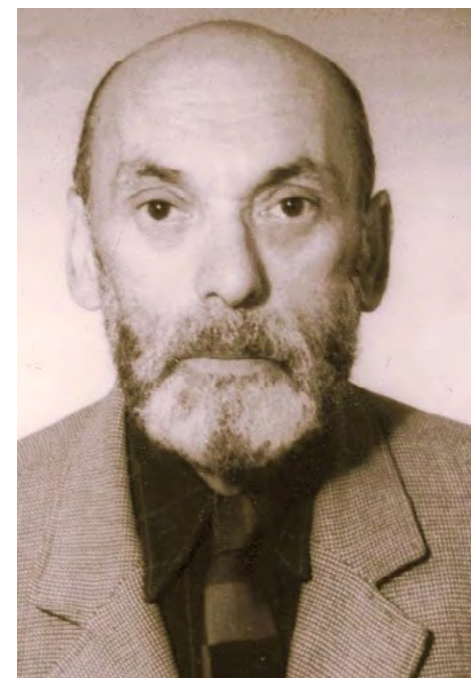
„După cum puteți vedea, am ajuns, o să vă rugăm să coborâți acum din autocar, în liniște...” Ultimele cuvinte sunt adăugate mai mult formal, din simțul datoriei, de vreme ce un fior solemn pare să străbată toate inimile într-o singură clipă. Afară ne întâmpină șuierul aspru al vântului. „Să vă trageți căciulile mai bine pe urechi, pentru că înăuntru este și mai frig!”

Ne oprim în fața unei porți cu un aer sumbru, ca de cetate părăsită, pe care stă scris, cu litere negre și colțuroase pe un fundal îngălbenit de infiltrații: „Fortul No 13. Jilava”. Cuvintele lui Dante par să plutească, nevăzute, deasupra intrării zăbrele: „Lăsați orice speranță, voi cei care intrați”. Este greu de închipuit ce sentimente frământau sufletele deținuților politici, în timp ce străbăteau tunelul săpat în zidul exterior, cu conștiința că poate nu vor mai parcurge drumul înapoi. Să fi existat vreun licăr de speranță acolo unde părea să fie numai întuneric?

Înăuntru, pe un zid fără tencuială se distinge o inscripție, ca un sfat de bun-venit adresat celor care nu știu încă ce îi așteaptă: „Dacă vrei să trăiești, bagă-ți paie sub haine”. Fiecare dintre noi își strânge mai bine haina pe el, recunoscător că nu se află în pielea celui pe care condițiile din închisoare l-au constrâns să lase în urma sa un astfel de îndemn. Zidurile se arcuiesc în bolte joase, care par să ne strângă în interiorul lor. Câte vieți umane au înghițit pereții umezi, câte strigăte au auzit, câte acte de suferință au văzut? Dar cărămizile nu vorbesc, acum totul este gol, mut și părăsit, ca și cum aici nimic nu s-ar fi întâmplat. Intrăm într-una

dintre cele mai spațioase celule, care devine neîncăpătoare pentru grupul nostru de 40 de persoane. Totuși, aflăm că în această cameră erau înghesuiți câte 100 de deținuți politici, o imagine aproape imposibil de proiectat în realitatea noastră, însă cu totul valabilă în acea perioadă a suferinței, așa cum se păstrează ea în mărturiile scrise ale celor ce s-au jertfit aici pentru a-și păstra individualitatea de gândire și credință. Chiar și pentru ei, oroarea penitenciarului era de necrezut, ca ruptă dintr-un coșmar: „Totul [...] se arată în așa măsură de lugubru și apăsător încât nu pare a fi real” spune Nicolae Steinhardt în consemnările sale cuprinse în *Jurnalul fericirii*. Ne strângem în grupuri mici, care contemplă, pe rând, paturile suprapuse, făcute din bucăți întrepătrunse de fier. Nu atinge, tu îți dai seama că aici s-au căznit să adoarmă, înghesuiți și schingiuiți, bunicii noștri? Cu toții discutăm despre altceva –

un murmur surd străbate celula, ca un ecou al conferințelor ținute în secret de cei ce au făcut parte din rândurile intelectualilor întemnițați. În vacarmul creat de răcnetele gardienilor și de aglomerația crescândă, se înfiripau treptat debateri culturale, ce ostoiuau durerile trupului și incitau

spor pentru cunoaștere, așa cum își aduce aminte monahul de la Rohia: „Nu-s gamele, nu-s linguri, nu-s paturi... Lotul Noica-Pillat, câți sunt aici, nu ia aminte la tãmbălău și organizează cîteva cercuri de cultură: lecții de sanscrită predate de dr.-ul Al-G., de istoria artelor (Remus Niculescu), de spaniolă (Theodor Enescu), de biologie generală (Dr.-ul C. Răileanu), de istoria culturii (Al. Paleologu), de tehnică agricolă (Iacov Noica), de filosofia dreptului (Dinu Ranetti); «deschid» și eu un curs de engleză...” – *Jurnalul fericii*. Ideile curg din toate părțile, se împletesc, se cristalizează în conversații academice, creând o oază de cultivare sufletească între pereții umezi. Aici nu pătrunde nici o rază de soare, ferestrele sunt bătute în scânduri. În întunericul celulei, oamenii aceștia, elita intelectualilor români, găseau lumina în adâncul ființei lor, prin personalitățile lor formate dintr-un bagaj inegalabil de experiențe și cunoștințe în cele mai vaste domenii: filosofie, limbi străine, științe, literatură, teologie. Paradoxal, cultura și tezaurul ideatic pe care fiecare era obligat să îl țină ascuns în sine însuși, constrâns în a se exprima, tocmai cauza suferinței îndurate se transforma într-un foc viu, o flacără ce aprindea inimile, întărindu-le în nădejde.

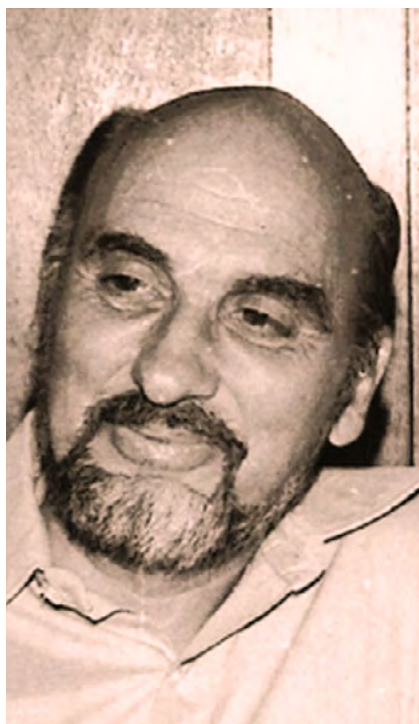
Acum, liniștea se lasă iarăși peste noi, iar paturile din fier tac din nou, neînsuflețite. Rând pe rând, trecem pragul ros al celulei. Este timpul să continuăm turul penitenciarului.

Ieșim într-o curte strâmtă, năpădită de buruieni – îngrăditul *loc de plimbare*... Respirăm adânc, scăpați de aerul greu din interior. Uite cât de albastru este cerul deasupra noastră!

Condamnații nu aveau permisiunea să ridice privirea din pământ și să simtă mângâierea razelor de soare. În jurul nostru, deasupra zidurilor se încolăcesc șiruri duble de sârmă ghimpată. *Ți-e frică?* mă întreabă un coleg din apropiere. Nu, sunt aici atîta cunoscuți în mijlocul cărora nu are de ce să îmi fie frică. Găsesc lângă mine o inimă caldă, o vorbă bună, un zâmbet dăruit. Dar pentru deținuții politici nu era la fel. Umbletul avea loc într-o liniște silită, cu mâinile la spate. Erau închiși aici cu sutele și, totuși, li se interzicea comuniunea, fiecare rămânând singur cu gândurile sale. Constrângerea de exprimare și de împărtășire cu semenii – aceasta a fost jertfa lor pentru idealurile în care credeau și care le guvernau asceza sufletească...

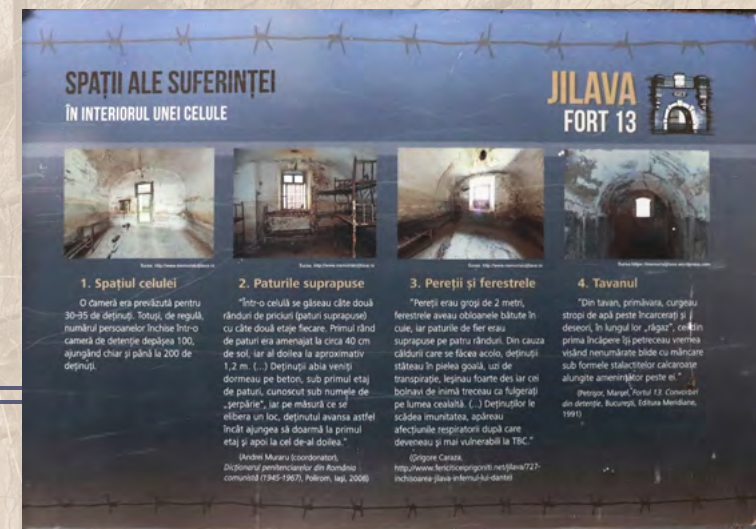
Am urcat din nou în autocar. Mașina era aceeași, însă fiorul din inimile noastre era diferit. Eram recunoscători pentru că suntem împreună, pentru că cerul se deschide cu dărnicie deasupra noastră, pentru că ne putem face auziți. Măine este o nouă zi de școală, în cadrul căreia o să pătrundem mai adânc tainele lumii înconjurătoare. Măine poate că o să se nască în sufletele noastre idealuri noi, pentru care va merita să ne jertfim și care ne vor face cu adevărat liberi.

Dincolo de Fortul 13

În ajunul prăznirii Sfinților 40 de Mucenici din Sevastia, precum și al pomenirii victimelor regimului comunist din România, liceenii școlii noastre au vizitat Fortul 13 de la Jilava, un monument istoric care păstrează urmele trecerii multor intelectuali români prin acest „loc al memoriei” (*lieu de mémoire*). Potrivit istoricului și academicianului francez Pierre Nora, memoria colectivă, care exercită o presiune intensă și constantă asupra unui grup de persoane sau a unei națiuni, îi obligă pe membrii comunității respective să identifice, din punct de vedere topografic, monumental, simbolic și funcțional, obiecte – concrete sau imateriale – a căror valoare contribuie la definirea identității acestora. Astfel, „se compensează dezrădăcinarea istorică din planul social și angoasa proiecției viitorului prin valorizarea trecutului” (*Les Lieux de mémoire*, Paris, Gallimard, 3 vol., 1984–1992).

Păstrând terminologia filosofului Paul Ricoeur, am putea formula ideea că această comemorare a victimelor comunismului înseamnă atât *rememorarea* tragediei lor, pentru a evita repetarea ororilor săvârșite

asupra unor oameni ale căror valori nu erau nici împărtășite și nici recunoscute de regimul politic, cât și *construirea unei memorii* care iese din sfera individuală pentru a căpăta un sens colectiv, național („Passé, mémoire, oubli”, în Martine Verlhac, coord., *Histoire et mémoire*, Grenoble, Centre régional de documentation pédagogique de l'Académie de Grenoble, 1998). Din perspectivă temporală, trecutul redevine prezent prin acele evenimente și oameni care au valoare istorică, dar, după cum spunea Fericitul Augustin, va fi un „triplu prezent”: „prezentul trecutului în memorie, prezentul viitorului în așteptare [și] prezentul prezentului în intuiție sau atenție” (*ibidem*, p. 33).

De această călătorie în trecutul nu foarte îndepărtat se vor folosi elevii noștri pentru a nu deznădăjdui în momentele de cumpănă ale vieții lor, dar mai ales pentru a înțelege că neuitarea și cinstirea cuviincioasă a înaintașilor noștri ne va fi piatră de temelie în construirea deopotrivă subiectivă și obiectivă a viitorului.

Georgeta Cristian, profesor de limba franceză

Frământări

Fiorul care m-a cuprins la intrarea în cunoscutul Fort 13 Jilava a trezit în mine numeroase întrebări. Singura certitudine pe care am avut-o pășind pe sub bolta de la intrare (căreia cu toții i-am atribuit celebra frază din *Divina comedie* a lui Dante: „Lăsați orice speranță, voi cei care intrați!”) a fost aceea că pătrundem într-o lume paradoxală. De ce? Cei care au umplut acele săli reci și mucegăite nu au fost, oare, oameni de cultură, studenți și profesori, pe scurt, elita societății? În locul lor nu ar fi trebuit să fie condamnați hoții, ucigașii și trădătorii?

În cămăruțele acelea înghesuite, insalubre și lipsite de căldură au fost trimiși nu răufăcători, ci sfinți. Acești sfinți, însă, nu au întâlnit opreliști și nu le-a putut fi îngrădită voința; persecutorii lor au încercat orice – repet, *orice* – mijloc de tortură și de chin, pentru a le strivi libertatea; dar ei nu au simțit niciunele dintre acestea, pentru simplul fapt că erau liberi. Credința le-a dat sufletelor lor libertate. Credința le-a dat curaj. Credința le-a dat putere. Credința i-a determinat să facă din celulele lor mănăstiri, chilii și universități, fără să se teamă de moarte, știind că, dacă rabdă azi tortura, mâine vor intra mai lesne în Împărăția Cerurilor.

Au trecut decade, iar sălile acelea sunt ca un muzeu. Atât? Fără îndoială că nu! Acest sanctuar al martiriului pe care majoritatea îl văd doar ca pe o veche și schimonosită închisoare este dovada că poporul român nu a încetat nicio clipă să crească și să se înalțe, în pofida vremurilor negre. Inimile acestor oameni care au fost închiși și chinuiți pe nedrept poate că s-au oprit din a bate aici, jos, însă ele s-au înălțat la *Cer*, bătând viu și ducând cu ele sângele și esența acestui neam.

În acea zi înnorată de martie am pășit și eu în acest loc al durerii și al rugăciunii, ca într-un mormânt al celor care și-au acceptat moartea așteptând Învierea; am intrat într-unul din templele celor care au transformat iadul închisorii într-un rai.

Ioan Gavrilă, clasa a IX-a

„Celula 34 e un fel de tunel întunecat și lung, cu numeroase și puternice elemente de coșmar. Este o hrubă, e un canal, e un maș subpământean, rece și profund ostil, este o mină stearpă, e un crater de vulcan stins, 34 e o destul de izbutită imagine de iad edulcorat. În locul acesta aproape ireal de sinistru aveam să cunosc cele mai fericite zile din viața mea.” – *Jurnalul fericirii*, pag. 125.

„De remarcat faptul că în închisorile comuniste nu s-a făcut niciun fel de diferențiere între «închisoare corecțională», «temniță grea», «muncă silnică», deținuții fiind supuși aceluiași dur regim de exterminare fie în închisori, fie în lagăre de muncă.” – *Jurnalul fericirii*, notă pag. 139.

Mi-a fost greu să înțeleg, nu îmi puteam scoate din minte imaginea sârmei ghimpate pe fondul unui cer cenușiu, singura pată de culoare fiind câțiva măceși uscați, înțepați de sârmă. O lume așa de limitată, încât nu îmi puteam lua gândul de la cât de mare este lumea aceasta și cât de mică poate deveni, așa de repede. „De ce, Doamne, noi oamenii ne putem face unii altora atâta rău?”, se întreba Alexandru Mironescu. Așa mă întreb și eu.

Ce i-a ținut în viață, mă întreb? Ce i-a eliberat, când ei erau prinși într-un spațiu și într-un timp atât de potrivnice?

Mi se răspunde: un spirit, un crez, un adevăr. Aș putea să acopăr toată această foaie

cu citate și cu vorbe care spun că „Adevărul ne face liberi”.

Pot înțelege toate aceste lucruri? Sunt prea mari să le pot înțelege și nu mi le pot însuși. Le pot percepe, totuși.

Maria Panait, clasa a IX-a

„Petrecem restul zilei într-o celulă de carantină, mică, neînchipt de murdară, tinetele nedeșertate. Seara suntem transferați la *șerpărie*, vastă peșteră, sinistă, împuțită, care deși luminată electric păstrează o seamă de unghere întunecoase.

Totul – ca de atâtea ori în atâtea locuri penitenciare, dar acum e primul contact – se arată în așa măsură de lugubru și apăsător încât nu pare a fi real. Încântătoare e prezența doctorului Voiculescu, foarte îmbătrânit, numai oase, blând, manierat, pașnic, nobil, vioi la minte, dar frânt de oboseală” – *Jurnalul fericirii*.

Experiența de care am avut parte vizitând Fortul 13 Jilava a fost una impresionantă, întrucât am descoperit condițiile extreme de trai de care aveau parte deținuții condamnați în perioada comunistă. Cu toate acestea, am avut bucuria de a simți că, în ciuda înrobirii fizice, cei ce nu și-au trădat principiile morale au ieșit învingători prin păstrarea integrității morale și chiar au avut parte de o mare îmbogățire, de intensificarea trăirilor spirituale. Cei aparent lipsiți de lumină au avut parte de Lumina nepieritoare, căci în locul chinului și al persecuției s-a născut sentimentul cel adevărat și profund de dragoste.

Sophia Voican, clasa a IX-a

Știam de existența temnițelor comuniste, vizitasem puțin, în anii copilăriei mele, o mică parte din închisoarea

de la Aiud. Dar niciodată nu am fost atât de aproape de camerele în care erau întemnițați peste o sută de oameni, majoritar intelectuali, pe care regimul comunist dorea să nu-i mai păstreze vii, în lume.

La Jilava, zidurile închisorii erau reci, de un gri murdar, cu înscrisuri care aparțineau oamenilor care suferiseră acolo umilința și tortura.

Cel mai emoționant, pentru mine, a fost vizitarea „Camerei negre”, în care deținuții erau interogați, în beznă, de către tortionari. Am citit pe pancartele expuse că acolo a fost închis și marele Nicolae Steinhardt, autorul cărților *Jurnalul fericirii* și *Dăruind, vei dobândi*. Alături de el, mulți preoți, medici, oameni de cultură s-au stins în Fortul Jilava.

Emoționante mi s-au părut mărturisirile celor care în închisoare l-au descoperit pe Dumnezeu prin suferință și au devenit oameni schimbați, având o credință adâncă.

Ilinca Ștefănescu, clasa a IX-a

„Mi-a făcut vânt înăuntru. Acum stau încremenit în ușă. Mă uit. Sunt într-o *bombă* de proporții uriașe, mă izbește o duhoare de necrezut. Bomba e puternic luminată. Un fel de *azil de noapte* geometric amplificat. Sunt cuprins de un dublu și contradictoriu simțământ de pustietate și aglomerație. De ambele părți patru rânduri de paturi de fier care se ridică până aproape de înaltul tavan boltit. Fereastra, în fața mea, e bătută în scânduri, dincoace de care sunt gratiile. În spațiul dintre sumedenia de paturi, o masă îngustă, două bănci înguste și ele, șubrede. În colțul din dreapta, în fund, un ciubăr, o balie, o puțină acoperită. Atât. Jos, de-a lungul paturilor, șiruri – ce-mi par nesfârșite – de bocanci.” – *Jurnalul fericirii*, pag. 157.

Ce am simțit când am intrat în incinta fortului? Ei bine, îmi este aproape imposibil să sintetizez emoțiile care m-au fulgerat în momentul în care am pășit în celulele deținuților din comunism. Până și ideea trăirii o zi acolo mă înfiora. Cu toate acestea, acei oameni au reușit. Încercând să aflu cum a fost posibil așa ceva, am ajuns și la un răspuns. Răspunsul este credința. Niciodată în viața aceasta nu vei fi părăsit de Dumnezeu. Și, precum spune Domnul în Evanghelia Sfântului Ioan, în capitolul 14:6, „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”, acești oameni au reușit a trăi prin Domnul.

Radu Iordache, clasa a IX-a

Vizita la Fortul 13 Jilava mi-a trezit numeroase emoții, aceasta fiind încărcată de o atmosferă plină de povești sumbre, întunecate și, în special, de istoria chinurilor umane. Pășind pe urmele șterse de timp ale deținuților, simțeam nedreptatea și amărăciunea crescând. Fiecare loc părea să dezvăluie o poveste de suferință și injustiții. Clădirile impunătoare, curtea lipsită de urme de culoare sau de priveliști încântătoare și celulele ce erau predominant cu uși masive și pereți groși de piatră impuneau o tristețe sufletelor noastre. Vizita m-a ajutat să înțeleg mai profund durerile deținuților și povara pe care au trebuit să o ducă. M-am simțit copleșită de greutatea istoriei și dezamăgită de mentalitatea vremurilor din trecut. Oamenii ce au trăit și și-au dat sufletul în locurile respective sunt adevărați eroi și trebuie să li se acorde onoarea și respectul pe care le merită.

Alexandra Cojocar, clasa IX-a

Inițialele CR imprimare mare, pe spate, cu tuș negru, însemnau „contrarevoluționar”, pentru ca soldații din trupele de Securitate să deosebească deținuții

politici de plantoanele de drept comun, care purtau însemnul DC. – *Jurnalul fericii*, pag. 161.

Carcera de pedeapsă, unde deținuții erau trimiși și iarna (doar în cămașă și zeghea necăptușită, pentru 3, 7, 10, 14 sau 21 de zile, primind rația de hrană doar o dată la trei zile – în rest, zilnic, numai o gamelă de apă caldă cu sare și 125 de grame de pâine.

Excursia la Jilava a dezvăluit o realitate greu de imaginat pentru mulți dintre noi. În aceste celule reci și strâmte, cu o suprafață de aproximativ 40 de metri pătrați, se aflau amestecate sentimente de disperare și supraviețuire. Într-o încăpere atât de mică locuiau și o sută de oameni, așezați pe paturi suprapuse pe trei niveluri, iar unii chiar dormeau sub acestea. Pe pereți, inscripțiile dezvăluiau lupta, cel mai memorabil mesaj fiind „bagă paie sub haine dacă vrei să trăiești”. Cu fortul camuflat sub pământul excavat, temnițele subterane de la Jilava au rămas ca mărturie a trecutului încărcat de suferință și de încercări pentru cei care au trăit acolo.

Teodor Babă, clasa a IX-a

Am auzit prima dată de închisoarea Jilava, respectiv de Fortul 13, la orele de istorie, când învățam despre regimul comunist din România. Pentru a înțelege mai bine ororile ce au avut loc, am continuat lecția deschisă chiar în incinta închisorii...

Înălțându-mi privirea spre zidurile impunătoare ale Fortului 13, am simțit un fior rece care mi-a străbătut întreaga ființă, amuțindu-mă întru totul. Pășind cu sfială, printre ruinele trecutului sumbru, printre coridoarele interminabile și celulele terifiant de mici și întunecate (aflate la 10 metri sub pământ), nu puteam simți decât durere sufletească și compasiune pentru cei care au trăit un asemenea infern. Fiecare colț de

piatră părea să strige o poveste de sacrificiu, ecouri surde ale unor suflete captive în trupuri zdrobite de chin. În fiecare inscripție găseai frânturi ale inimilor îndârjite care au refuzat să se lase învinse de torționarii lor.

„Camera neagră” reprezenta un spațiu complet izolat, cu pereții vopsiți în negru, fără nicio sursă de lumină, în care deținuții erau trimiși pentru tortură atât fizică, cât și psihică. Această cameră m-a cutremurat, liniștea fiind asurzitoare și întunericul extrem de apăsător.

Fortul 13 rămâne o mărturie vie a voinței umane de a înfrunta întunericul, frigul, foamea, groaza, umilința și de a trăi și mărturisi adevărata credință în Hristos.

Popa Ana-Maria, clasa a XII-a

În noua celulă atmosfera de exaltare și de interes aprins pentru schimbul de idei nu mai există ca în cealaltă. S-a culcat soarele și a răsărit luna. După a duhului și a focului, urmează o perioadă a deprinderii traiului cotidian. Brusca deosebire de nivel spiritual și energetic mă pune serios la încercare și-mi dă de înțeles că lucrul greu nu este să răspunzi unei situații aprige, fie ea chinuitoare, ci să deprinzi a rezista frecușului zilnic al banalității.” – *Jurnalul fericii*, pag. 252.

Puține lucruri sunt mai zguduitoare pentru un om decât pierderea libertății. Atunci, ce poți să simți când te afli în fața intrării unei închisori? Durere, suferință, dar și credință. Astfel de gânduri mă încercau, în timp ce treceam pragul ruginit al Fortului 13.

Pe măsură ce înaintam, frigul și aerul bolnăvicios se făceau simțite din ce în ce mai tare. Parcurgând câteva coridoare și celule mici și întunecate, am aflat de la ghidul nostru o informație șocantă – în unele dintre aceste celule mici erau înghesuiți aproximativ o

sută de oameni. Lipsa paturilor îi obliga pe unii dintre prizonieri să doarmă pe podeaua umedă și rece.

Fortul este construit sub nivelul solului, la o adâncime de zece metri, ceea ce limitează intrarea luminii naturale și întreține o atmosferă întunecată în interior. Cu toate acestea, nu mi-a fost dificil să deslușesc pe un perete două inscripții scrise cu caractere chirilice. La cererea unui coleg de la clasa a IX-a, doamna profesoară de chimie, cunosătoare de limbă rusă, ne-a oferit o traducere. „De ce?” și „Pentru ce?”, acestea sunt cele două întrebări ce sintetizează frământarea oamenilor închiși și torturați pe nedrept. Întrebări la care nimeni nu a găsit, încă, răspuns.

Maria Mițnei, clasa a X-a

Primul meu contact direct cu realitatea regimului comunist a fost la închisoarea Sighet, unul dintre memoriale dedicate deținuților martirizați în temnițele acelea. Acesta este amenajat astfel încât punctează cu acuratețe ideea principală a regimului, divulgându-și scopul în totalitate. La fiecare colț parcă te loveai de informație: pereții erau acoperiți cu fotografiile deținuților sau cu inscripții ale acestora, ba mai mult decât atât, în fiecare celulă existau vitrine în care erau expuse obiecte personale. Cu alte cuvinte, fostul gulag captează realitatea aidoma unei enciclopedii ilustrate, nici mai mult, nici mai puțin. Așadar, pentru a mă proiecta întru totul în trecut, aveam nevoie de „o pereche de ochelari” cu „lentile speciale”, un filtru care să mă ajute să mă afund și mai adânc în trecut. Când am pășit în Fortul 13, totul a prins contur. Locul părea blocat în timp, ca și cum, ducând atâta încărcătură, nu a putut ține pasul cu evoluția și a ales să devină una cu natura, acceptându-i prezența vindecătoare.

Spre deosebire de Sighet, Jilava nu îți dă de ales; vrei nu vrei ești aruncat vijelios în acea lume a suferinței.

În gulag, timpul se scurgea altfel, dar nimeni nu avea vreme să-l măsoare. Ziua, noaptea, răsăritul și apusul fuseseră transpuse în clipe de suferință, iar iarna era așteptată cu groază, aducând cu ea o mulțime de lipsuri și boli.

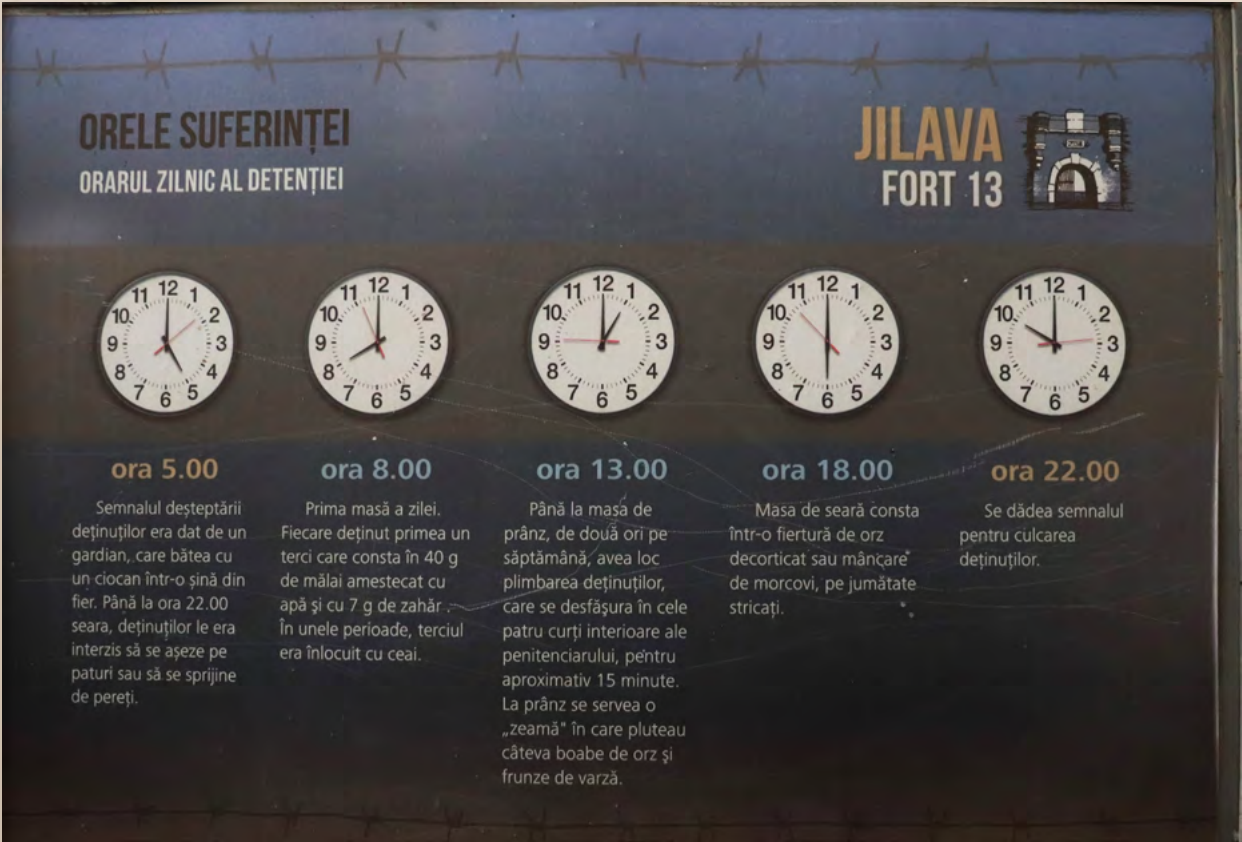
Întreg fortul părea cucerit de forțele naturii. Un haos general domnea peste fostul lagăr: scânduri rupte zăceau în fiecare celulă, printre paturile deformate și șubrede. Locul părea într-un tot suspendat în timp într-o lume necruțătoare, aproape ireală. Este îngrozitor să te gândești că teroarea ce vibra ca un ecou între ziduri totuși se află în proximitatea vremurilor de astăzi.

Îngropată în măruntaiele Fortului 13, în capătul unui hol strâmt se află „Neagra”,

camera terorii: locul unde deținuții își găseau sfârșitul în beznă și în frig. Pentru a ne oferi o experiență cât mai relevantă, ghidul ne-a propus să se stingă lumina. Astfel, am stat pentru câteva secunde în liniște, înconjurați de o beznă apăsătoare, ce făcea ca până și sunetul bătăilor inimii tale să pară zguduitoare.

Pășind în acel loc, unde suferința pare aproape prizonieră între zidurile reci, priveam prin ochii oamenilor care au înfruntat teroarea întunericului, care și-au oferit trupurile pe post de paturi pentru suferinzii bolnavi și care au ținut piept morții zi de zi, departe de casele și de familiile lor. Experiența de la Jilava, deși a fost una dintre cele mai dure forme în care mi s-a înfățișat realitatea, mi-a stârnit o dorință puternică să cercetez și să înțeleg și mai mult despre trecutul poporului meu.

Ana Gulie, clasa a X-a

Un surâs în uniformă

Poate că nu haina îl face pe om dar, neîndoindu-ne, atunci când suntem liberi să ne alegem veșmântul, haina este cea care ne vădește. Îmbrăcămintea ne reprezintă; ea oglindește, fie că ne dăm sau nu seama, o parte din lumea noastră interioară, din valorile și aspirațiile noastre. O vorbă înțeleaptă spune: „Îmbracă-te potrivit cu locul spre care te-ndrepti!” Astfel, poate că orice piesă vestimentară pe care o îmbrăcăm face parte, într-un sens profund, dintr-o „uniformă” a omului nostru lăuntric, înscris pe traiectoria către o destinație pe care fiecare din noi și-o alege. De la soldat la preot, de la medic la bucătar, cel ce slujește, prin excelență, a purtat dintotdeauna uniformă. Cu cât mai firesc este, atunci, pentru școlar să poarte uniformă? Dar pentru școlarii care vin la școală anume pentru a învăța să slujească?

În societatea noastră se menține până astăzi, din păcate, nefericita asociere dintre noțiunea de uniformă școlară și perioada regimului comunist. Pentru mulți, la o primă confruntare cu ideea, uniforma este sinonimă cu constrângerea, cu suprimarea individualității și a diversității și cu negarea dreptului la liberă exprimare. Abia la o

analiză mai atentă apar și asocieri mai faste între conceptul de uniformă și țările pe care ne grăbim să le etichetăm drept „civilizate”, din Occident, precum Marea Britanie ori Statele Unite, unde elevii (pe care copiii și adolescenții noștri îi văd mai ales în producții cinematografice ori alte materiale video de pe internet) poartă cu mândrie uniforma școlilor de prestigiu pe care le frecventează.

Și totuși, independent de istoria și geografia ei, noi, elevii Liceului Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi”, de ce purtăm uniformă? De ce impune școala noastră purtarea ei? De ce nu doar un cod vestimentar simplu și decent, așa cum se cuvine să ne îmbrăcăm atunci când mergem la biserică? Pe scurt, pentru că uniforma arată, pe de-o parte, cine suntem și ce ne dorim, iar, pe de altă parte, faptul că suntem similari în esența identității noastre și că urmărim cu toții aceleași scopuri.

Uniforma este simbolul cel mai vizibil al școlii noastre și, totodată, cel mai viu. Este emblema noastră „în mișcare” și cartea noastră de vizită. Este și un semn că nu ești singur! S-ar putea să descoperi oricând, prin oraș, pe unul „de-ai tăi”! Un elev al clasei a VI-a afirma, în cadrul unui proiect despre

importanța uniformei: „Când merg pe stradă și văd un copil purtând uniforma școlii mele, simt că suntem prieteni, chiar dacă nu ne cunoaștem personal.”

Pe lângă faptul că ne unește și generează armonie, că atestă apartenența noastră și generează sentimentul de incluziune, sporind apropierea dintre noi și înlesnind formarea legăturilor bazate pe încredere, respect și afecțiune reciprocă, uniforma vorbește despre valorile LTSTI. Culorile ei reflectă identitatea noastră, în centrul căreia se află cei trei Sfinți Ierarhi ocrotitori și călăuzitori ai noștri, dimpreună cu cele trei valori asociate lor: cunoașterea, demnitatea umană și jertfa. Lumina cunoașterii o materializăm în ținuta noastră prin culoarea galben-ocru; demnitatea o reprezentăm prin albastru, culoarea înălțimilor, iar jertfa prin roșul cald și adânc, amintind de sângele Mântuitorului și al Sfinților Martiri. În piept, în dreptul inimii, avem emblema cu celelalte trei simboluri ale acelorași pietre de temelie: Potirul Jertfei, Crucea Demnității și Evanghelia Cunoașterii.

Semn că respecti și ești respectat, că dobândești o educație înaltă și pui temelie înțelepciunii, pricină de bucurie, podoabă peste suflet, mândria că aparții și reprezinți, cartea de vizită a unei școli în care te formezi, nu doar te informezi, dovadă de bun gust, bună cuviință și modalitate de a cultiva simțul estetic – uniforma este un buchet de înțelesuri și rosturi minunate, sporind la nesfârșit, cu fiecare nou elev care o îmbracă și-i dă viață. „Purtați-vă uniforma!”, îndeamnă una din elevele noastre, „Ea vă face oameni frumoși!”

Ioana-Miruna Kamata

UNIFORMA LTSTI

Totul a început de la doamna dirigintă.

La puțin timp după începerea anului școlar, am avut o lecție despre uniformă. După ce am discutat despre uniformă, doamna ne-a propus să realizăm un proiect în echipă, despre uniformă. A fost mai degrabă o invitație să ne prezentăm uniforma și să arătăm de ce este ea importantă, totul într-un mod inedit.

Doamna nu ne-a spus cum a alcătuit echipele, dar sunt sigur că ne-a grupat pentru ca să iasă ceva minunat; fiecare echipă a avut câte patru membri. Echipa mea a fost formată din Maria, Ana, Teodor și eu. Prima echipă a făcut o chitară. Altă echipă a decis să facă o cârtică în care să scrie despre uniformă. O echipă a decis să facă un ghiozdan în care să pună multe lucruri interesante. A pus acolo cârticele cu părerile copiilor din clasa noastră despre uniformă și un desen cu uniformă. O altă echipă pe o foaie A4 a făcut o fereastră, iar după ce deschideai geamurile, surpriză! O uniformă frumos desenată. Toată lumea a adunat argumente despre importanța ei.

Dar să revin la echipa noastră. Toată lumea se gândea ce să facă. Pentru început am stabilit că proiectul nostru va fi pe o foaie A3. Maria a spus că se va ocupa de decorarea proiectului. Ana a spus că va face doi omuleți din lut într-o nacelă de balon pe care o va lipi pe foaie. Teodor a spus că el va realiza textul proiectului în care va spune despre esența uniformei.

M-am gândit: care să fie contribuția mea? Trebuia să fie ceva care să se potrivească mânășă, să impresioneze. Acasă m-am tot gândit la aceasta. Ce ar putea prezenta într-un mod elegant uniformă? M-am hotărât să scriu o poezie cu rimă despre uniformă. Versurile vor surprinde într-un mod elegant, dar simplu importanța uniformei. Am decis că poezia va fi citită la final. Încercasem mai demult să scriu poezii, dar nu mi-a ieșit și m-am lăsat

păgubaș. Dar acum cu o temă și cu un scop îmi puteam canaliza energia ca să iasă ceva frumos.

Acasă, am început să mă gândesc cum să scriu poezia. Am decis să aibă trei strofe. Mi-am spus că voi pune în ea tot ce trebuia să spună de ce era uniformă importantă, tot ce era așa de minunat la ea. Și să evidențiez de ce o purtăm. Fiecare a început să lucreze cu spor la proiect. Maria l-a decorat. A făcut niște pesonaje care să reprezinte culorile uniformei. Ana a făcut omuleții și eu am scris poezia.

În semnul nostru vom învinge,
Căci ne vorbește din străbuni.
Despre simboluri mari
Și despre oameni buni.

Cartea, Crucea și Potirul:
Roșu, ocru și albastru
Sunt trei puteri nu cinci sau patru!
Ce ne fac mintea luminoasă
Și sufletul deschis, să crească!

Cu uniforma mea s-arăt frumos,
Să învăț cu drag și pace.
Să râd copilăros,
La școală mie-mi place!

Într-un final, fiecare proiect a fost o încântare. Vă pot garanta că spectatorilor le-a plăcut și cu siguranță am reușit să valorificăm importanța uniformei.

Ioan Chicioara, clasa a VI-a

La Vălenii de Munte

Andreea Antohe,
clasa a X-a

Un popor care nu își cunoaște istoria este ca un copil care nu își cunoaște părinții, însă nu putem înțelege istoria poporului nostru fără a cunoaște mai întâi marile personalități care care au modelat-o și care i-au dat în cele din urmă forma pe care o are în ziua de astăzi. O astfel de personalitate a fost Nicolae Iorga, marele savant care și-a lăsat profund amprenta în istoria poporului român, activând în aproape toate domeniile și lăsându-ne drept mărturie adevărate comori literare și istorice, și nu numai.

Fiind personalitatea clasei noastre, primul contact pe care l-am avut cu marele istoric a fost în clasa a IX-a. De atunci, a devenit asemenea unui mentor ce ne călăuzește în tăcere, grăindu-ne numai prin opere și citate pline de înțelepciune. Astfel, încetul cu încetul, curiozitatea noastră a sporit și, în cele din urmă, am hotărât alături de doamna dirigintă să îi vizităm locuința, aflată nu departe de noi, la Vălenii de Munte.

Cum sufletul omului se oglindește în casa sa, această vizită ne-a oferit prilejul de a fi purtați în timp, cu aproape 200 de ani în

Casa este monument de arhitectură din secolul al XVIII-lea. Arhitectura se înscrie în stilul brâncovenesc, de tip culă muntenească, cu cerdac, pivniță și patru camere. Aici, la poalele munților, eruditul profesor a clădit un altar al culturii românești, înființând Universitatea de Vară de la Vălenii de Munte și o tipografie unde s-au tipărit numeroase volume și reviste. Însuși Tudor Arghezi scria în numărul din 27 iulie 1946 al ziarului *Adevărul* că „Vălenii au fost o insulă de românitate”, grație activității intense depusă cu atâta dragoste și dăruire de Nicolae Iorga.

urmă, în sânul familiei lui Iorga, în universul cel mai intim și mai apropiat loc al scriitorului, descoperindu-ne adevărata lui personalitate, atât în raport cu familia, cât și cu activitatea sa profesională.

Din punct de vedere stilistic, casa surprinde privirea vizitatorilor prin designul rustic, popular, îmbinat cu note subtile de

ADĂPOSTUL DIN VĂLENII DE MUNTE

Nicolae Iorga a locuit în această casă timp de 30 de ani. A fost casa lui de suflet, în care și-a crescut copiii, a iubit, a suferit și a muncit enorm.

În 1907, cumnatul istoricului, profesorul Ștefan Bogdan, îl invită la Vălenii de Munte pentru câteva zile, iar marele istoric se îndrăgostește iremediabil de loc.

„Nu era pe atunci nici cale ferată, așa încât de la Ploiești se pornea pentru vreo două ceasuri de înaintare înceată în vechile trăsurile ce sunau de-a lungul Văii Teleajenului din clopote, pentru a speria lupii și a înștiința pe hoți; nici podul de la Drajna, legând cu cele două linii ce țâșnesc una peste Țara Bârsei, la Cheia, alta spre Biselele Buzăului și Muntele Siriului, nu era încă întins. Un patriarhalism desăvârșit [...] stăpânea localitatea unde, în marginea mănăstirii din secolul al XVII-lea, cu șirlăul ei de Țigănie mai mult sau mai puțin înălbită și cu dungi de dugheni pitite supt umbrare, vegetau familii pe jumătate țărănești venite în parte din Ardeal și păstrând în graiul lor ceva din particularitățile de vorbire ale locului de origine. Era aici o pace, o bună înțelegere românească, o armonie întârziată, fără niciun amestec de populație străină, care cucerea îndată, ca și înconjurimea, pe care am străbătut-o în câteva zile, descoperind tot ceea ce se ascundea necercetat în bisericile și mănăstioarele, în casele de moșneni înstăriți de belșugul prunelor din acele bătrâne sate.”

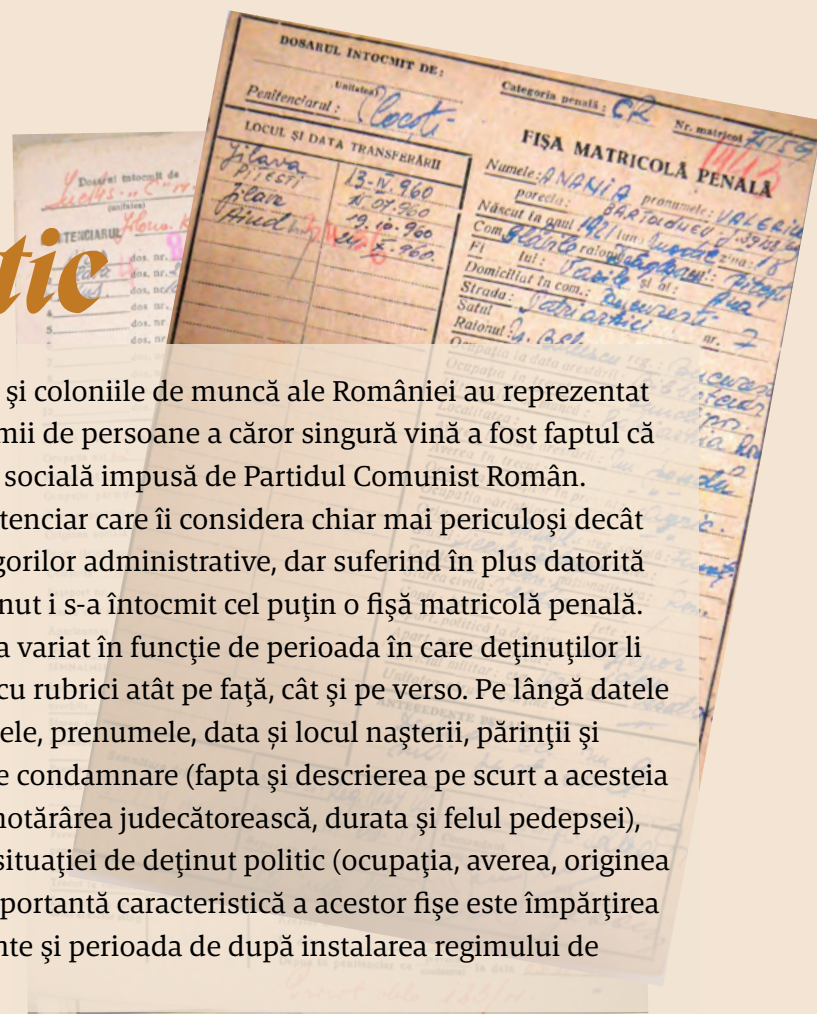
eleganță. Totul este aranjat cu bun gust și în armonie, lăsând impresia unei locuințe plăcute și spațioase. Preocupările familiei îndreptate către tradiție și către arta populară și artizanală românească se reflectă în detaliile mărunte tradiționale presărate pretutindeni, de la perdele până la mobila făcută pe comandă la cererea marelui istoric. Cât despre relația savantului cu familia, în special cu fiii săi, ghidul ne-a atras atenția asupra unui detaliu aparent neînsemnat, dar de o delicatețe covârșitoare, pe care casa îl păstrează de secole în tăcere, descoperindu-l doar celor care își doresc să îl cunoască cu adevărat pe marele scriitor, pătrunzând în universul intim al locuinței și al familiei sale: dormitorul copiilor era împărțit astfel încât fiii dormeau jos, iar ficele sus, pentru a le proteja pe timp de iarnă de frig și umezeală. Câtă grijă, câtă dragoste... a fi un savant cu renume și a fi implicat în atâtea proiecte nu l-au împiedicat pe marele Iorga să fie și un tată desăvârșit. Totodată, el și-a încurajat copiii să își urmeze

pasiunile și să își valorifice darurile, fapt pus în lumină de tablourile ce împodobeau pereții sufrageriei, tablouri realizate de una dintre ficele sale, înfățișând schițe și portrete ale membrilor familiei.

Această vizită ne-a schimbat în întregime perspectiva asupra lui Nicolae Iorga, dezvăluindu-ni-l în adevărata sa măreție. Un geniu al poporului român, dar și un tată și un soț deosebit, cu dragoste și respect deopotrivă pentru propria familie și poporul român. Un om deplin. În plus, prin intermediul propriului său exemplu, înfățișat în cuvinte de ghid și susținut în tăcere de casă, am înțeles un adevăr esențial: programul strict, disciplina și așezarea sufletească, dar mai ales susținerea familiei sunt cheia succesului. Dacă avem aceste câteva lucruri, putem avea totul.

Portret de Deținut politic

În perioada 1947–1989, penitenciarele și coloniile de muncă ale României au reprezentat „locurile unde au fost deținute zeci de mii de persoane a căror singură vină a fost faptul că nu erau de acord cu noua ordine politică și socială impusă de Partidul Comunist Român. Acești oameni au intrat într-un sistem penitenciar care îi considera chiar mai periculoși decât răufăcătorii de rând, fiind supuși tuturor rigorilor administrative, dar suferind în plus datorită stigmatului de deținut politic. Fiecărui deținut i s-a întocmit cel puțin o fișă matricolă penală. O fișă de penitenciar avea o formă tip care a variat în funcție de perioada în care deținuților li s-a întocmit fișa, de fapt o coală cartonată, cu rubrici atât pe față, cât și pe verso. Pe lângă datele de identificare ale fiecărei persoane – numele, prenumele, data și locul nașterii, părinții și domiciliul – și cele administrative legate de condamnare (fapta și descrierea pe scurt a acesteia cu articolul aferent, mandatul de arestare, hotărârea judecătorească, durata și felul pedepsei), există și o serie de mențiuni caracteristice situației de deținut politic (ocupația, averea, originea socială și apartenența politică). Cea mai importantă caracteristică a acestor fișe este împărțirea datelor deținuților între perioada de dinainte și perioada de după instalarea regimului de «democrație populară».

Dintre cele mai frecvente fapte pentru care aceste persoane au fost condamnate înșiruiim: activitate contra clasei muncitoare, de surpare a ordinii constituționale, crimă de uneltire împotriva ordinii sociale, omisiune de denunț, trecerea frauduloasă a frontierei, favorizarea infractorului, răspândire de manifeste sau publicații interzise, instigare/agitație publică.” (site IICCMER)

În cele ce urmează, ne-am străduit să aflăm mai multe despre răstimpul de jertfă al Părintelui Dumitru Stăniloae, al Mitropolitului Bartolomeu Anania și al lui Ernest Bernea care, viețuind în temnițele comuniste, au recuperat clipa de suferință în răstimp de Înviere.

Portret de deținut politic Părintele Bartolomeu Anania

„Dumnezeu, El m-a întărit. Se vede că avea un plan cu mine.”

Bartolomeu Anania, botezat la naștere Valeriu, s-a născut la 18 martie 1921 în comuna Glăvile, Vâlcea. S-a călugărit în anul 1942, absolvind apoi Facultatea de Medicină, Conservatorul de Muzică și Facultatea de Teologie.

Cel ce avea să devină în anul 2006 Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului a avut parte de o tinerețe tumultuoasă, fiind arestat în trei rânduri (1941, 1942 și 1958). A îndurat șase ani de temniță cruntă în închisoarea de la Aiud, dar a trecut și pe la Gherla, Jilava, Pitești.

După eliberare, între anii 1966–1976 a îndeplinit mai multe funcții în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada. Revenit în țară, preia funcția de director al Institutului Biblic, iar în 1982 se retrage la Mănăstirea Văratec, unde lucrează vreme de 10 ani la diortosirea Sfintei Scripturi.

Mărturie

„În anii mei de închisoare, neavând posibilitatea să scriu pe hârtie, am început să scriu în memorie. Efortul a fost considerabil, dar și satisfacția pe măsură. Am ieșit din închisoare purtând în memorie două piese de teatru finalizate și foarte multe poezii. În totalitate erau douăsprezece mii de versuri.”

(Mihaela Ion, *Amintiri despre Mitropolitul Bartolomeu Anania*, Editura Andreas, București, 2010)

„Perechea asta de bocanci cu pielea plesnită o am din închisoare. Îți țin aici ca să nu cad în păcatul truției și să-i mulțumesc mereu Celui de Sus, care m-a descălțat de bocancii de pușcăriaș ca să-mi pună în picioare încălțări de Mitropolit. Crăpăturile sunt de la bătaia gardienilor, care mă loveau cu băta la tălpi la Gherla. După astfel de bătăi, care aveau scopul să nu lase urme, mergeam câteva săptămâni doar în genunchi și în coate, neputând călca pe tălpile umflate, devenite răni de carne vie.”

(Preot Ioan Negruțiu, *Accesul la Memorial*, Editura Sfântul Gheorghe vechi, București, 1999)

Mitropolitul Bartolomeu Anania

În mijlocul zbuciumului regimului comunist, opresiv, sub amenințarea prigoanei și a

limitării libertății individuale, cultura devine bastionul spiritului uman. În acele vremuri de incertitudine, o figură strălucitoare, un far al credinței și un exemplu de rezistență a fost teologul ortodox Bartolomeu Anania.

Mitropolitul Bartolomeu a fost închis în perioada regimului comunist din România, fiind supus detenției între anii 1958 și 1964, datorită opiniilor sale religioase și politice, ce nu se aflau în concordanță cu viziunea statului.

Întemnițat la Aiud, Bartolomeu Anania a dat dovadă de demnitate, stoicism și eroism, calități ce se revărsau din izvorul credinței și dragostei sale față de Dumnezeu. Prin prisma legăturii sale profunde cu Mântuitorul, detenția lui Bartolomeu Anania poate fi privită ca o încercare a credinței, dar și ca prilej de adâncire a relației cu divinitatea.

În timpul detenției, Mitropolitul s-a îmbolnăvit de tuberculoză osoasă, fiind mai apoi operat în spitalul închisorii, fapt care nu l-a scutit de munca fizică, epuizantă. În același timp, Bartolomeu Anania a scris două piese de teatru, *Steaua zimbrului* și *Meșterul Manole*, ce i-au servit drept mijloace de exprimare emoțională și culturală. Pe lângă acestea, a compus 12.000 de versuri, pe care le-a memorat și le-a așternut pe hârtie abia după ce a ieșit din închisoare, acolo neavând cele necesare scrisului. În acest fel, conștiința creației l-a ajutat să uite de boala care îl măcina – „Trăiam mai mult în mine însumi”, spune acesta în lucrarea sa *Memorii*.

Un exemplu concret al rezistenței lui Bartolomeu Anania în închisoare este

atitudinea sa neclintită față de regimul comunist și refuzul de a-și trăda credința și valorile. În ciuda presiunilor și a torturilor, a rămas ferm în convingerile sale și a refuzat să se supună reeducării. Acest act de curaj și integritate morală reprezintă pentru noi, urmașii săi, un mesaj ce face apel la propria conștiință și la modul de raportare față de valorile esențiale care trebuie să caracterizeze firea umană. Fiind „un om cu picioarele pe pământ”, așa cum se autodescrie, Bartolomeu Anania și-a menținut credința chiar și atunci când comandanții închisorii adunau erudiții și țineau discursuri ce promovau renegarea religiei și aderarea la idealurile regimului politic. O astfel de cuvântare a venit din partea colonelului Gheorghe Crăciun, comandantul penitenciarului, care a ironizat credința creștin-ortodoxă: „astronauții sovietici au zburat prin cer și nu l-au văzut nici pe Dumnezeu și nici pe îngerii lui”. Mitropolitul a replicat: „la o asemenea interesantă întâlnire așteptam ceva mai mult decât o judecare a religiei la nivel folcloric”.

Ziua de 1 august 1964 a reprezentat momentul eliberării lui Bartolomeu Anania din asuprirea la care a fost supus timp de 6 ani, plini de suferință și durere. Revenind în lume, a realizat că fericirea este simțită mai cu seamă atunci când apreciezi lucruri în aparență banale, cum ar fi verdele unui pom sau zâmbetul inocent al unui copil.

Așadar, Mitropolitul Bartolomeu Anania a reprezentat o mărturie vie a faptului că, în răstimpuri de jertfă, reazemul omenirii este reprezentat de cultură și credință, iar exemplul său va rămâne în amintirea neamului nostru.

Sofia Gheorghe, clasa VIII-a

Lumina îndumnezeirii străpunge zidurile celor mai reci temnițe

În perioada comunismului, închisorile din țara noastră au devenit căminul multor deținuți politici, eroi nedreptățiți de regimul comunist instaurat pe teritoriul României, chinuiți de temnicheri, nedorind să-și trădeze prietenii și îndurând pedepse nemeritate, sperând că, într-o zi, regimul comunist se va sfârși și vor avea șansa de a reveni la viața de dinainte.

Bartolomeu Valeriu Anania – unul dintre „cei mai periculoși revoluționari” pentru regimul comunist – a fost arestat mai întâi în anul 1941, pentru o scurtă perioadă, fiind învinuit că simpatiza cu Mișcarea Legionară. Acest arest a fost începutul tuturor suferințelor sale, fiind reținut timp de o „lună vecină cu infernul”, iar mai apoi întocmindu-i-se o fișă de legionar. La fel ca mulți alți deținuți politici, diaconul a fost arestat de Securitate, care inventa învinuiri acolo unde acestea nu existau, bazându-se pe ideea activistului implicat atât în regimul comunist românesc, cât și în cel sovietic, Vasile Luca: „Mai bine să arestăm zece nevinovați, decât să scăpăm un bandit.”

Mai apoi, pe parcursul șederii la Penitenciarul Aiud, între anii 1958-1946, ororile închisorii aveau să-i devină material pentru opera sa plină de suferință, *Meșterul Manole*, sugerată de către regizorul Ion Șahighian, care îi remarcase talentul scriitoricesc încă de pe atunci. De asemenea, în timpul detenției, versurile lui Radu Gyr i s-au imprimat în minte, urmând să-l inspire în munca de regizor și de scriitor totodată.

În perioada detenției sale, administrația penitenciarului a

implementat, pe lângă un program de reeducare politică (asemenea celui binecunoscut de la Pitești), un program de educație antireligioasă. Bartolomeu Anania s-a opus cu fermitate ateilor ce încercau să-i îndepărteze, pe el și pe alții, de Dumnezeu, fapt ce i-a creat mari neplăceri. Ajunși la putere, comuniștii au inventat cele mai crunte metode de așa-zisă „corecție”, implementând pedepse crude, disproporționate față de gravitatea infracțiunii. Nimic din ceea ce semnifica libertatea nu era acceptat de regimul instaurat de Partidul Comunist în vremea aceea, întrucât puterea îi era amenințată de intelectualitatea și personalitatea poporului.

Pușcărișii erau aduși în penitenciar cu saci pe cap. Nimeni nu avea voie să știe locația închisorii. Mitropolitul Anania a fost și el tratat ca toți ceilalți, neștiind în ce parte a țării se afla, cât de departe era de casă și cât va trebui să suporte dorul de cei dragi. În penitenciar, a descoperit că printre deținuți existau numeroși oameni bolnavi, din care speranța se scurgea odată cu sănătatea. Sclipirea din priviri li se stingea treptat, fără ca ei să poată vedea, căci de unde ar fi putut face rost măcar de un ciob de sticlă, oricât de mic, doar ca să aibă în ce să se reflecte? Erau închiși, constrânși și umiliți, dar Bartolomeu Anania se ruga. Timpul și-l umplea cu rugăciune și versuri, versuri și rugăciune. Trupul îi era închis în spatele gratiilor, însă mintea nu i-o putea încuia nimeni. Astfel, penitenciarul nu le-a putut lua libertatea, fiindcă libertatea le era dată de Dumnezeu, iar Dumnezeu era cu fiecare dintre ei. „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul” (Matei 10, 28).

După arestarea din 1958, Mitropolitul își revede mult iubitul frate, aflat și el în închisoare. Acesta îi dă o veste cutremurătoare: mama lor trecuse la cele veșnice. Se povestește că mamei sale i se ascunsese faptul că fiul ei Bartolomeu fusese luat în arest și, din momentul în care a aflat adevărul, aceasta nu a mai rostit niciun cuvânt pentru tot restul vieții sale.

Bartolomeu Anania este unul dintre puținii oameni pe care îi putem numi adevărate modele, din punct de vedere spiritual, căci el a fost un om drept, deschis la minte și cumpătat, care și-a ales calea spre Împărăție de mic și nu s-a abătut de la ea nici în cele mai anevoioase clipe ale vieții. El a fost un om a cărui poveste merită știută de toți cei ce binevoiesc a o asculta cu atenție și drag.

Teodora Topan, Xenia Toboșaru, Maria Spătaru și Ilinca Vlăduțoiu, clasa a VIII-a

Portret de deținut politic Ernest Bernea

Născut la 28 martie 1905, la Focșani, Ernest Bernea a fost sociolog și etnograf, unul dintre intelectualii de marcă ai perioadei interbelice.

A pătimit 14 ani în temnițele comuniste. Și-a petrecut cea mai mare parte a anilor de detenție la Aiud,

dar a fost și la Jilava, Văcărești, Târgu Ocna, Vaslui, Poarta Albă.

Liberat în 1962, se retrage la Tohanu Vechi, lângă Brașov, unde scrie poezii și eseuri și face unele cercetări etnografice, aproape deloc publicate.

Mărturie

„Ernest Bernea era profesor de etnologie și sociologie și autorul multor lucrări de specialitate. Dar pe Ernest Bernea nu-l putea defini numai profesiunea, el era o personalitate cu preocupări superioare și omul unei discipline civice severe, dar și un familist împătimit. El depășea cu mult politica lozincardă îngustă și, dacă așteptai de la el niște rețete politice pentru prezentul de atunci sau pentru viitorul de acum, trebuia să ai răbdare multă și minte lucidă.”

(Andrei Bontaș, *Cronica pierdută a unui om regăsit*, Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001)

Sensul suferinței

Mă mir încontinuu de faptul că nu am știut până anul trecut de el. Pe atunci eram în primul an de gimnaziu, clasa a V-a, și, când doamna dirigintă ne-a prezentat personalitatea clasei, cu toții am zis în cor că nici măcar nu mai auziserăm de numele lui Ernest Bernea.

Deși a trecut doar un an de atunci, am învățat foarte multe despre el și consider că un om de o asemenea frumusețe interioară ar trebui să ne fie un model tuturor, de la mic la mare, cărțile sale să fie sprijin în viața spirituală a fiecăruia dintre noi, iar viața lui smerită și simplă un exemplu de răbdare și iertare.

A petrecut 14 ani în închisoare. Eu nici măcar nu am trăit atât. Nu-mi pot

imagina ce bătălii s-au purtat în sufletul său în acești ani de temniță. Inițial a fost închis într-un lagăr, unde avea o oarecare libertate de mișcare. Acolo a învățat să facă icoane și cruci, pe care mai apoi le-a oferit cadou. După câțiva ani în care a fost repus în libertate, comuniștii l-au închis din nou pe baza unor acuzații vagi, precum: „s-a ocupat în scrierile sale de țărani și sate, nu de muncitorimea de la orașe”, ori „este prea mult creștinism în cărțile sale”.

În pofida greutăților, Ernest Bernea a dat dovadă de o tărie sufletească remarcabilă, iar după toate nedreptățile pe care le-a suferit, nu doar că nu s-a clintit în credința sa, dar a urcat în fiecare zi până la cer cu rugăciunile sale. I-a mulțumit lui Dumnezeu pentru tot ce i se întâmpla, bun sau rău. S-a rugat pentru toți cei pe care îi cunoștea, buni sau răi, și a suferit odată cu fiecare om care suferea, bun sau rău.

Era un om simplu și smerit, care îi îndemna și pe alții să fie astfel: „Bucuria trăirii în simplitate poate fi înțeleasă din libertatea și rodnicia pe care o câștigă omul. Omul simplu este o faptură originară de mare plinătate și echilibru interior”, spunea el. Câtă răbdare și credință sunt strânse în acea inimă și, mai presus de toate, câtă smerenie! Oare ce fel de om ar putea să scrie acest lucru fără să fi simțit cu tot sufletul și din toată inima bucuria trăirii în simplitate, chiar și acolo, în lagăre și temnițe?

Anastasia Paloș, clasa a VI-a B

Calea suferinței

Timpul în care a fost întemnițat, Ernest Bernea l-a folosit cu adevărat, descoperind ce înseamnă suferința: „Închisorile? Am colindat multe. Toate înfricoșătoare, dar munca de la Canal mi s-a

părut infernul.” După mărturia sa, gândul cel mai greu a fost să-și știe familia lăsată la voia întâmplării, fără posibilitatea de a o ajuta.

În eseul intitulat *Sensul suferinței*, Ernest Bernea ne prezintă ce este suferința și cum oamenii de-a lungul vieții pe pământ au încercat și încă încearcă să oprească această stare.

Conform autorului, suferința este ceva din natura omului care nu poate fi oprit. Cum binele țâșnește din adâncul nostru, așa este și suferința. Omul suferă din cauza păcatului și din cauză că are puterea de a alege liber. Ernest Bernea consideră că suferința este legată de om în așa măsură, încât „Omul care nu suferă nu mai e om”. Suferința te ajută să te purifici și să evoluezi, este o cale prin care poți să învingi răul și să ajungi sub stăpânirea binelui. Chiar dacă suferința te ajută să crești, ea nu poate fi privită ca un scop în sine, ci ca o cale.

Mă uit în jurul meu și văd mulți oameni nevoiași sau bolnavi, dar cea mai grea suferință mi se pare pierderea nădejdi în Dumnezeu. Unii oameni nu pot suporta deloc suferința, alții o suportă deoarece sunt nevoiți, iar o parte din oameni o suportă senin și se curăță dobândind har. Suferința duce spre mântuire. Ernest Bernea afirmă: „Omul întreg, omul adevărat, după cum nu poate trăi fără suferință, nu poate trăi fără bucurie, și cea dintâi este o cale către cea de-a doua.”

Moise Nicolae, clasa a VI-a

În cei 14 ani petrecuți în închisoare, Ernest Bernea și-a cizelat „lumea lui interioară”, pe care a simțit-o în adâncul sufletului. Așa cum ne sugerează și titlul uneia dintre cărțile sale, *Sensul suferinței*, Bernea a pățimit mult în închisoare. Cu toate acestea, n-a învinuit pe nimeni

niciodată. În acel răstimp, el a căpătat experiența pe care ne-o împărtășește și nouă astăzi. Da, îndură multe: se gândește la familia sa care este singură, fără el – tatăl care s-o ocrotească, neștiind dacă mâine va mai fi întreagă sau nu; scrie cărți care nu îi sunt acceptate; *trăirile* sale nu îi sunt împărtășite de către ceilalți oameni; „mănâncă singurătate pe pâine” ani de zile.

Ernest Bernea a fost un bărbat care a știut să prețuiască viața, oricât de grea, chiar dacă cei din jurul lui îl desconsiderau, căci îl avea pe Dumnezeu și credința, iar acestea îi erau de-ajuns. „Pentru cei din afară, cine ești tu? Ești un obiect, o umbră și nici atât: o cifră, o abstracțiune, două sunete indicând un obiect. Vezi cum se apropie oamenii de tine: indiferenți sau la fel cum se apropie oamenii de toți ceilalți, fără dragoste sau alt semn dumnezeiesc”, spunea Ernest Bernea – un om atât de sincer, care nu a „căzut”, indiferent de încercările care i-au apărut în calea vieții.

Ernest Bernea este omul așezat la locul său, cu o perspectivă largă și deschisă, fără limite, care îmbrățișează lumea de azi și de ieri.

Medeea Popovici, clasa a VI-a

Portret de deținut politic
Dumitru Stăniloae

Părintele profesor Dumitru Stăniloae, născut la 16 noiembrie 1903 în localitatea Vlădeni, jud. Brașov, este considerat cel mai mare teolog ortodox al secolului XX. A fost profesor de teologie, dogmatist, filosof, istoric, ziarist și traducător.

În anul 1958 a fost reținut la Jilava alături de membrii mișcării Rugul Aprins, condusă de Sandu Tudor, la ale cărei

întâlniri a participat. În 1959 a ajuns la Penitenciarul Aiud, unde a fost ținut luni întregi în regim de izolare. Eliberat în 1963, și-a reluat postul la catedră.

A publicat un număr mare de articole, studii, traduceri. Cea mai importantă operă a sa rămâne traducerea și explicarea *Filocaliei* în 12 volume, o muncă uriașă ce reflectă capacitatea lui exegetică și de sinteză. A trecut la Domnul în 1993, la 90 de ani.

Mărturie

„Marea mea bucurie este că Părintele Stăniloae este repartizat la celula 322, unde sunt și eu. [...] Trebuie să beneficiaz la maximum de prezența părintelui Stăniloae. Părintele se oferă să-mi țină în fiecare seară un curs de teologie care mi-a mărit viziunea teologică. Sigur că nu lipsesc momentele filocalice. Traducătorul *Filocaliei* în limba română este, desigur, cel mai competent în acest domeniu al nevoinei spre desăvârșire. Acum am înțeles ceea ce până acum am intuit doar, faptul că gândirea și simțirea Sfinților Părinți sunt forme autentice ale creștinismului.”

„O discuție cu Părintele Stăniloae era o călătorie în lumea adâncă a adevărilor fundamentale creștine. Singurele care pot cu adevărat rezolva problemele grave ale omului. El vorbea simplu, concis, fără emfază, cu glasul blând, aproape duios, al unui sihastru carpatin. [...] Duhul Sfinților Părinți în mijlocul cărora a trăit o viață întreagă la masa de scris i-a imprimat pe chip, în ființă și în felul de a fi și de a se exprima simplitatea, profunzimea, blândețea și armonia. Cât de necesar ar fi ca Părintele Stăniloae să-și lase un testament spiritual

care să fie un stimulent de creație pentru generațiile teologice din viitor!”

(Părintele Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*)

Părintele Stăniloae în temnița muceniei

Printre cei care s-au desăvârșit în temnița muceniei se numără și părintele Dumitru Stăniloae, renumit preot, teolog și profesor universitar.

În anul 1958, după retragerea trupelor sovietice din țară, regimul comunist, pentru a-și consolida puterea, a început un nou val al prigoanei anticreștine. Multe mănăstiri au fost închise, iar mulți monahi și preoți au fost trimiși în închisori. Astfel, Părintele Dumitru Stăniloae a fost arestat și el la data de 5 septembrie 1958, fiind acuzat că ar fi fost membru al organizației religioase Rugul Aprins (deși el nu făcuse parte din organizație, ci doar participase la întrunirile acesteia). Condamnat la 5 ani de muncă silnică, el a fost trimis la penitenciarul Aiud pentru reeducare.

Acolo, le-a ținut colegilor de celulă și altor deținuți, pe ascuns, cursuri de istoria Bisericii, de limbă greacă, de cultură și altele.

În închisoare, condițiile au fost extrem de grele, iar timp de 5 ani familia sa nu a știut nimic despre el, singura veste primită fiind de la un fost deținut politic eliberat, care le-a transmis că „părintele trăiește, este sănătos și are un moral bun”.

Părintele Dumitru Stăniloae a fost trimis acasă în ianuarie 1963, ca urmare a unui decret de eliberare a deținuților politici, decizie care reflecta o tendință de distanțare a regimul comunist din acele vremuri de politica stalinistă. Cu sprijinul

Patriarhului Justinian, Părintele a revenit la catedră și, ulterior, și-a continuat studiile teologice.

Despre perioada de detenție vorbea puțin și, când o făcea, o făcea cu discreție și reținere. Cred că nu voia să întristeze și să încarce pe celălalt. Pătimirea din închisoare a Părintelui Stăniloae, întocmai ca suferința altor condamnați politici din acea vreme, ne dezvăluie nouă, urmașilor lor din vremurile de azi, cât de importantă este credința vie pentru a supraviețui oricăror încercări. În închisorile comuniste, în mijlocul atâtor dureri, singura care i-a ținut în viață a fost, neîndoielnic, nădejdea fără margini în marea dragoste a lui Dumnezeu pentru toți. Numai ea le-a putut da rezistența supraomenească de a nu ceda în fața chinurilor și a ispitelor de tot felul, de a nu accepta, sub nicio formă, lepădarea de Hristos, așa cum le cereau tortionarii lor. Într-o perioadă istorică în care ateismul părea că va triumfa, acești oameni desăvârșiți l-au zdrobit prin suferința lor aducătoare de atât de mult har și de atâta bucurie duhovnicească.

Ilie-Anton Nedea, clasa a VII-a

Lumina înțelepciunii sub umbra abuzului legii

Închis în penitenciarul Aiud, Părintele Dumitru Stăniloae a înlocuit suferința cu iubirea de Dumnezeu, petrecându-și timpul în taina rugăciunii sau a studiilor teologice despre care ținea prelegeri celor ce voiau să afle mai multe despre ceea ce înseamnă Calea, Adevărul și Viața.

Părintele Dumitru Stăniloae a îndurat cu stoicism suferința detenției, dar mai greu i-a fost să vadă suferința familiei sale și necazurile provocate apropiatilor în urma arestării. Părintele mărturisea

că întemnițarea l-a apropiat mai mult de Dumnezeu, în temniță s-a rugat, în temniță și-a sporit nădejdea în Dumnezeu, nădejde care l-a determinat să suporte nevoița îngăduită de Dumnezeu. Numai credința și speranța că Domnul are o lucrare tainică l-au ajutat să depășească toate chinurile îndurate. Suferința penitenciarului a fost domolită de rugăciune, iar ispitele nu au putut sparge hotarele iubirii ce domnea în sufletul Părintelui.

La data de 15 ianuarie 1963, părintele Dumitru Stăniloae a fost eliberat din închisoare. Acesta a ieșit precum a intrat, cu fața luminată de aceeași seninătate a credinței. Credința este ca o flacără ce încălzește sufletul omului, este ceea ce ne rămâne după ce am pierdut, după ce am decăzut sau după ce am fost supuși pe nedrept la suferințe. Credința este speranța că Dumnezeu a rămas în inimile noastre și că, acolo unde nu putem singuri, putem cu ajutorul Lui.

Așadar, omul trebuie să se folosească de credință în toate privințele, fiindcă unde nu există nădejde în Dumnezeu, nu există alinarea sufletului.

Mihail Moise, clasa a VII-a

În preajma unui *hidalgo*

Maria Panait, clasa a IX-a

*Ne așteaptă – ce înfrângeri?
Sau sunt morile doar îngeri
ce-au căzut din cer prin Spanii?*
Lucian Blaga, *Don Quijote*

Nu știu cine mi-a povestit că în '65 au mai golit din închisori. Brusc, îi vedeai pe stradă, foștii deținuți politici, îmbrăcați gros în miezul verii, căci le era mereu frig, slabi, bolnavi, trași la față. Copiii râdeau de ei pe stradă și lumea îi evita. Și cine mi-a povestit mi-a zis că nimeni nu îi înțelegea și că nimeni nu voia măcar să îi înțeleagă. Dar lor părea să nu le pese, căci aveau ceva în interior, ceva ce noi, care treceam pe lângă ei și nu înțelegeam, nu puteam cunoaște.

Monica Lovinescu scria undeva, în prefața volumului *La început a fost sfârșitul* de Adriana Georgescu, despre cei închiși în lagărele comuniste, că aceștia își trăiau viața „ca o paranteză între ceea ce a fost și ceea ce n-avea aproape nicio șansă să mai fie”. Deci nu speranța îi ținea în viață. Nu mai aveau nimic.

De când am început cartea *În preajma lui Alexandru Mironescu*, mă gândesc la cum am putea noi înțelege jertfa lor ce pare absurdă. Eu pot spune că înțeleg și că îi admir, însă nu se revoltă, oare, ceva acolo în mine? Atâția tineri, oameni capabili, somități, sfinți ascunși ca lumina sub obroc, ascunși și pierduți definitiv pentru această lume. Le înțeleg motivația? Încerc.

Am citit primul capitol al cărții cu mare plăcere, dat fiind că autoarea alege să familiarizeze cititorul cu personalitatea lui Alexandru Mironescu, să ne introducă în mintea și în viața sa, ca pe niște prieteni

buni, completând pentru el chestionarul lui Proust. Răspunzând la întrebarea „Care sunt eroii dvs. preferați?”, aflu că personajul lui literar preferat era Don Quijote, care prin „umanitatea” sa „îi umplea inima de căldură”. Umanitatea este un lucru de mare preț pentru Mironescu, fapt ce se vede clar printre rândurile portretului creionat de către fiica sa.

Nu am înțeles de ce îl admira atât de mult pe Don Quijote până ce nu am dat peste acest vers dintr-o poezie intitulată chiar după numele personajului: „Va da din cap prostimea: este nebun! Și eu/ voi merge numai suflet și numai vis-înainte.” Atunci mi-am amintit de acea imagine cu acei deținuți slabi de care lumea râdea pe stradă.

Cartea alcătuită de fiica sa, Ileana Mironescu, nu este doar o biografie. Este, așa cum sugerează titlul, o prezentare a tuturor lucrurilor de preț din viața tatălui ei. Este o întâlnire plină de miez în care facem cunoștință cu toți cei din preajma omului Alexandru Mironescu. Volumul reușește să introducă cititorul în centrul existenței lui, într-un mod extrem de subtil, aproape neobservat. Cred că acesta este de fapt cel mai mare atu al cărții. Putem deja vizualiza apartamentul familiei, cu florile de sulfină la ferestre, putem auzi Missa Solemnis a lui

Beethoven și bătaia hotărâtă în ușa a lui Sandu Tudor.

Mi s-a părut foarte interesant că fiecare capitol este dedicat unei persoane importante din viața omului de cultură. Practic, facem cunoștință cu Alexandru Mironescu prin prietenii săi.

Ileana Mironescu afirmă chiar că, pentru tatăl său, familia aceasta, a prietenilor (Părintele Benedict Ghiuș, Sandu Tudor, Paul Sterian, Virgil Cândea și alții), era mai importantă decât cea de sânge. Trebuie să recunosc că am fost intrigată de această afirmație, însă pe măsură ce scriu îmi dau seama la ce se referea: prietenii îi alegi, iar aceste alegeri ajung să alcătuiască o importantă parte din caracter.

Pentru mine, această carte a însemnat, printre altele, o pildă de integritate și onestitate. Am fost uimită de importanța pe care Alexandru Mironescu o dădea oamenilor din jurul său. Niciodată nu avea lângă el persoane care să nu treacă cel mai important test, în ochii lui: al probității. Aceasta este lecția cea mai actuală pe care ne-o putea da nouă, adolescenților.

Noi, majoritatea, nu mai știm să ne facem prieteni și nici să îi alegem, punem mai mult accent pe ce facem cu ei și cât timp petrecem împreună, decât pe substanța relației. Suntem forțați, aproape, să avem cât mai mulți oameni în jur, iar, dacă stăm singuri, pare ceva în neregulă. Totuși, oricâți „prieteni” ne „plantăm” în jur, tot ne simțim singuri. Uitați-l, însă, pe Alexandru Mironescu: avea câțiva prieteni și nici măcar nu avea nevoie să petreacă timp cu ei ca să îi considere familie. Chiar și despărțiți de închisoare, nu erau singuri, iar noi, în mijlocul lumii, suntem. Cum? Acelea nu erau simple relații contextuale, ci adevărate comuniuni. Cred că, dacă am reuși să creăm astfel de comuniuni în viața noastră, ar fi mai puțini oameni singuri.

Viziunea asupra devotamentului familial este o altă idee privită dintr-un unghi

străin nouă de către Ileana Mironescu: „Pentru mine cuvântul devotament avea sensul de a consacra viața, forțele

și interesele esențiale individuale unei cauze sau unei persoane din afara familiei, nicidecum rudelor. [...] De devotamentul părinților față de propriii lor copii și de devotamentul copiilor față de părinții lor nu știam; la noi în casă nu se vorbea despre așa ceva, pentru că grija unora față de ceilalți era o datorie morală creștinească și o dovadă a dragostei noastre.”

M-a mișcat și mi-a lăsat un loc de gânduri pacea pe care o aveau toți acești oameni în lupta lor neobosită cu „morile de vânt”, lupta lor sfântă, dar neînțeleasă. Rugul Aprins, „floarea de foc”, care ținea în viață visul, idealul, nu era ascunsă. Ardea fără să mistuie. Știau că nu este ceva ce trebuie ținut secret. Cum să țină secretă firea omului? Răstimpuri de jertfă nu cer fapte observabile, cer păstrarea frescului, chiar și când acesta este condamnat. Cer păstrarea integrității, umanității, verticalității, când ele sunt ținute și dărmate. Cum de încăpea în acești oameni, lipsiți de tot ce aveau, de legătura cu familia, de soare, de timp, de sănătate, dar nu și de credință, un ideal atât de înalt, un vis atât de mare? Chiar visul. Visul își făcea loc în sufletele lor, exact ca în armura ruginită a lui Don Quijote, și ardea în tăcere.

Aș încerca să cresc, să cresc atât de mult, încât să mă încapă un vis mai mare decât aș fi crezut că pot duce. Un vis atât de mare încât lumea să spună: „Este nebună!”

O seamă de oameni

În școala noastră, fiecare clasă poartă emblema unei personalități din istoria culturii române – de exemplu, clasa noastră îl are ca reprezentant pe George Coșbuc – dar noi am vrut să aflăm mai multe lucruri și despre personalitățile care nu se regăseau printre acestea.

Așa că doamna dirigintă Nora Iordache a venit cu ideea de a organiza o paradă a personalităților reprezentative ale secolelor XVII–XVIII și XIX–XX.

Eram destul de indecisă în privința personajului pe care să mi-l aleg, până când am văzut o fotografie cu doamna Cella Delavrancea în adolescența dânsiei. Mi s-a părut o asemănare izbitoare, fără modestie, între mine și doamna Cella, de la fizionomie până la preocupări: matematică, muzică și literatură. Eu sunt o fire destul de sensibilă și mă exprim mai ușor prin muzică și poezie. De aceea am simțit că acest personaj mi se potrivește foarte bine.

Am intrat în pielea Cellei Delavrancea atunci când a trebuit să îmi pregătesc costumul, să îmi confecționez mănușile, colierul de mărgelă, să îmi înnobilez o pălărie mai veche și să îmi desenez clapele pianului pe o pânză albă. Cu cât făceam mai

multe repetiții, cu atât eram mai cuprinsă de emoții pentru că îmi dădeam seama ce mare personalitate a culturii românești reprezint. În această perioadă a repetițiilor am scris o poezie intitulată *Eu cânt pentru Dumnezeu* și cred că personalitatea aleasă a avut o contribuție mare în inspirația mea.

Această paradă m-a făcut încă o dată fericită, pentru că am putut, împreună cu colegii mei, să dăruim crâmpenie din viața personalităților atât profesorilor, cât și colegilor din alte clase.

Paisia Boroș, clasa a VI-a

Personalitățile propuse au fost: Dimitrie Cantemir – domnul Moldovei; Maria Brâncoveanu – soția domnului Țării Românești, Elena și George Coșbuc, istoricul Nicolae Iorga, Cella Delavrancea – pianistă și scriitoare, Principesa Ileana, compozitorul Ciprian Porumbescu și Ilinca Lăutăreasa – un model al lui Porumbescu în muzică.

Am ales apoi cine să fie istoricul și cine designerul vestimentar pentru fiecare personaj. A urmat confecționarea accesoriilor care urmau să fie purtate. Istoricii au extras informații despre viața și istoria personajului,

din sursele date de către doamna dirigintă, iar designerii au extras și ei date despre îmbrăcămintea ce se purta în anii în care a trăit respectivul personaj. Istoricii și designerii au avut de scris, iar elevii care reprezentau personalitatea au avut de ales haine potrivite din propria garderobă.

Nu a fost ușor de obținut acest rezultat, dar cu multe repetiții și cu ajutorul doamnei diriginte care și-a dat toată silința, am reușit să ajungem la un rezultat foarte bun și să ne bucurăm de succes.

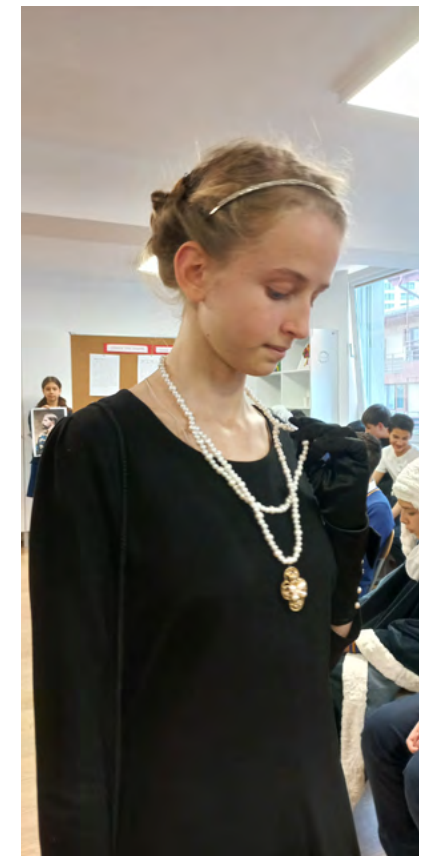
Xenia Parizianu, clasa a VI-a A

Acest proiect a fost lansat cu multă bucurie. Când am auzit că vom face această paradă m-am simțit puțin îngrijorată, deoarece nu știam dacă o să reușim să o ducem la bun sfârșit, dar în același timp eram și nerăbdătoare să ne apucăm de treabă. Toată clasa abia aștepta să înceapă pregătirile. La început, doamna dirigintă ne-a explicat cum se va desfășura acest eveniment și în ce constă

el. S-au ales rolurile. Anumite ore le-am dedicat pregătirii paradei sau confecționării costumelor și accesoriilor. Am avut și activități interactive în care am învățat, de exemplu, să coasem un nasture sau am aflat lucruri noi despre personalitățile din paradă. Am lucrat timp de o lună la acest proiect. Eu am fost *expertul istoric* al personajului Ilinca Lăutăreasa și *expertul vestimentar* al Cellei Delavrancea.

La paradă, au venit mai mulți profesori și colegi de la clase mai mari sau mai mici să ne vadă. Pot să spun că cei mai mulți dintre noi am avut mari emoții, nu credeam că o să ne iasă atât de bine! Acest eveniment ne-a ajutat să ne învingem fricile și să învățăm multe lucruri noi despre personalitățile țării noastre, minunata Românie! Trebuie să fim bucuroși că avem astfel de oameni cu care să ne mândrim, oameni învățați, care au făcut multe pentru noi și țară!

Anastasia Tihon, clasa a VI-a

RĂSTIMPURI DE JERTFĂ

Marți, 26 martie, școala noastră a organizat conferința „Răstimpuri de jertfă. Introducere în studiul gulagului comunist românesc”, la care i-am avut ca invitați pe istoricul Marius Oprea și pr. conf. dr. Gheorghe Holbea de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. Dezbateră a fost moderată de părintele Vasile Gavrilă și a fost adresată elevilor de liceu și profesorilor.

Plecând de la propria experiență a contactului tragic cu Securitatea, Marius Oprea a povestit cu dinamism și plasticitate despre începuturile regimului comunist în România și despre rapiditatea cu care această „creatură” hâdă a prins în tentaculele ei toată societatea românească. Comunismul a reprezentat

poate cea mai neagră filă din istoria recentă a României, o dictatură a fricii totale, o prigoană fără de sfârșit, cu minciuna ridicată la rang de lege și experimente concentraționale și „educaționale” de o cruzime aproape unică.

„Comunismul propovăduia fățiș ura, în vreme ce la baza creștinismului stă iubirea. Aceasta este fundamentala diferență care să ne ajute să înțelegem că nu avem de ce să fim nostalgici după acest regim represiv”, și-a esențializat istoricul Marius Oprea mesajul.

Părintele Gheorghe Holbea a pornit și dânsul de la experiența personală din copilărie, din satul natal, cu amintirea tatălui care nu a cedat în fața comuniștilor, refuzând înregimentarea în „colectiv”.

LITERATURA – O CĂLĂTORIE ÎNTRE REAL ȘI IMAGINAR

De Ziua Francofoniei (20 martie), elevii clasei a IX-a au avut ocazia să parcurgă sălile expoziției de bază a Muzeului Național al Literaturii Române din București, în compania tânărului poet și muzeograf Vasile Gribincea, care le-a dezvăluit, în temeiul documentelor și al obiectelor originale, precum și al artefactelor expuse în sălile dedicate atât criticii, cât și creației literare (poezie, proză și teatru), principalele etape ale evoluției literaturii române, urmărind relația dintre cultură, credință și artă.

Prezentarea a fost făcută dintr-o dublă perspectivă, diacronică și sincronică. Mai întâi, au fost enumerate și argumentate principalele elemente contextuale care au contribuit la afirmarea lui M. Eminescu, L. Blaga, V. Voiculescu, T. Arghezi, N. Stănescu, I. Creangă, I. L. Caragiale, L. Rebreanu, C. Petrescu, H. Papadat-Bengescu, T. Maiorescu, E. Lovinescu, Perpessiciu, M. Blecher, T. Tzara, I. Barbu, E. Cioran, E. Ionescu, M. Eliade etc. Apoi, au fost evocate și exemplificate unele elemente de continuitate a stilului sau de diferențiere creatoare între autorii studiați în programele școlare. De asemenea, au fost amintiți și

unii autori care ar merita să fie reținuți și aprofundați de către cititorii pasionați de literatura comparată, pentru a întări conexiunile care se pot face între scriitori, poeți și critici literari din aceeași epocă sau din generații diferite.

Elevii noștri au putut astfel constata nu doar că literatura este determinată de unele experiențe de viață ale autorilor înșiși, care sunt transpuse într-un mod personal și foarte profund în opera acestora, ci și că arta fiecărui autor constă în modul cum acesta transfigurează realul pentru a ajunge la esența detaliilor reținute în versiunile succesive ale unei anumite opere și în textul final, publicat antum ori postum. De asemenea, au înțeles că literatura, la fel ca toate celelalte domenii ale artei, poate releva un mod de viață, de gândire, de reflectare a unei realități interiorizate, specific unei epoci, unui autor sau unei generații de scriitori/poeți. Altfel spus, literatura dă mărturie despre fapte reale, la fel ca istoria, sociologia, antropologia ș.c.l., folosind strategii de expunere proprii, asemenea științelor.

Georgeta Cristian, profesor de limba franceză

La Fête de la Francophonie 2024

Claudia Sive,
profesor de limba franceză

Expoziția dedicată Zilei Internaționale a Francofoniei a devenit o tradiție în Școala noastră și constituie pentru elevi, pe de o parte, un exercițiu anual, lingvistico-vizual, de a-și însuși vocabularul limbii franceze, pornind de la teme variate, diferite de la un an la altul, și pe de altă parte, o modalitate de a se apropia și a îndrăgi limba și cultura franceză.

Ediția 2024 a acestui eveniment a fost pusă sub semnul Jocurilor Olimpice care se vor desfășura în acest an la Paris și ne-a oferit prilejul de a transpune în imagini cuvinte care au legătură cu sportul, văzut nu doar ca mijloc de a ne menține într-o stare bună de sănătate, ci și un mod de a ne învăța valoarea respectului față de cei cu care formăm o echipă, dar și față de adversari, de a îndrăzni și a ne depăși forțele proprii, până la a deveni campioni în domeniul în care lucrăm și, firește, de a înțelege și accepta regulile jocului și ale locului în care ne aflăm.

Pierre de Coubertin este cel care a avut ideea de a organiza Jocurile Olimpice moderne, idee pe care a pus-o, de altfel, în practică. Astfel că, în anul 1896 au avut loc primele Jocuri Olimpice moderne la Atena, urmând ca edițiile viitoare să se desfășoare la un interval de patru ani, după modelul Jocurilor Olimpice antice. Cu excepția perioadelor în care omenirea s-a confruntat cu cele două războaie mondiale, aceste întreceri sportive au captat atenția oamenilor, la început la un nivel mai restrâns, regional, iar mai târziu, prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă, la nivel mondial.

În acest context, este ușor de înțeles că alegerea temei pentru anul 2024 nu putea să se oprească decât la cuvinte din câmpul lexical al sportului. Prin urmare, i-am invitat pe elevii LTSTI să realizeze desene și/ sau compuneri pe tema „Dis-moi dix mots sur le podium” plecând de la cuvintele: **adrénaline, aller aux oranges, champion, collectif, échappée, faux départ, hors-jeu, prouesse, mental, s’envoler**. Majoritatea acestor cuvinte a luat chip plastic, transformându-se în desene realizate în creion negru sau creioane colorate, unele dintre ele mai naive, altele mai profunde, după vârsta, talentul sau dispoziția sufletească a copiilor artiști.

Cu bucurie admirăm an de an desenele care izvorăsc din imaginația și talentul elevilor și care ne conduc, de fiecare dată, pe alte și alte tărâmurile lexicale ale limbii franceze, neexplorate încă.

Maria Bălan, profesor de arte

Neobosita noastră călătorie în lumea artei și a desenului a continuat și în lunile care au trecut; am traversat o serie de experiențe și activități captivante, adaptate fiecărei categorii de vârstă și inspirate din diversitatea lumii înconjurătoare. Iată o scurtă recapitulare a acestor momente feerice!

Modelarea delicatelor flori pentru Mărțișor

Îmbibate cu delicatețe, aceste creații au fost apoi pictate cu mare grijă, transformându-se în daruri încântătoare pentru mame. Fiecare pensulă a fost o poveste de recunoștință și de dragoste neîncetată.

Explorarea lumii arhitecturii

În căutarea cunoașterii și a esteticii, am deschis porțile către lumea geometriei și arhitecturii, încurajând micii arhitecți să-și pună imaginația în mișcare și să construiască lumi noi în forme geometrice. Cu fiecare configurație am descoperit minunile simetriei și ale echilibrului, o poartă spre universul estetic și practic al designului.

Portretizarea relației Mama și Tata

Cu pensula în mână și inimile deschise, am dat suflare portretelor, punând în lumină chipurile mamei și tatălui nostru.

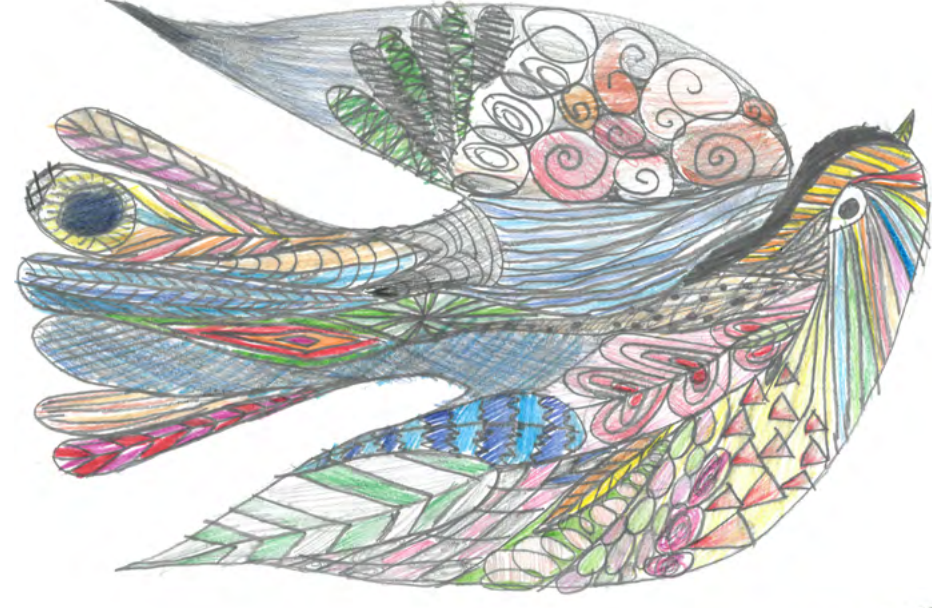
Explorarea frumuseții naturii prin desenul de animale

Cu creionul de grafit, am pornit într-o călătorie prin regatul animalelor, descoperind grădina vieții într-o simfonie de linii și umbre. Fiecare traseu a fost o incursiune în lumea animalelor preferate, dezvăluind mistere care ne-au inspirat.

Crearea de păsări fantastice în lemn

Cu lemnul ca partener de creație, am dat viață păsărilor fabuloase, îmbogățindu-le penele cu flori de primăvară, creând opere de artă care respiră bucurie. Fiecare cioc și fiecare aripă au fost o poveste, fiecare floare a fost o sărbătoare a frumuseții.

Prin fiecare pensulă de vopsea, fiecare linie trasată și fiecare formă modelată, am recreat lumea noastră interioară și am descoperit bogățiile artei și ale creativității. Am făcut pași siguri și fermi către cunoaștere și împlinire, găsind frumusețea în fiecare moment creativ.

Maia Niță, clasa a VI-a

Ana Ursa Gavrilă, clasa a V-a

Alexia Ieremie, clasa a VII-a

Ana Boboc, clasa a VI-a

Echipa proiectului

Fondator: Preot prof. dr. Vasile Gavrilă

Redactor-șef: Mariana Lina

Redactor Arte și Cultură: prof. Cornelia Miron

Colaboratori: Preot. prof. Adrian Sima, prof. Eleonora Iordache, prof. Georgeta Cristian, prof. Cristinela Cârtoag, prof. Claudia Sive, prof. Teodor-Mihail Gavrilă, prof. Lucia Crăciun, prof. Maria Bălan, înv. Andreea Chesaru

Secretar de redacție: Raluca Ungureanu

Colaboratori externi:

conf. univ. dr. Mihai Vladimir Topan, Marius Oprea

Colaboratori elevi: Petru Cătană-Negreanu, Ana-Maria Popa, Ana Gulie, Andreea Antohe, Ioan Gavrilă, Teodora Păuna, Maria Panait, Sofia Gheorghe, Sophia Voican, Ilinca Ștefănescu,

Radu Iordache, Alexandra Cojocaru, Teodor Babă, Maria Mițnei, Paisia Boroș, Xenia Parizianu, Anastasia Tihon, Ioan Chicioroagă, Ilie-Anton Nedea, Teodora Topan, Xenia Toboșaru, Maria Spătaru, Ilinca Vlăduțoiu, Anastasia Paloș, Medeea Popovici, Mihail Moise, Nicolae Moise.

Art Director: Andrei Tache

Corector: Valentina Spătaru

Desen coperta I: Ana Iancu

Copertă IV: elevi ai Liceului Teoretic *Sfinții Trei Ierarhi*

-

Hârtie: DCM 200g, DCM 130g | Tiraj: 500 de exemplare

Tipărit: MasterPrint Super Offset

Cod ISSN 2734 - 7532 ISSN-L 2734 – 7532